ШУКРУЛЛО

ТЎКИЛГАН ДАРДЛАРИМ

(Шеър ва достонлар)

«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 2001 ЙИЛ

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ш91
Шукрулло.
Тўкилган дардларим: (Шеър ва достонлар). — Т.: «Шарқ», 2001. — 320.

Ўз2

© «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси
Бош таҳририяти, 2001

www.ziyouz.com kutubxonasi

НУРНИ ТОПГАН БЎЛМАС

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Миллатни мадҳ этмоқ фурсати етди,
Қуллик занжиридан қутқарди Худо.
Яна қандай дардинг бор, шоир, энди?
Бир дардим, шу бахтдан қилмасин жудо!

2000 йил

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕН УЧУН ДЕДИМ

Юрак қоним билан неники ёздим,
Сени балолардан сақламоқ учун.
Гоҳида ҳақ ёздим, гоҳида оздим,
Сенинг ҳақлигингни оқламоқ учун.

Баҳор гўзаллигин севмайди ким ҳам,
Мен ҳам гўзаллигин тўлиб куйладим.
Аламли ва ғариб қалбинга бир дам,
Малҳам бўлармикан дея ўйладим.

Кўкни зулмат қоплаб, дунёни гўё
Ғам босгандек, бўраб ёққанида қор,
Менинг кўз олдимда гўёки рўё
Юпин кўринding-ку, йиғладим бедор.

Мен куйлаган бўлсам, булбул навосин,
Гуллар чиройини этган бўлсам мадҳ,
Мен изладим фақат дардинг давосин,
Бағишламоқ бўлдим бир нафаслик бахт!

Ахир йиллар бўлди, замонлар бўлди,
Ҳақиқатни айтсам, кесилди тилим,
Неки деган бўлсам, сен учун дедим,
Эркинг учун дедим, сен учун дедим.

1998 йил 10 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

НАВРЎЗ МУБОРАК

Бағримизга тегди кўклам шамоли,
Юлдузлар самода чарақлаб кетди.
Кўзни қувонтирар ойнинг жамоли,
Яна умримизнинг баҳори етди.

Бугун ой ярқирар мовий-самода,
Бугун еру кўкда наврўзи олам.
Бугун тонг отгунча ҳар хонадонда,
Улфатлар базми-ю қадрдонлар жам.

Тонггача маҳалла чойхонасида
Қирқ қулоқ қозонда ковланар ҳалим,
Ҳалиму сумалак баҳонасида
Дийдор кўришдилар деҳқону олам.

Ўзбекнинг неки бор урфу одати
Меҳру оқибатдан фақат нишона.
Ўзбекнинг ҳамиша чопсин омади,
Баҳорги қуёшдек бўлсин пешона.

Умрнинг баҳордан бошланиши ҳам
Хайрли эртадан берилган дарак.
Бахтга йўлдош бўлсин бу йилги кўклам,
Менинг буюк халқим, наврўз муборак.

1995 йил 15 март

www.ziyouz.com kutubxonasi

НИМА ҲАМ ДЕРДИМ...

Қўй, менинг дардимни сўрама, дўстим,
Бу дунё ҳақида нима ҳам дердим!

Нима демоқлигим ўзингга аён,
Ҳаққини айтмасдан қочасан қаён!

Аммо ҳақни айтмоқ осонми, ахир
Келтирар гоҳи у маломат, таҳқир!

Ҳамма зулмнинг ҳам оқибати бор,
Ёлғон мангу ғолиб бўлмагай зинҳор!

Эзгулик қуёшдай барқарор бўлур,
Аммо булутлар ҳам доим бор бўлур.

Ҳа, менинг дардимни сўрама, дўстим,
Бу дунё ҳақида нима ҳам дердим!

1989 йил 30 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШОИРЛАР ҲАҚИДА

Шоирлар ҳақида гап кетди бугун,
Таърифу тавсифин сўзлашди узоқ.
«Шоирлар суҳбати бўлади ширин;
Ҳамиша ўзлари очиқ, юз, кувноқ».

Бундай мақтов учун минг бор ташаккур,
Тўғри, шоирларнинг ўзгача феъли.
Ўрни келганида айтайин бирқур,
Неда эканлигин уларнинг сири...

Ҳали дунёда бор ишқнинг риёси,
Дунё гуноҳлардан эмас мусаффо.
Кимгадир тушганда бахтнинг зиёси,
Рашкдан ёнгувчилар йўқ эмас зеро.

Дунёнинг аччиғу чучугин тотиб
Тунларни ўтказар шоир беуйқу.
Одамлар дардини ўзига олиб
Қувончини уларга бағишлайди у!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОНА ВА ТИШ

«Тишинг ҳам тушибди, барвақт қарибсан...»
Дўстлар ҳазиллашиб қилади кулги.
Ёшлик ўзи нима? Кексаймоқ нима?..
Наҳотки, тиш тушиш қаришга белги!

Ахир, тиш тушади саккиз ёшда ҳам,
Саксонда садафдек туриши мумкин.
Қаридим деярман, қўлимдан қалам
Ижод қилолмасдан тушиб кетган кун.

Сочнинг оқариши, бел букилиши,
Тиш тушиш қаришга бўлолмас нишон,
Бемеҳнат яшаган йигит — йигитми!!
Меҳнаткаш чол ундан минг бор навқирон.

Йиллар ўтар, балки туғма тишимдан
Саксонда нишон ҳам қолмайди буткул.
Қаридим демайман, агар қаламим
Синмасдан олмосдек қололса ўткир.

Тишлардан не фойда, ҳаёт неъматин
Меҳнат билан топиб, чақмаса мағзин,
Бўрининг тишидан фарқи йўқ.
Бундан
Она сутин эммай ўлмаклик лозим.
Мен ёлғиз ўғилман.
Ҳали ёдимда
Онам айтиб берган кичик ҳикоя.
(Буни сўзлаб берди марҳум онамнинг
Номидан барҳаёт туғдирган доям).

Онам қувонибди мен туғилганда,
Бахт билан тўлгандек унинг қучоғи,
Бундан ҳам зиёдроқ қувонган экан
Милкимдан гуручдек тиш чиққан чоғи.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳатто қувонибди кўғирмоч қилиб,
Тишлаган вақтимда унинг сийнасин,
Менга боқим бўлмай, энди ҳаётдан
Топар бўлди дея ўз насибасин.

Ақл тиши чиқди жодидай маҳкам,
Бақувват тишларда кўмик кемирдим.
О, нақадар лаззат! Бу кўмик эмас,
Гўё ҳаёт мағзин тотин шимирдим.

Тишларим мукаммал бўлганда, аммо,
Онамнинг милкида қолмабди сира.
Ҳаёт лаззатини сен тотақол деб,
Гўё берган каби менга бир сира.

Мана йиллар ўтди.
Энди менинг ҳам
Иккита тишимнинг тушганлиги рост,
Бунга ачинмайман, набираларга
Онам берган тишни айладим мерос.

Саксонга кирарман, ҳаммаси тушар,
Қайтадан бўларман гўё бир гўдак.
Олтиндан қўярман, аммо ёдимдан
Мутлақо чиқмайди она, у кўкрак.

www.ziyouz.com kutubxonasi

РОЗИМАН

Агар ёнгин десанг, майли, ёнаман,
Факат яшаш учун туғилмас одам.
Ҳатто тупроққа ҳам мен айланаман,
Бир гул ундирмоққа агар ярасам!

Менинг ёнишимдан сен қуёш бўлиб,
Ҳамиша нур сочсанг, розиман, майли!
Мен тупроқ бўлсаму сен гулдек униб
Жаҳонга юз очсанг, розиман, майли!

Инсон меҳри билан неки яратса,
Яратгани билан яшай олур у.
Кошки истагингга ҳам яролсам,
Балки қуёш бўлиб қоларман мангу!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДАРДИ ЙЎҚ КЕСАК...

Гоҳида ёнаман ишқ оташида,
Кимнингдир дардида ёнаман гур-гур.
Ненидир ташвиши бўлмаса менда
Ёнмасам, мен нима бўлардим ахир!

Ёнмасам, бўлардим бир сиқим тупроқ,
Ёнишни билмасам, саналардим тош.
Дунёда яхшики, дўстларим, борсиз
Сизнинг меҳрингиздан қалбимда оташ.

Ҳали бу дунёда ғам бор, ҳам шодлик,
Севги ва фироқнинг оташи ҳоким.
Ёнишни билмасам, халқим айтгандек,
«Дарди йўқ бир кесак» бўлардим балким.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ХОТИНЛАР ТАБАССУМИ

Ярқираб чиқди қуёш,
Теварак нурга тўлди
Аммо, менинг қалбим-чи,
Заррача ёришмади.

Қуёш кулиб чиқди-ю
Аммо хотинимни-чи,
Қовоғи осилганча
Булутдан қолишмади.

Хотинлар кулгусидан
Гўзалроқ нима ҳам бор.
Қовоқ солишларидан
Азоброқ нима ҳам бор!

Тонгда гулзорга чиқсам,
Гуллар кулиб турибди.
Ранг-баранг капалаклар
Нурдек учиб юрибди.

Ҳамма ёқда гўзаллик,
Ҳамма ёқда табассум.
Қовоқ солиб турибди
Не учундир хотиним?

Хотинлар қовоғидан
Азоброқ бор нима ҳам!
Улар табассумисиз
Зулмат-ку ёруғ олам.

Хотинлар чеҳрасидан
Кулгу ҳеч аримасин.
Ўзлари қариса ҳам
Кулгуси қаримасин.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

(Рафиқам МИНАВАРХОНга)

Гулшанда тонг эди. — Ғунча, капалак,
Бир бўса устида тутдим иккисин.
Капалак узр этди, қаноти билан
Димоғимга уриб гулларнинг исин.

Гулга ошиқ эди, бир пушти гулга,
Гўё истар эди шундан бўсани,
Тинмай айланарди унинг қошида,
Севар экан дедим мен ҳам ўшани.

Аммо кўп ўтмади, тарк этиб уни,
Ўзга гулга севги айлади изҳор,
Менинг муҳаббатим, меҳрим мутлақо,
Уникидай эмас кўчма, беқарор.

Иккимиз умид-ла ошиён қурдик,
Жужуқлар саноғи бармоқлардан кўп.
Яшасин уйимиз ва оиламиз,
Ватандан бир парча жонажон маҳбуб.

1946 йил

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Зарра ўртанмасдим, сени севмасам,
Қувонч нелигини билмай ўтардим.
Сенинг дардинг бўлди қалбимга малҳам,
Дардингни елкамда жон деб кўтардим.

Тангрининг бу улуғ марҳамати-ку
Қалбларга муҳаббат туйғусин солмоқ!
Унинг азоби-ю ва оромидан
Инсонга бахт борми, бундан ортиқроқ.

Қалбингда муҳаббат, севги ороми
Бўлмаса, азоб ҳам бўлмасди, бироқ,
Бўлмаса муҳаббат, висол азоби
Бўлардим сўққабош, мевасиз таёқ.

1998—2000 йиллар

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДУНЁ ВА ОДАМЛАР

Дўстларга соламан гоҳо маслаҳат,
Бирор мушкулимга излайман даво.
«Дунё шундай экан», дейдилар фақат,
Гўё сабабчидай дардимга дунё.

Одамлар хўрласа бир-бирин ноҳақ.
Кимдир бу жабрдан қилса шикоят,
Оламда адолат йўқ каби мутлоқ,
Бош силкиб «ҳаҳ, дунё» дейдилар фақат.

«Ҳаҳ дунё!» — дейишар бирор ноқобил
Ногоҳ миниб қолса агар амалга.
Бунинг сабабин ҳам қилишмас таҳлил,
Атрофдан кўз юмиб, толар хаёлга.

Гўдаклар бахтига солиб таҳлика,
Тирик етим қилса бевафо падар,
Наҳот чора йўқдир бешафқатликка,
Наҳот ожиз бўлса одам шу қадар!

Дунё деганлари нима ўзи у?
Нимани англашар дунё деганда?
Баъзилар ҳаётда ўзин ожизу
Ёки санашарми бир ғофил банда?!

Дунё адо бўлар деган нақл бор,
Агар кўтарилса одамдан инсоф.
Бизни туққан дунё нечук гуноҳкор,
Биримиз пок бўлсак, биримиз қаллоб!

Бизнинг тушунчада еру, сув, ҳаво,
Нур билан зулматдан иборат олам.
Унда мўъжизалар қилди-ку, барпо,
Уни мўъжизадай яралган одам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Дунё кўрки бўлган қасрлар қурди,
Яратди-ю ўзи чўктирди қонга.
Ўзин ўтга урди, гоҳ сувга урди,
Не деб айб қўямиз яна дунёга?

Дунё ҳаммамизни фарзанди санаб,
Неъматидан ёзди бизга дастурхон.
Оламни жаллодлар қиларкан хароб,
Дунё деб, жим қолиш мумкинми бир он!

Кимдир жафо чекар, кимлардир сафо...
Ҳали бу дунёда ҳамма эмас тенг.
Дўстларим, оҳ чекиб, деманг, «Ҳаҳ, дунё»,
«Ҳаҳ одамлар», — денглар, «Ҳаҳ одамлар», —
денг.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МУДДАО

Хотиржамлик, тинчлик истайсан,
Тилак тилаб қилганда дуо.
Лекин, дўстим, ўзинг тинмайсан,
Нелигини билмай муддао...

Узилади чирт-чирт япроқлар,
Ариқларда жилдирайди сув,
Қаҳрабо тус олмиш ўтлоқлар,
Куз келди-ку! Умр ўтди-ку!

Атрофга боқ! Сув куйин тингла!
Сакрашин кўр тошлардан оҳу,
Ғофил банда, бир нафас ўйла,
Сен истаган хотиржамлик шу!

1998 йил 15 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Агар баъзи бирлар сени ранжитса,
Азоб оташида ўртанма буткул!
Ўзинг биласанки, ҳаммани эса
Кўнглини бир хилда овламоқ мушкул.

Баъзида жонингни жабборга бериб,
Асл ҳақиқатни сўзлаганинг дам,
Баъзи бирлар сендан бутунлай ранжиб,
Мумкин сени нодон дейишлари ҳам.

Борди-ю, яхшини десанг ҳам ёмон,
Аминман, топилур сенга тарафдор.
Дунёда бор экан ҳақиқат, ёлғон,
Ҳаммага тенг ёқиш мумкинмас зинҳор.

Демак, шундай экан, ёлғон гап сотиб,
Нопоклар кўнглига бўлгандан маъқул.
Дўстим, ҳақиқату ростини айтиб,
Фақат, виждонингни буюрганин қил!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЁЛҒОНЧИ

«Яна алдади у!..» Алдаса, ёниб,
Устидан арзу дод қилишинг бекор.
Биласан, ундайлар лафзидан тониб,
Ҳар қандай қасамлар ичишга тайёр.

Қўлга қурол олиб, ҳатто минг аттанг,
У билан курашни ўйлашинг бенаф.
Ахир мард юзма-юз қила олур жанг,
У-чи, бу сафар ҳам кетади алдаб.

У сени алдаса, ўртанма зинҳор,
Ғазабга ҳам келма ўйлаган сари.
Бунга табиатдир балки гуноҳкор —
Онадан туғилган бўлар тескари.

Агар, бир хумордан чиқай деб роса,
Телефонда сочмоқчи бўлсанг заҳрингни,
Эшитмаган бўлиб, «Телефонлар расво,
Раҳмат, бир келинг», деб босар қаҳрингни.

Алданиш азобин, унинг хўрлигин,
Мабодо уларга бўлсанг англатмоқ.
Афанди сингари уларнинг йўлин
Сен ҳам ўзларига бир ишлатиб боқ:

Бошимга ғам тушди деса, ишонма!
Бу ҳам баҳона деб ўйнаб-кулиб бор.
Тўйимиз бор деса, аксини қилиб,
Мотам либосида йиғлаб кириб бор.

Мен сени биламан, қалбинг беғубор,
Виждонинг амр этмас, бундай қилишга.
Қўл кесмасин десанг, халқда нақл бор:
Эгри қин қил деган эгри қиличга!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЙЎЛБАРС БОЛАСИ

Ўтлоқда ағанар кичкина йўлбарс,
Кўзи тушган одам боқмасдан ўтмас.
Нақадар ярашған беқасам тўни,
Ҳамма бир завқ билан эркалар уни.

Ҳар ўтган жунларин силайди суйиб,
Нақадар ёқимтой, беғубор гўдак,
Дўнғил қўлларига бошини қўйиб,
Мўлтиллаб тикилар ўйнашмоқчидай.

Бедард кўзларига чўккандай баҳор,
Норасида қалби бунча беғубор!

Унга бир ўй билан тикилиб қолдим,
Недир хаёлимни сеҳрлаб олди.

Яна чиройлироқ бўлар тулланиб,
Яна силлиқлашар чиққач мўйлови.
Ҳайҳот, кучга тўлиб, аммо улғайиб,
Кошки қолса эди ёшлиги каби
Покиза юраги, беғараз қалби.

www.ziyouz.com kutubxonasi

АЙРИЛИҚ

Тўю улфатларда дўстлар бўлса жам,
Биллур қадаҳларга қуйилади май.
Ҳайрон қоладилар баъзан рад этсам,
Улфатлар қатори бир қултум ичмай.

Ҳайрон қоладилар, фақат майнимас,
Ҳатто, чекишни ҳам тарк этганимга,
Ҳайрон қоладилар кичик қалбимга
Икки айрилиқни сиғдирганимга.

Гўё бунда бир сир, мўъжиза бордек,
Менга шубҳа билан боқади ёшлар.
«Хуфия қиларсан, биздан яширма»,
Дегандек сўз қотар гоҳо тенгдошлар.

Инсоннинг бошидан нелар кечмайди:
Севикли ёридан бўлади жудо.
Ватандан айрилар, азиз фарзанддан,
Бундай аламга ҳам чидайди ҳатто.

Баъзан озодликдан айрилар инсон,
Бунга ҳам бардоши етади мутлоқ.
Нима деган нарса, чекиш хумори,
Нима деган нарса майдан айрилмоқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲАССА

Оқсоқланиб қолдим...
Онам ҳассаси
Суянчиғим бўлди яна ўша дам.
Камдек тиригида тортган жафоси
Тинч қўймадим ҳатто ҳассасини ҳам.

Ҳасса ҳам қариган онамдек нозик,
Худди қоматидек букулган эди.
Шу ҳасса онамга бўлиб суянчиқ,
Қариган чоғлари тутилган эди.

Кимдир кулиб деди — бунга суянма,
Бошқа оёғинг ҳам бўлади чўлоқ.
Аммо бу ҳассанинг сеҳрий кучини,
Буюк кудратини сезмади шу чоқ.

Бу ҳасса кичкина, нозик бўлса ҳам
Буюк бир онани суяди ҳар он.
Биз-чи, фарзанд бўлиб шу бир ҳассача
Баъзан бўлолмадик дардига дармон!

Онамнинг тоғ каби оғир дардини,
Чидамин, орзусин кўтарган ҳасса...
Мен кимман, бу улуғ зотнинг олдида,
Кичкина бир мени кўтаролмаса!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТИРИК ЎЛМОҚ

Онажон, ўртаниб ғамимни ема,
Азобга қолди, деб қайғурма зинҳор!
Қамоқ азобларин азоб ҳам дема,
Худойимнинг минг бир азоблари бор.

Менинг ҳеч кимсадан гинам йўқ она,
Ахир ёмонни ҳам яратган Худо.
Менинг бир айбим бор якка-ягона —
Эътиқодим бўлди бошимга бало!

Умиду эътиқод бўлса одамда,
Бўлурму азобу ўлимдан қўрқмоқ!
Тилаб олганингда мени Худодан
Ўлимдан каммиди, сен тортган тўлғоқ!

Имон, эътиқоддан холи бўлганим,
Онажон, бахт топмай, бебахт ўлганим!

2000 йил 15 январ

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Гоҳо тушларига илон киради,
Бунга ҳар ким ҳар хил таъбир беради:
Тушда илон кўрсанг давлат, дейдилар,
Баъзи бирлар — душман, иллат, дейдилар.

Ўнгда илон чақса розиман! Аммо,
Жондан севган, содиқ дўстимни асло
Душман бўлишини кўрмай тушда ҳам,
Чунки заҳардан ҳам кучли бу алам.
Ахир бу одам!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚИЁФА

Дўстим, бу дунёда тенг эмас беш қўл,
Барига бир юмуш бериб яратган.'--
Ҳар инсон ахтарар ўз-ўзига йўл, . '
Феъли атворин ҳамбилиб яратган.'

Дунё шу эканми, ранжима сира, "
Кўзингга тик боқиб ким берса озор-
Дунёда мунофиқ бўлишдан кўра,
Афзал-ку, дардини сўзламоқ ошкор.

Заҳри йўқ дейдилар бетга айтганни,
Сен бунга шукур қил, сен бунга қувон,
Шубҳа азобидан кутқармиш сени...
Яхши-ку ариса қалбингдан туман.

Кимдир кўз олдингда ҳақорат этса,
Бунинг азобига чидамоқ мумкин.
Шайтонлар ўзларин фаришта деса,
Унинг қиёфаси очилур бир кун.

Аммо, баъзилар бор, на қаҳру раҳмин,
Унинг қиёфасин бнлмайсан аён.
У руҳми, шарпами, етмайди фаҳминг,
Дўстим, ҳаммасидан мана бу ёмон.

Қиёфасиз одам!.. У қандайлигин
Таърифламоқ маҳол! Ана турар у.
Даштдаги саробга бирпас тикилгин,
Қиёфасиз одам худқи мана шу!

Дўстим, биров даҳрий, биров художў,
Дунёни тарк этмас, ҳеч вақт эътиқод,
Қиёфасиз одам еяр-ичару
Маслагин айтмокдан ор қилар, ҳайҳот!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Жанг чоғи бурчакдан термулар улар,
Кимнингдир ғалаба қилмоғин кутиб.
Уни зафарига қўшмас ғолиблар,
Мағлублар юзига кетар туфуриб.

Зилзила силкитар, дўстим, ногаҳон,
Сени ғафлат ичра қолдиради у.
Баъзан вайрон қилар боғларни вулқон,
Қиёфасиз одам худди мана шу!

Баъзан кўз олдимга келар арғимчоқ,
Доим икки томон тебранади у.
Кўзимга кўринар гоҳо қўғирчоқ...
Қиёфасиз одам, дўстим, мана шу!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Қирқ йиллик дўстингдан гина қилдингми?
Оҳ, ёшлик, дўстингдан бўлдингми кечмоқ?
Демак, сен чинорни қирқмоқ бўлдингми?
Ўрнига бўлдингми бир ниҳол экмоқ!

У қачон кўкарар, бўлар суянчиқ?..
Қолган умрни ҳам бир ҳисоблаб чиқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Соқоллари оппоқ, оппоқ сочлари,
Яктаклари оппоқ, қалбларисимон.
Икки мўйсафиднинг ёшлик чоғлари,
Дўстликлари элда достондир ҳамон.

Маҳалла кўй-гузар иккисин кўрса,
Ҳавас билан сўзлар улар дўстлигин.
Етмишдан ҳам ошган ёшлари эса,
Дўстликлари бўлса, қаримас лекин.

Ҳа, ўзинг кексайгин, дўстлигинг бироқ,
Шундай қолсин экан доим навқирон.
Навқирон бўлсангу, сендан олдинроқ
Дўстлигинг қариса, нақадар ёмон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ХОТИНЛАР

Дўстим, хотинлардан асло нолима,
Дунёдан ўтмайсан ахир хотинсиз.
Саҳрода қуёшдан қочаман дема,
Хотиндан нолиш ҳам шундай, ўринсиз.

Қуёш ёндиради саратон куни,
Тилни ёпиштирар танглайимизга.
Зулмат чўкса дарҳол қўмсаймиз уни,
Нурин сочса деймиз манглайимизга.

Дўстим, хотинлардан ранжимағин ҳеч,
Хотинларсиз ҳаёт — зулмат чўккан кеч.

www.ziyouz.com kutubxonasi

УЛФАТЛАР

Бир улфатим бор эди,
Қилдим маишат — базм.
Оқибат шу бўлдики,
Унутилди шеър — назм.

Яна бир дўст орттирдим,
Кунлар ўтди кулкида.
Бир нишона қолмади
Мендан умр мулкида.

Учинчи ўртоқ топдим,
Ўргандим илму ҳикмат.
Катта-кичик олдида
Қозондим обрў — қиммат.

Кунларни ўтказардик
Тотув яшаб уч ўртоқ.
Келажагим — меҳнатни
Унутибман мен бироқ.

Кунлар ўтарди, бир кун
Бўлиб менда кўп хуноб
Эҳтиёж кириб келди,
Эшик очиб ўша тоб:

«Салом, бир илтимос бор,
Сенга топдим бир улфат.
Таништирсам, дўст бўлсанг,
Унга қўйсанг муҳаббат.

Умринг ўтмас бефойда,
Яшайсан мағрур, хуллас —
Этасан ўзингни ҳам
Мендек балодан халос.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Улуғларнинг ҳаммаси
Уни севганлар фақат.
Номини айтсам сенга,
Номидир ҳалол меҳнат».

Қабул қилдим талабин,
Меҳнат менга ёр бўлди,
Базмимиз яна ширин,
Чунки, улфат чор бўлди.

Меҳнат бўлиб иш боши
Етказганда тилакка,
Умр қадрини билдим,
Танилдим келажакка.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲОР КЕЧАСИ

Қуёш ботиб кетди.
Бир тутам нури
Варрак думларига илашиб қолди.
Онаси етаклаб кетган боладек
Чумчуқлар чурқ-чурқлаб тарк этди толни.
Ҳовлим ўртасида дўндиқ қиз каби
Пушти кўйлак кийиб турар шафтолу.
Гилос оқ шохи тўн кийган куёвми,
Эгилиб келинга пичирларди у.
Тўйни кўриш учун том тепасига
Шошиб чиқиб олган қизлар каби ой —
Ўрикка тирмашиб, ёнғоққа ўтиб,
Терак тепасида кўрсатди чирой.
Фақат уйимдамас, ҳар хонадонда,
Бугун Ватанимда наврўзи олам.
Ҳовузча — косага баҳор шаробин
Шилдиратиб қуяр ариқчалар ҳам.
Ана, юлдуз санаб бўғот лабида
Қўшним мушуги ҳам кутади ёрин,
Жонувору парранда... борида севги!
Қандай одам севмас умр баҳорни!
Қалбларни бир умр тарк этма, севги!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

— Болаликда оғир юк нима?
— Онасидан бўлмоқлик жудо!
— Йигитликда оғир юк нима?
— Ёринг қилса севгида риё!
— Кексайганда фарзанд доғини
Ҳеч бандага кўрсатма асло!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТИЛДА АЙТИЛМАГАН СЕВГИ

Аввал баҳор эди. Чинор тагида
Ҳамон ёдимдадир учрашганимиз.
Шамол ўйнар эди толлар баргида,
Жимжит турар эдик фақат иккимиз.

Варрак илинганча тол баргагига
Нелардир куйларди нолигансимон.
Баҳорни мадҳ этиб арик оқарди,
Фақат иккаламиз жим эдик ҳамон.

Иккимиз жим эдик. Қушлар сайроғи
Ҳатто кирмас эди қулоғимизга.
Оламда қувонч ҳам, бахт ҳам йўқ эди,
Боқмоқликдан ўзга бир-биримизга.

Наврўз олам эди. Чинор тагида
Умрбод ёдимда учрашганимиз.
Сўз ҳам ожиз эди, тил ҳам лол эди,
Ишққа тўла эди шу дам танимиз.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШАМОЛ

Мунча оромбахшсан, мунча жонбахшсан,
Сочларни елпиган баҳор шамоли!
Қандай сеҳргарсан — бир дам эркалабб
Ширин ўйлар ичра қолдирдинг холи.

Гулоб тутган каби сархуш қилдингу,
Дунё ташвишларин дилдан ўчирдинг.
Севги оғушига қайта солдингу,
Ёшликка варракдек яна учирдинг.

Тонгда хонам ичра юрибсан кезиб,
Меҳрибон мушфиқсан, ахир мунча ҳам,
Яқин дўстларим ҳам дардимни сезиб,
Баъзан бўлмаган-ку, сенчалик малҳам!

Қаерлардан келдинг эй, сахий шамол,
Бунчалар оромбахш бир дам елпишинг.
Кўнгилни овлашга баъзан сен мисол
Ширин сўз уфрмас энг яқин кишинг.

Умрда кечирдим нечалаб баҳор,
Ҳар гал такрорланар сенинг ҳимматинг.
Ҳориган дамларда мададу мадор,
Ҳеч маҳал бўлмади сенинг миннатинг.

Қанчалар гўзаллик сенда яширин,
Сен-ку, тўлқин қилган отлар ёлини.
Сен-ку, қўлларимга тутқазиб кетган
Боғ кўчадан ўтган қиз рўмолини.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қайси сахий зотлар сени уфурган,
Қайси макондан сен таралган ором!
Наврўзолам чори ё базм қурган
Қизлар нафасидан яралган ором!

Ахир не қувончки, ахир не бахтки,
Ҳар тонг тегиб турса баррингга шамол,
Баҳор шамоллари, баҳор еллари,
Қувонч, ёшлик бўлиб қучоримда қол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАБР ТОШИ

Онаси ўлганда етиб келмади;
Ҳатто йўқламади тиригида ҳам.
Пул ва шуҳрат учун қанча кезмади
Не-не шаҳарларни бу аянч одам.

Бугун элни йиғиб кўтарди фарёд.
Мармардан хотира қўйди қабрига.
Она тиригида қилолмаган ёд
Наҳот энди етди унинг қадрига?

Афсус, она номин кўз ҳам илғамас,
Ўзин исмига-чи, берилган зарҳал.
Буни ҳам онага меҳридан эмас,
Ўзин шуҳратига қўйибди ҳайкал.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Умрда нималар кечмайди дўстим,
Одамлар ўзгарар, ўзгарар ҳаво.
Ўз-ўзича чора излайди ҳар ким,
Ўз-ўзича ҳар ким излайди даво.

Умид бу — бугунги экилган кўчат,
Умид бу — тоғларда ҳали ётган қор,
Эртага атрофда гуркирар кўкат,
Дарёлар ҳайқириб келади баҳор.

Тонгда қуёш чиқар, аммо начора,
Оқшомда қолмагай ҳатто зарраси,
Қилма, афсус билан қалбининг пора,
Умиддир қайтадан кўрмоқ чораси.

Дўстим, кўнгил узма, дунёдан бир дам,
Кимлардир қилсалар меҳрингни унут,
Унутмоқ бор жойда, ёмонликни ҳам
Унут бўлишини умид билан кут!

Дилларни тумандек қоплайди баъзан,
Дўстликка хиёнат, севгига риё.
Қуёш чиқиш билан тарқалар туман,
Ноумид бўлмагил қуёшдан асло.

Ҳаётда нималар кечмайди гоҳо,
Фақат умид қилур мушкулни осон,
Умринг узайишин истасанг ҳатто,
Комил умид билан эртангга инон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАРҒАЛАР

Ғариб оқшом чўкди аста мозорга
Ҳатто маъюс каби булутли осмон.
Терак тепасида ўлтирар қарға —
Сўниб қолган шамнинг сўхтасисимон.

Қарғалар келарди тундек ёприлиб,
Қабрлар устида солади ғулув.
Тирик нафаслардан кун бўйи қочиб,
Наҳот марҳумларга дардкаш бўлса у?

Шу чоқ ҳаёлимдан ўтар дўстларим,
Мархум аждодларни эслайман бирдам.
Кўз ёш тўкким келди нечундир юм-юм,
Мени ўртар эди бир афсус, алам.

Улар тиригида лоқайдлар баъзан
Дарду ғамларидан бўлганлар нари.
Аммо ўлганда-чи, бўлиб меҳрибон,
Қабрга келурлар қарға сингари.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Тангрим ўзинг, ўзинг ярлақа,
Ўзингдан ҳеч ўзга мадад йўқ.
На дўстим бор, на дард тингловчим,
Ўзингдан ҳеч ўзгага ҳад йўқ.

Кимларнингдир тангри, паноҳи,
Кимга етар, даҳрийлар оҳи!

1939—1984 йиллар

www.ziyouz.com kutubxonasi

РОЗИЛИК

Кимдир бу дунёда юз йил яшайди,
Кимдир бу дунёдан кетар навқирон.
Ҳаммаси ҳам бир кун видолашади,
Аммо ҳаммаси ҳам тинчимас бир он.

Ҳа, инсон умрида нелар кўрмайди,
Барини кечирар — азобу ором....
Орзулар чироғи бизни қўймайди,
Бизни парвонадек қилиб олар ром.

Гоҳо дил шикаста, гоҳ қувонч билан
Кеча-кундуз каби ўтади умр.
Дардкаш бўлолмаймиз дўстларга баъзан,
Хаёлга ҳам келмас сўрамоқ узр.

Ҳатто энг меҳрибон она қабрига
Ёдимизга келмас қўйиш даста гул,
Баъзан шуҳрат қилар бизни овора,
Баъзида нафсимиз қилиб қўяр қул.

Елиб-югурамиз... Лекин минг аттанг,
Ҳаётдан мангуга юмарканмиз кўз,
Одамлар юзига тикилиб ўйчан,
Шу чоқ тилимизга келар битта сўз:

Гўё энг муқаддас тиловат каби,
Ризо бўлинг, деймиз ҳаммага такрор.
Фақат одамларнинг ризолигидан
Ўзга буюк орзу йўқ каби зинҳор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қариндош-уруғу дўстга боқамиз,
Гўё барчасини энди кўргандек,
Ризо бўлинг деймиз, шу дамгача биз
Гўёки айтишга улгурмагандек!

Энди-чи, хаёлга келмас шуҳрат, зар,
Одамлар кўриниб қолар муқаддас.
Одамлар ризосин ўйлар баъзилар
Афсус, сўнгги дамда, афсус, бир нафас.

www.ziyouz.com kutubxonasi

УНУТИШ

Инсон ўз бошидан нелар кечирмас,
Бевақт ўлимлару риё-ю бўҳтон!
Севгилинг баъзида вафони билмас...
Барчасин қандайин, кўтарсин инсон!

Гина, кудратлар, жафолар барин,
Йиғаберсак эди кўнгилга агар,
Букиб қўймасмиди инсоннинг қаддин!
Дунёда оғир юк борми бу қадар.

О, яхши дунёда унутмоқлик бор!
Яхшики умид бор! Бўлмаса одам, —
Бу дунё ташвишин барчасин якбор
Кўтариб юрмоққа чидолмасди ҳам...

Яхшики, дунёда унутмоқлик бор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Бедард ёшлигимни эслаган чоғим,
Онагинам келар кўзим олдига.
Онамни эсласам, «эркам, тойчоғим»,
Деган ширин сўзи тушар ёдимга.

Бу ширин сўзларни ким унутади!
Онамнинг тилидан томар эди бол.
Унинг меҳри бўлди умрим безаги,
Унинг тили берди шеъримга камол.

Қай одам эсламас ёшлигин ўзин,
Ширин она тилин ёд этмас ким ҳам?
Унутар ёшлигин, ўз она тилин,
Унинг сутин таъмин унутган одам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МЕН ЎЛГАН ЭМИШМАН!

Мен ўлган эмишман... Аммо қулоғим
Аниқ эшитармиш одамлар сўзин.
Ўлган эмишману... Гўрим узра жим
Турган дўстларимни кўрармиш кўзим.

Жим-жим турар эди улар тепамда,
Аммо мижжаларда на ёш, на бир нам.
Қутулдик дегандек битта ёмондан,
Атрофда турарди улар хотиржам.

Бу даҳшат сўзларни эшитганимдан
Қулоғим кар бўлса кошкийди шу чоқ.
Рози эдим улар юзин кўрмасдан,
Кўзларимга тезроқ ташланса тупроқ.

Тупроқ ташлардилар, тупроқмас, гўё
Таъна тоши эди бергувчи азоб.
Раҳматли деб мени қилмасди дуо,
Бир фосиқ кам дея боқарди шу тоб.

Қайси қилмишимга берасиз жазо,
Нечун ўлганимда бунчалар сазо?

Мен ўлган одамман, айтинг гуноҳим!
Кимнинг уйин буздим хиёнат билан?
Тиригимда доим бўлиб ҳамроҳим,
Нега айтмадингиз диёнат билан!

Қани айтинг, кимни ноҳақ қаматдим?
Етим-есирларнинг ҳақин едимми?
Қўрқманг, асло келмас иғвога тилим,
Айтинг, ё ҳақорат сўзлар дедимми?

www.ziyouz.com kutubxonasi

Йўқ, йўқ! Нафратланманг. Менга беринг тил,
Сабабларин айтиб, сўзлайми ўзим?
Мен энди қўрқмайман! Уйғонгин, эй дил!
Бир карра ўлганман, қайта йўқ ўлим.

Тилим ғулдиради, ўз овозимга
Мен чўчиб уйғондим, босқириб, нохуш.
Хайрият, туш экан! Кошки одамга
Тиригида ибрат бўлолса бу туш!

www.ziyouz.com kutubxonasi

МАЙСАЛАР

Дунёдан абадий кўз юмгинг келмас,
Яркираб, гуркираб келганда баҳор.
Еллар кўлларингдан торткилаб кўймас,
Кўшик бўлиб кирар қалбингга анҳор.

Илк марта гуллаган шафтоли тонгда
Қалбингга баришлар канчалар ҳузур.
Кўз узгинг келмайди, офтоб минг рангда
Зангори осмондан сочиб турса нур!

Турналар кур-қурлаб, арғимчоқ солиб,
Сени аллаламоқ бўларлар бир дам.
Кўм-кўк майсаларга бағрингни бериб,
Бағрингдан ажралгинг келмайди ҳеч ҳам?

Беғубор майсалар!.. Барра майсалар!..
Анҳорлар кирғоғи кўм-кўк майсазор!
Тепалар ён бағри, чинорлар ости,
Қайга назар солма, кўм-кўк, беғубор.

Барра майсаларнинг бағрига сингиб,
Кучоғин тарк этгинг келмайди мутлоқ.
Азиз она тупроқ, эй она-диёр,
Қандай бахт бағрингда абадий қолмоқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Бошларимда не савдо биласанми, эй, ёр.
Юрагимда не ғавғо биласанми, эй, ёр.
Гуноҳим мен шўрликнинг недир? Аён қилсанг-чи,
Кимдан менга не даъво, биласанми, эй, ёр.

Дунёда алам борми, гуноҳинг не билмасанг,
Гуноҳ борми бандага, оллоҳинг не билмасанг,
Арзингни кимга айтиб, ахир кимга йиғлайсан,
Бу дардга қандай даво, биласанми, эй, ёр!

Тилинг бўлса-ю аммо, тилинг гапга келмаса,
Кўзинг очиқ бўлса-ю, кўришга наф бўлмаса,
Инсон бўлиб инсондек дилингни ёролмасанг,
Бўлурми яшаш раво, биласанми, эй, ёр.

Гуноҳинг ошкор бўлса, тан олмоқ марднинг иши,
Дўст айбин ошкор этар дўстга ишонган киши.
Дўст бўлиб дўст бўлмаса, ғаним бўлиб ғаниминг,
Бу пинҳони бир бало, биласанми, эй, ёр!

Кўнглимдаги бу дардлар булутдек ўтди-кетди,
Тангрига минг шукрлар, истиқлол даври етди,
Ўзбек деган отим бор, мустақил давлатим бор,
Эсмоқда ўзга сабо биласанми, эй, ёр!

2000 йил 2 январ

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДАВО

Баъзан шифокорга дардингни айтсанг,
Улардан истасанг бирорта даво,
Ҳаво алмаштириб, саёҳат қилсанг,
Шу ўзи дейдилар энг яхши шифо.

Бунда ҳам ҳикмат бор, ахир деҳқон ҳам
Ерни алмаштириб экади экин.
Алмашлаб турмаса, ерин дам-бадам
Тўғри, ҳосилни ҳам ололмас тўкин.

Эй табиб, қани айт, аммо хотиндан
Жафо чекканларга не бўлур даво?
Хотинни нимага алмаштирасан,
Ўрнин босадиган борми, бир мато!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Ёшлигингда ёрнинг ишқида
Ўтказасан тунларни бедор.
Таажжубки, кексайганингда
Шу бедорлик бўларкан такрор.

Йигитликда ғунча каби лаб
Тинчлик бермай соларди ғулув.
Кексайганда, ёшликни эслаб
Кўзларингдан қочаркан уйқу.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

«Менинг нафсим балодир, ёнар ўтга соладир»
Ўз нафсин қули бўлган балоларга қоладир.

Сенинг яхши ҳуснингни ёмон феълинг бузади,
Манманлик, кибри ҳаво бошга битган балодир.

Қани, севдим деганинг, жоним қурбон деганинг,
Ёлғон тил дилингни ҳам қилич каби ёродир.

Муҳаббатга не чора, қари демас, ёш демас,
Шайтон йўлига кирган уйқудан ҳам қоладир.

Гапни гапир уққанга, одамлар феъли турфа,
Ҳар ким кўнглига келган дўмбирасин чаладир.

Худо ақлу хуш берди, кечирмайди тавбангни,
Ўтдан сувни фарқ қилмас сен эмас, ёш боладир.

Эй, Шукрулло, нафсни тий, ҳайю ҳавас ўткунчи,
Иймонни амал деган жаннатга йўл оладир.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲАЙКАЛ

Орзу-умид билан яшайди одам,
Тўғри гап, дунёда умидсиз шайтон.
Аммо ўткинчидир беш кунлик олам,
Ўткинчи эканин билмаслик ёмон.

Ўткинчи дунёда обрў талашма,
Шон-шуҳрат кетидан, қувмагин зинҳор.
Ҳайкалинг қўйишни ғамини ема
Ҳамма ҳайкалларга етарли жой бор.

Қабристонда сонсиз қабр тошлари,..
Бу маконда ётар минг турли инсон.
Кимгадир эгилса раҳмат ёшлари,
Кимгадир бўлмасин лаънатга нишон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЧАМАНЛАРНИ ЎЗИ АСРАСИН

Мен ҳавас этмадим баланд парвозни,
Ерда судралишдан Худо асрасин.
Баъзан олганимда қўлимга созни.
Фақат айтмоқ бўлдим кўнглим ҳасратин.

Баҳор гўзал бўлур кўз очса ғунча,
Ундан ҳам гўзалдир юзда табассум.
Шулар ҳасратида ўла-ўлгунча,
Шулар қувончида ўртаниб ёндим.

Табассум, бунчалар ошиқ қилмасанг,
Гўзаллик бунчалар этмасанг, хафтун!
Дунё не бўларди агар бўлмасанг,
Умрим ҳасратингда ўтарди бутун.

Дарахтлардан дув-дув барглар тўкилар,
Айрилиқ ёшидек ёғади ёмғир.
Она ерга сингиб боради улар,
Чаман бўлиб бир кун унади охир.

Чаманни офатдан Тангрим асрасин,
Дунёда йўқ менинг ўзга ҳасратим.

1998 йил 16 ноябр

www.ziyouz.com kutubxonasi

СОҒЛОМ ОДАМ

Тўрт улфат жам бўлса, дунё ташвиши,
Нарху наволардан бошланади баҳс.
Ҳар бири маъқуллар ўз қилган ишин,
Баъзан қонун қолиб, ғолиб чиқар нафс.

Элак тутиб бўлмас кўпнинг оғзига,
Қудуққа дард айтиш фурсати эмас,
Мен ҳам бу улфатга кирсам баъзида,
Келолмай қоламан кўпчиликка бас!

Бугун гап очилиб соғлом авлоддан
Маъносин чақмоқчи бўлди талашиб.
Бири баҳсга кирса тўйгунча ҳолдан,
Бири, бири билан қолар ярашиб.

Соғлик-саломатлик бўлмайди ўзи,
Пул ҳам, емоқ-ичмоқ, керак маишат.
Улфатлардан бири бўлди сўзини —
Фақат соғ бўлишмас, соғлом бўлиш шарт.

Бири бундай гапни мастликка йўйди,
Бири елка қисиб қаради ҳайрон.
Хуллас бири олиб, бириси қўйди,
Ҳамма ўз билганин айлади баён.

Қандай тушунтирсам, тан-жони соғ-у
Фикри ёмонликдан бўлса иборат,
Ҳеч кимга яхшилик қилмаса гар у
Қандай соғлом дейлик бу одамни, айт!

Соғлом дейишнинг ҳам ўз мезони бор,
Ақлу адолатдан холимас олам.
Оқни қора деса, сахрони гулзор,
Ҳеч ким бу одамни демайди соғлом.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Агар бўлса ҳамки тўрт мучаси соғ,
Қилгудек бўлса ҳам тоғларни талқон.
Бундайларни соғлом дейилмас мутлақ,
Кўксини қилмаса Ватанга қалқон.

Одамлар Ватан деб жонин берганда,
Одамлар миллат деб бўлганда қурбон,
Ўз нафсин қурбони эй, шўрлик банда
Наҳот аташ мумкин, номингни инсон!

Ахир, биз, эртаси буюк давлатнинг
Асл соҳиблари, улуғ ўзбекмиз!
Оламга маърифат берган миллатнинг,
Қадами ҳар ерда қутлуғ Ўзбекмиз!

Қасри олийлар сол, олтиндан ҳатто,
Топганинг ўзингга буюрсин минг бор.
Аждодинг кимлигин билмасанг аммо,
Сени, соғлом одам дейилмас зинҳор!

Нопок йўллар билан ортдириб давлат,
Маст-аласт кун кўрсанг фақат ичиб-еб,
Билмасанг не дардда яшайди миллат,
Сени ким айтади соғлом одам деб!

Соғлом дегани бу гуноҳи азим,
Ҳаром-харишлардан ўз нафсин тиймоқ,
Сени, соғлом инсон, хожи деяр ким,
Етимлар ҳақидан бўлсанг хаж қилмоқ!

«Бу жуда соғ одам, бу соғлом одам»,
Борми, бундан ортиқ унвони олий,
Қандай ёрқин бўлса ёниб турган шам,
Соғлом қалб ҳам бўлар ғубордан холи.

Афсус, баъзилар бор тан-жони соғу
Фикри ёмонлигу чиркдан иборат.
Холис ният билан нафас олмас у,
Қандай соғлом дейсан, бундайларни, айт!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Соғлом авлод деймиз, бизнинг келажак
Соҳибин ўйлайлик, кимлар бўлади?
Аммо, биз ўзимиз, нимани эксак,
Келажак авлодлар шуни ўради.

Ҳаёт дегани бу бошвоқсиз отдек,
Унинг тизгини йўқ — у тонг ила тун.
Баҳсу тортишувда оқшом ҳам ўтди,
Соғлом ақл била ясалди якун.

Эй, менинг, севикли азиз набирам,
Бўлмоқни истасанг сен соғлом авлод,
Сен, тани, ўзингни, ўз халқингни ҳам,
Кўпнинг соғлом сўзин қилиб олгин ёд!

2000 йил 9 январ

www.ziyouz.com kutubxonasi

КЕКСАЛИК

Дарахт тепа шохдан, одам оёқдан
Қарийди дейдилар, бу ҳам бир ҳикмат.
Бундай ўйлаб кўрсам, бутун нарсани
Ҳисобли яратган доно табиат.

Яхшики, одамнинг куч-қувватини
Белу оёғидан аввал олади.
Бўлмаса, бу оёқ кексайганингда
Сени қай йўлларга судраб қоларди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЧИНОР

Чинор яшар юз йилдан ортиқ,
Умр кўрар ҳатто асрлаб.
Унга ҳавас қилмайман, йўқ, йўқ,
Яшамайман умрини тилаб!

Силкинади кекса қомати,
Афсус чеккан мўйсафидсимон.
Тўлиб-тошган балки ҳасрати
Не чораки унда йўқ, забон.

Қанча-қанча севишганларнинг
Севгисига бўлмади гувоҳ!
Қанча-қанча адашганларнинг
Дардин тинглаб бўлмади паноҳ!

Дардларингни ичингга ютиб,
Сукут сақлаб кечирмоқ ҳаёт...
Кимлигингни бутун унутиб
Тилсиз яшаш даҳшат-ку, ҳайҳот!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАБРИСТОНДА

Қабристон устида наға булутлар,
Кимларнинг руҳи у, кимнинг кафани!
Гўрков мурдалардан қачон қутилар?
Кетмонга илиниб турар чопони!

Ёмғир томчилади, яшриниб қуёш,
Қай ошиқ, қай фарзанд, ким тўккан бу ёш!

1989 йил 30 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

МУКОФОТ

Ҳақиқий истеъдод асло бўлмас хор,
У нурга ўхшайди, бўлмайди топтаб.
Мукофотсиз қолсанг, ўкинма зинҳор,
Тоғ устидан ҳеч ким ўтолмас хатлаб.

Бизда марҳумлар ҳам тақдирланади,
Ҳатто, дейилмайди бу ёш, бу қари.
Баъзан ёшга, баъзан бошига қараб
Меҳнат қилган борки, олади бари.

Мабодо ўлмасдан юз ёшга кирсанг,
Тўйингда бошингдан сочилар тилла.
Ёшликда мукофат олмаган бўлсанг,
Худодан юз ёшга киришни тила!

1998 йил 13 январ

www.ziyouz.com kutubxonasi

АЛЛА

Мен онаман — сени туққанман,
Менман сени яратган дунё.
Лекин сени кўрган кунимдан,
Сенинг ўзинг мен учун гўё
Янги олам бўлиб кўриндинг,
Азиз одам бўлиб кўриндинг,
Алла-ю алла!

Болажоним, сен туғилган он
Қувончимнинг йўқ эди чеки,
Назаримда шу ёруғ жаҳон
Бўлган каби бирдан меники,
Шодлик, бахтим туғилди дедим,
Жон роҳатим туғилди дедим,
Алла-ю алла.

Сенсиз кунни демадим кундек,
Азиз билдим сени кўзимдан,
Шикаст етса жонингга жиндек,
Минг сирқироқ сездим ўзимда...
Бир зирабча сенга кирганда,
Бағрим ёнди қирғич киргандай.
Алла-ю алла.

Сенсиз кирмас қулоғимга куй,
Товушларинг мен учун оҳанг.
Сенсиз файзин йўқотади уй,
Сенсан менинг юзларимга ранг!
Уйим, куйим, ёруғ юзимсан,
Йўқ, жонимсан, менинг ўзимсан,
Алла-ю алла!

Менга куйдек ёқмоқ истасанг,
Очиқ кўнгил, ростгўй бўл ҳар он.
Юзларимга бўлмоқ бўлсанг ранг,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Эл ичида аммо ҳеч қачон
Ўз юзингга доғ солма зинҳор,
Бахтинг қилар мени бахтиёр,
Алла-ю алла!

Гарчи менга жон бўлмасанг ҳам,
Фироқингни кўрмайин кўзим!
Кўзларимга кўз бўлма,
лекин
Йўлларингга термултма кўзим.
Умид билан туғдим, омон бўл!
Чин инсон бўл, замонга жон бўл!
Алла-ю алла!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ГЎДАК ЙИҒИСИ

Гоҳо гўдак йиғлар харҳаша қилиб,
Тинчитмоқ бўламиз қилиб пўписа.
Бир ширин сўз билан феълини билиб,
Ожизлик қиламиз кўнглин топишга.

Баъзан чўчитамиз ана бобов деб,
Ваҳмага чулғаймиз мурғак қалбини.
Олабўжи деймиз гоҳо қўрқитиб,
Ўзнмиз нелигин билмасдан уни.

Бир гўдак йиғиси кўнгилга сиғмас,
Тоқат йўқ тинглашга бир йиғи сасин.
Дунё омон бўлсин, тинчлик бўлса бас,
Кўпнинг йиғисидан тангри асрасин!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЙСИ БИРИСИЗ?

Дўстларим бор: менга ҳеч маҳал
Ёмонликни кўрмайди раво.
Мушкул тушса бошимга сағал,
Дардимга ҳам бўлолмас даво.
Бу дўстликми?
Ҳа, булар фақат
Сафар чоғи қўшилган улфат.

Баъзиси бор: боладек мақтаб,
Қилмоқ бўлар дўстлигин ошкор.
Мен-чи, ундан ўзиб кетган тоб,
Этагимдан тортишга тайёр.
Сиртдан кўрсанг, товланган ёқут,
Аслида-чи, бир чирмовиқ ўт.

Дўстларим бор: шодлик, қайғумни
Ўзиники каби ҳис этар.
Бахт, ютуғим шод этар уни,
Нуқсонимни койир, жон ўртар.
Дўстлар, менга қайси бирисиз?
Бу бир кўзгу, қараб олингиз.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БУЮКЛИК

Зангори уфқда олмос қуббадек
Ялт-ялт кўринарди тоғлар чўққиси.
Гўё шу чўққидан мен боқдиму тик.
Бирдан қоплаб олди буюклик ҳисси.

Аммо, бу ҳисларим бормади узоқ,
Тоғни босиб гур-гур ёнаркан булут.
Ҳақиқий буюклик не деган сўроқ
Фикримга ташланди гўёки бургут.

Пастда қолиб кетди чўққилар, тоғлар.
Хаёл ошиб кетди булутлардан, ҳув!
Ҳамон ўйлар эдим: наҳот чўққилар
Буюкликка бўлса бир марра, кўзгу!

Тоғ, чўққилар нима!
Ҳатто қатма-қат
Фазога нурдан тез учганда инсон.
Инсон! — деган чоғим қалбимда беҳад
Буюклик ҳис этдим, босди ҳаяжон.

Инсон! — деган чоғим туганмас меҳр,
Битмас қудрат билан лим тўлди юрак.
Инсон номи сенда шунчалар фахр,
Меҳру шафқат ҳисси уйғотса, демак,
Ахир, шу эмасми, асли буюклик!..

Инсон, деган чоғим тоғлар бир ушоқ,
Денгизлар томчидек кўринди кичик.
Инсон борлигича қад кўрсатган чоқ
У билан ёнма-ён келди буюклик.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Буюкликни қилма чўққиларга тенг,
Унга от-уловсиз етиш ҳам мумкин.
Бундан мурод нима? Элга не фойда?
Буюклик бемақсад бўлурму, лекин!

Буюклик сирини тоғ чўққисига
Ҳайкал ўрнатиш деб асло ўйлама.
Инсонни қадрлаш, инсон деб яшаш
Шудир буюкликка шаҳодатнома.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МЕНИНГ ЮРТИМДА ИСТИҚЛОЛ

На молим бор, на жоним бор,
Ўзим кимман, унитгандим!
Тилим гунг-гу, дилим гунг-гу
Аламни ичга ютгандим.

Тутаб, милт этмади йиллар
Хазондек юртда истиқбол.
Нечук эркин нафас олмоқ
Агар йўқ бўлса, Истиқлол.

Дилим банди, тилим банди,
Умр бандликда ўтказдим.
Тилим хайқир, дилим ҳайқир,
Худойим эркка етказди!

Овозинг борча хайқиргил,
Тирилганингни билсинлар!
Бутун мағриб-у машриқда
Темур зотин эшитсинлар!

Бугун юртимда Истиқлол!
Абад юртимда, Истиқлол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОНА-ЕР ЗАВҚИНИ УНУТМА СИРА!

Қаерга шошасан, дўстим, ҳордиқ ол,
Қулоқ бер ариқлар шилдирашига.
Елда япроқларнинг пилдирашига,
Атроф қандай гўзал, бирпас назар сол!

Умр деганлари ахир, боқиймас,
Ариқдаги сувдек оқиб ўтади.
Боғларга ҳам хазон фасли етади,
Ўз эркига қўйгин юракни бирпас.

Валфажр ўқийди кўкда қалдирғоч,
Бебаҳра қолмагин унинг базмидан.
Қатор турналарнинг айтган назмидан,
Наврўзи оламга бағрингни кенг оч!

Минора устида лайлак айланар,
Гўё қанотида тарихлар ёзиқ,
У ҳам бағишлайди руҳингга озиқ
Неларни хотирга келтирмас улар.

Дўстим, юрагингга эрк бер бир фурсат,
Дунёда қушлардек айласин парвоз,
Сен ҳам ўз-ўзингни қўлга ол бир оз
Бизни яратган-ку, она табиат.

Унинг ҳар гиёҳин ардоқлаб сийла,
Нурлар оғушига ўзингни бахш эт.
Наврўз куйларини қалбингга нақш эт,
Она-ер завқини унутма сира.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ВИЖДОН

Усмон Носирга

Кўзни юмсам, билмайман на сир,
Айлаб фикру зикримни асир,
Қоқ суякдан иборат одам
Ваҳм солиб келар дамо-дам!

Бир вужудки, на қўл, на кўзи
На раҳмону, на шайтон ўзи...
Билиб бўлмас, қайси асрдан,
Кимлигини, қайси наслдан.

Шарпа каби кезиб сарсари,
Кўз олдимдан кетмайди нари!

Айласин деб муродин ошкор,
Юлиб бердим унга тилимни.
Юрак дардин қилсин деб изҳор,
Кўкси ичра қўйдим дилимни.

Унга аста чирой ҳам битди,
Йўқ, бунга ҳам бўлмади ризо!
Инсонлик бер, менга инсонлик,
Дея ундан келарди нидо.

Нега менга тил бердинг дея,
Алам билан юлиб ташлади.
Нега ишқсиз дил бердинг дея,
У кўксини тилиб ташлади.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ахир менга нега тил керак,
Яна ёлғон сўзлаш учунми?
Нега юрак ва ақл керак,
Турфа бўҳтон ўйлаш учунми?

Лаънатларга ботмай дунёда,
Бўлсин десанг ҳақиқий инсон,
Ҳусн берма, тил берма менга —
Виждон бергил, виждон бер, виждон!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Баъзилар дўст билан фахрланади,
Бойлик орттиргандек қувонар ҳар он.
Дўстидан айрилса, ғамга қолади,
Бутун хазинасини йўқотгансимон.

Аммо баъзилар бор дўст орттиришдан,
Қадрдон бўлишдан қочади нари.
Дўсти ортган сари хазинасидан,
Куйинар, айрилиб қолган сингари.

Ҳатто улар қочар қариндошлардан,
Атай узоқ тутар ундан орани.
Чунки ҳамма яқин, ҳамма дўст бўлса,
Ахир ким беради унга порани.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Отамнинг ёшига кирмадим ҳали,
Ўзимни сезаман нечундир хаста.
Аммо отам бўлса мендай маҳали,
Ҳатто билмаганди нелигин ҳасса.

Булутли кунларга менда йўқ тоқат,
Томирларни сиқар кузги изғирин,
Бундай чоқда яйрар қарғалар фақат,
Ёнғоқ талашади қувлаб бир-бирин.

Ҳали хотирамда ёшлик чоғларим,
Томга қалдиратиб ташларди ёнғоқ.
Ҳозирги қарғалар шулардир балким,
Улар умр кўрар одамдан кўпроқ.

Уларга боқаман, улар қувлашар,
Аммо бир-бирининг чўқимас кўзин,
Балки шу учунми узоқроқ яшар,
Балки шу учунми умри ҳам узун?

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Баъзан тотув дўстлар бўлганида жам,
Чинни косаларга қуйилади май.
Улфатлар узатар шароб тўла жом,
Гоҳо маст бўламан, бир қултум ичмай.

Таажжуб қилмангиз, дўстлар, бу ҳолга,
Чиндан кайфим баланд, менга қуйманг, бас.
Кайфим сабабини айтсам; бунгача
Улфатлар суҳбати қилган эди маст.

www.ziyouz.com kutubxonasi

КУН ИЛА ТУН

Оламни нуридан баҳраманд қилиб,
Қуёш уфқ ичра ботаркан бутун,
Аланга кетида қолган тутундек
Гўзал ер жамолин қоплаб олар тун.

Аммо мангу қолмас зулматда жаҳон,
Яна қуёш чиқар тун бағрин ёриб.
Худди яхшилигу ёмонликсимон
Жаҳонда иккиси юрар айланиб.

Бир-бирин ёв каби ўтмоқда қувлаб,
Яхшилик, ёмонлик тун ва кунсимон.
Аммо, тунни эмас, қуёшни ёқлаб,
Тонг отгунча тундан нолима Инсон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОНА

Она қимматини таърифлаш учун
Сўзлар хазинасин мулки етмайди.
Ҳаётимни ҳадя этсам ҳам бутун,
Бу кичик жонимнинг ўзи етмайди.

Чунки менинг каби неча фарзандни
Туғиб, тарбия ҳам қилолган она!
Кичкина қалбини бўлак-бўлаклаб,
Ҳар бўлакка жон ҳам бўлолган она!

Ҳар бир тўлғаноғи — ўлим билан жанг,
Ўлимлардан қўрқмай, жангга кирди у.
Она, қандай улуғ, жонин ҳисобига
Ўлимларни енгиб ҳаёт берди у!

Оналарга абад шон-шарафлар!

Онанинг фарзандга меҳри беқиёс!
Фарзанд қандай оқлар она ҳаққини?!
Оналар қалбини ўртамаса бас,
Фарзандлар доғи-ю унинг ёлқини!

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕНИНГ БАХТИНГ

Баҳор ҳавосидан кўнгилда шодлик,
Аммо шодлик билан бир четида ғам.
Бинафшани қилиб «омон-омонлик»,
Кимнидир афсус-ла қўмсайсан бир дам.

Қани, ёнингдаги кеча дўстлар.
Қани кулкилари, бўсалар таъми!
Тонги туман каби хотирамиздан
Наҳот, унитилса, дўстларнинг жами!

Қўмсайсану, аммо умр ўтганидан
Бир дам қиласан ҳам афсусу армон.
Гоҳо шукрона ҳам айтасан дилдан —
Яна етганингдан кўкламга омон.

Наврўз шодлигида кимнидир қўмсаб,
Марҳумларни эслаб, қайғурмоқ бир зум,
Йўқ, бу *қайғу* эмас, *чин инсонларга*
Насиб бўладиган бахт эрур, дўстим!

www.ziyouz.com kutubxonasi

СОҒИНЧ

Севги нима? Унинг нелигин,
Мен ҳам сенга айтмоғим маҳол.
Ишқ ҳақида ёзсам ҳам, лекин
Қиз олдида тилим қолган лол.

Қилгин деса жонингни фидо
Ўлимдан ҳам қўрқмасдим ҳатто,
Тош отгандек биллур қадаҳга
Чўчир эдим сўзлашга аммо.

Ичгин деса, ичардим қасам,
Босарди ҳам онтимга муҳр.
Унутилар аммо қасам ҳам...
Хиралашар муҳр ҳам ахир...

Дўстим, севги минг сир, минг сеҳр,
Севги гўё минг қиррали тош.
Севги қалбга сингган бир меҳр,
Соғинч чоғи балки томган ёш!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ХАЗОН ФАСЛИ

Боғларга тўкилмиш қирмизи хазон,
Қошу киприкларга илашур мезон.
Япроқлар шитирлар, ёмғир шивирлар,
Шамол куй куйлаган хазон фасли бу.

Олмалар тугибди қайта дуварак,
Бир афсус чеккандек тебранар терак.
Кимдир ўз умрининг маҳсулидан шод,
Кимдир ўй ўйлаган хазон фасли бу.

Қиз-йигит ўтказар висол тўйини,
Турна куйлаб кетар ҳижрон куйини.
Ҳижрону висолнинг бир поёни бор,
Боболар сўзлаган хазон фасли бу.

Чинорнинг тўкилди сўнгги япроғи,
Қиссанинг ёпилди гўё варағи.
Чинор мағрур боқар умридан мамнун,
Худди мен ўйлаган хазон фасли бу.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СУЯНЧИҚ

«Ҳайт», деган туяга мадад дейдилар,
Қувват бўлар дейди, арғамчига қил.
Ёлғиз кезларимда ким далда бўлар,
Ким суянчиқ бўлар сенга, эй кўнгил?
Ёшлик чоғларимда сафарга чиқсам,
Мабодо қайгадир оқшом олсам йўл,
Қўлда чироқ тутиб ҳамиша отам
Кузатиб қоларди силкитганча қўл.
Унинг далдасида қишлоқдан ўтиб,
Ортимга қайрилиб қараганим чоқ,
Менга мадад бўлиб, суянчиқ бўлиб,
Кўриниб турарди ҳамон у чироқ.
У ёниб турарди пахтазор бўйлаб,
Токи қирдан ошиб кетгунимча ҳам.
Тўн бари елкада, кетардим куйлаб,
Шундай суянчиқни ҳис қилганим дам.
Мана ортда қолди ёшлик чоғларим,
Қирнинг ортидаги отам қабридек.
Аммо, юрагимни ёритар ҳар зум
Ўша ёнган чироқ отам қалбидек.
Энди қайга бормай, қаерда бўлмай,
Кўз ўнгимдан кетмас ҳамон у чироқ.
Унинг шуъласида кундуз кунидай
Яркираб кўринар мен ўсган қишлоқ.
Саҳрода адашсам, кўриниб турди
Мен борман дегандек чинор ҳам менга.
Денгизларда сузсам маёқдек бўлди
Тонгда тандирлардан чиққан аланга.
Менга далда бўлиб қиз қўшиғидек
Овоз бериб турди чулдураб сой ҳам.
Қаерда бўлмайин, отам руҳидек
Тепамда айланиб юрарди ой ҳам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Агар бўронларда жунжиса этим,
Пахтазор кўзимга кўринди ҳар гал,
Қандайдир суянчиқ, кимнингдир меҳрин
Ортингдан сезишдан бахт борми афзал.
Қаерда бўлмайин тирик отамдек
Меҳрингни ҳамиша ҳис қилганим он,
Эй гўзал диёрим, бир гиёҳингдек
Бўла олсам деймаи, дардингга дармон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОТА

Гўдак ўғлин ерга узатар ота,
Ота қабр узра юм-юм тўкар ёш.
Гўдак бўлса ҳамки, ҳа жигарпора,
Ёш тўкмай бу дардга ким берар бардош!

Оталик меҳринг бор, йиғласанг арзир
Қўнғироқ сочларин эслаган чоғинг.
Отадек фарзандга ким куяр ахир,
О, нақадар оғир фарзанднинг доғи.

Бағринг ўртанмоқда жигарпорам деб,
Фарзандинг кичкина гўдак бўлса ҳам.
Вояга етказиш азобин тотиб
Кўрмаган бўлсанг ҳам умрингда бир дам.

Ҳали бир болани боқиб, ўстириб,
Уни балоғатга етказганинг йўқ.
Кечикса, тиқ этган эшикка боқиб,
Кутиш азобини ўтказганинг йўқ.

Буни сен билмайсан!
Ҳали ўзинг ёш
Оталик ҳисси-ла дилинг чил-парчин.
Шу кичик мотамга тўкканингда ёш
Билдингми, оталик қандай бўлишин!

. . . .

. . . .

Ахир бир парча эт, гўдак ўғли-чун
Жигар бағри ёниб чекканида ғам, —
Шу он сездимикан ўз отасининг
Меҳру муҳаббатин, машаққатин ҳам?!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИСТАК

Бугун ҳам тонг отди, минг қатла шукр,
Беадад шукрона етказганига.
Кошки шундай беғам кечсайди умр...
Минг шукр тунни тинч ўтказганига.

Кўнгилга сиғарди на молу давлат,
Тинчликсиз бўларди на зарра ором,
Емак-ичмагингда бўлмай ҳаловат,
Ғалвадан иборат бўлурди олам.

Ноҳақ тўкилган қон, ноҳақ ҳақорат,
Муҳаббатдан бевақт бўлмоқлик жудо...
Ўзинг офатлардан асрагин ҳар вақт,
Ўзинг хотиржамлик, тинчлик бер, Худо!

Сувлар шилдирасин, қушлар сайрасин,
Олам сув қуйгандек майли, бўлсин тинч,
Зиндоний тинчликдан лекин асрасин.
Ғанимлар солмасин кўнгилга қўрқинч!

2000 йил 20 январ

www.ziyouz.com kutubxonasi

МАНГУЛИК ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Ёлғиз кезларимда чулғайди хаёл,
Мангулик сирларин ўйлайман танҳо.
Ногохон ваҳмалар мени қилур лол,
Ўйларим даҳшатга айланур гоҳо:

Улуғбек даҳшати солади ғулу
Мангулик — қиличга бошни қўймоқми!
Навоий алами, у чеккан қайғу,
Элнинг ташвишига шерик бўлмоқми!

Улуғбек бошини тутди қиличга
Мангуликка ундан яхши от қолди.
Отасин қатл этган Абдулатифга
Мангу лаънат қолди, мангу дод қолди.

Шон — шуҳрат! — Мангулик!.. Биз қилган ишни
Келажак кўрганда не дер? Билмаймиз.
Лекин не бўлса ҳам донг таратишни,
Ўзни кўрсатишни йўлин ўйлаймиз.

Мангулик ҳақида баъзан ўй суриб
Кулиб ҳам қўяман ўзимдан-ўзим.
Менга ўзга ташвиш қолганми қуриб,
Булар хом хаёлку бари белузум.

Янги либосини кўз-кўз қилмоққа,
Шошилса куламиз баъзан боламиз,
Шон-шуҳрат сирларин ўйлаган чоғда
Биз ҳам шу гўдакка ўхшаб қоламиз.

Ўйларим ўша он чувалиб кетар,
Бўшат, дейман, мени бағрингдан хаёл.
Шон-шухрат лаззатин бошимдан кўтар,
Қалбимга халқимнинг ташвишини сол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТОЛ

Шу тол новдасидан от қилган эдим,
Шу тол новдасидан қилардим ҳуштак.
Энди у қурибди, ёшлик йилларим,
Наҳот, *сиз* ўтдингиз кечаги тушдек.

Сочбаргак тақарди қизлар новдангдан,
Чумчуқлар соларди ковагингга ин.
Қуруқ шохлар қопди энди гавдангда,
Қани, ариқ, солган теграңгда шовқин!..

Қуриганин кўрсанг қадрдон бир тол,
Ҳатто у ҳам солар кўнглингга малол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШАЛОЛА

Қайга шошиласан, ахир шалола,
Нега чўққилардан шошасан пастга?!
Қояга чиқай деб, мен-ку овора,
Тинмай тирмашаман тошлардан тошга.

Шалола-чи, бефарқ менинг дардимга,
Шовиллаб, гувуллаб, ҳайқирарди у.
Аммо боққан сарим, ташна дилимга
Солгандек бўларди қандайдир ғулув:

— Агар қояларга чиқмоқ истасанг,
Аввал менинг билан саҳроларга юр!
Чўққидан қуёшга боқмоқ истасанг,
Машаққатимни кўр, мен билан югур.

Буюк қояларга чиқмоқлик учун,
Саҳроларга ирмоқ бўлиб оқаман.
Ер бағрига сингмоқ бўлиб оқаман,
Чулдираб оқаман, булбул бўламан,
Илдизларга сингиб, мен гул бўламан,
Гуллар япроғида шудринг нур бўлиб,
Мевалар лабида тонгда дур бўлиб,
Шу замин бағрида яратиб чаман,
Қуёш нурларида минг-минг товланиб
Яна қояларга кўтариламан.
Сен ҳам қояларга чиқмоқ истасанг,
Тошларга тирмашма, менга қулоқ бер.
Сен ҳам ўз taрингдан бир гул ундирсанг,
Қояларга қанот берар она Ер.
Шалола гувларди,
Мен-чи ўйлардим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШЕЪРНИНГ ТУҒИЛИШИ

Деразадан боқдим ярим кечаси,
Мафтун қилди Қрим, тун манзараси:

Сутдек денгиз, қараб ўйга толаман,
Ойга тикиламан, қараб қоламан.

Денгиз узра қалқир у солган соя,
Қирғоқда қиличдай ярқирар қоя.

Кумуш қалпоқсимон чўққи узра ой,
Нуридан денгиз, тоғ олмиш бир чирой.

Қора духобадек товланар боғлар,
Чўмиларди гўё тўлқинда тоғлар.

Тоғлар жим, боғлар жим, ой жим, атроф жим,
Аммо қирғоқ бўйлаб тўлқинлар базм

Қургандек тинмасдан сокин тун бўйи
Пастликдан келарди шовлаган куйи.

Эшигимни очиб, сездирмай аста
Завқимга сиғмасдан тушаман пастга.

Гоҳ соҳилга тушдим, гоҳ тоққа чиқдим,
Ҳамма ухлар, лекин уйғоқ бир ўзим.

Қоя томон юрсам, тортарди соҳил,
Қуй-чи, бир завқ билан тўла эди дил.

Мени кузатаркан шу чоқ боғбон чол,
Ўғри, савдойи деб, қилдими хаёл?

Шеърим битгунича, нима деса дер,
Не-не куйга солмас шоирни шеър.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СИЗГА ДЕГАНИМ

Гоҳо гурунгларда, гоҳо суҳбатда
Дунё ишларидан кетганида гап.
Баъзан шоирлардан, мана бу ҳақда
Ёзсанг бўларди, деб *қилишар талаб.*

Улар талаб қилса ҳаққи бор, бироқ
Мени бошқа ташвиш ўйлатар шу чоқ.

Баъзилар гурунгда катта гапириб
Шоирни гуноҳкор қилишар, бироқ
Шундайларнинг ўзи бир китоб кўриб,
Вақтида газета ўқимас мутлоқ.

Дардимни сизларга қилайин ошкор,
Шояд гапим қилса уларга ҳам кор.

Баъзан мен ёзаман, кимдир гердайиб,
Димоғ пайдо қилиб йўлидан озса.
Бир кун бўлмасин деб йиқилиб, майиб,
Ҳатто қаламимни қиламан ҳасса.

Улар бўй эгмаса китобга тақир,
Осмонга ёзайми шеъримни ахир!

Мен ҳам май ичганман, зиён-фойдасин,
Баъзилар сезсин деб шу ҳақда ёзсам,
Булар ичкиликнинг бўлиб шайдоси,
Кайфи сафо билан ўқимайди ҳам.

Шеъримни ёзайми май шишасига,
Ёки ичадиган пиёласига?!

Оҳу кўзларни ҳам баъзан куйлайман,
У кўзни яширар тутиб кўзойнак.
Қоқилмасин дея уни ўйлайман,
Доғ тушмасин дейман юзига ойдек.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Мен қандай етказай унга меҳримни,
Ойнакка битайми ёки шеъримни?!

Мадҳ этаман боғбон қизларни севиб,
Ишқимдан берай деб унга ишора.
У-чи, гулзорига маҳлиё бўлиб
Дардимни сезмаса унда нечора?

Севгимни ёзайми гул япроғига,
Хазондай сочайми ёки боғига?!

Балки бўш ёзарман, тўғри ҳамманинг
Дидини бир хилда билиш ҳам қийин.
Яхшиларни мақтаб, баъзан ёмонни
Ёзаман ҳаётдан қолмай деб кейин.

Нуқсон бўлса менда, аяманг зинҳор,
Дўст ачитиб айтар, деган гап ҳам бор.

Албатта, нуқсону фазилатни ҳам
Китоб ўқимасдан била олур ким?
Шеърим сабаб бўлиб, биронта одам
Шуни фарқ қилолса, минг марта таъзим!

Шеърим фойда берса агар туз тотим,
Шу менинг қувончим, шудир ниятим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Мотам кезларида таскин берай деб,
Баъзан марҳумларнинг сўраймиз ёшин.
Ёш бўлса қайғуриб, юз ёшдан ошса,
Пиру бадавлат деб берамиз таскин.

Аммо она зоти оламдан ўтса,
Таскин бўлаолмос қарилик — ёши
Ёш билан ўлчанмас оналар қадри.
Оналикнинг бўлмас қариси, ёши.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ВАЪДА

Яқинлашар ваъдалашган он,
Мен ачиндим дўстимга лекин.
Чунки, ёмғир қуярди ҳамон,
Ёз бўлса ҳам тиним билмайин.

Шаррос қуяр, шамол кучайиб
Тарсакилар икки қулоққа.
Тор кўчанинг марзи-марзи лой,
Юриш оғир, етгунча боққа.

Ўрикларнинг шохи эгилди,
Дув тўкилди тутлар ариққа.
Лекин дўстим вақтида келди,
Кийим, сочлар шалаббо жиққа.

Келмаганда нима қиларди,
Ўзим кўриб турибман ахир.
У биларди, аммо бебурдлик
Йигит шаънин қилар бир пақир.

Важ изламоқ ёт эди унга,
Ваъдасига қилмасдан амал.
Ўт тушса ҳам, бўрон бўлса ҳам
Ўз сўзидан чиқарди ҳар гал.

Бир бебурдлик топган қадрингни
Совуришга қилар кифоя.
Кичик ишга ихлос, эътибор,
Улуғ ишга бўлур бир поя.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЧЎҚҚИ УСТИДА ҚУЁШ

Қуёш кезиб юрар мовий самода,
Нури бу оламни қилур мунаввар.
Сирин билмоқ бўлиб боқсанг мабодо,
Кўзим қамаштириб бермайди хабар
Ҳайратга солади баъзан чўққилар,
Денгиз ўртасидан чиққан тик қоя.
Илоҳий мўъжиза сингари улар
Ҳайратга солади билониҳоя.
Буюк чўққиларга чиқмоқлик учун
Осонми қанчалар сўқмоқлар кезмоқ!
Денгиз қоясига етмоқлик учун
Осонми долғалар ичида сузмоқ!
Нега хавф-хатар, шунча машаққат?
Коинот сирини изламоқ нечун?
Бир коса қимиз-у, бурда нон билан
Ҳаёт лаззатини тотиш-ку, мумкин!
Толос тоғларининг ён этагида
Лойдан от ясаган кичкина гўдак,
Уни тулпор қилиб ўз ҳаёлида
Буюк чўққиларга бўлганми етмак!
Она тупроғидан ҳаммомпиш ясаб
Ўз ишидан ҳайрон бўлганда одам,
Гўдак хаёлини бир нафас қамраб,
Мафтун қилганмикин ташвишли олам!
«Оқ кема»лар шунда кўринганмикан,
Кўрганми шу чоқ сувлар онаси!
Жамилалар дарди туғилганмикан,
Чин сўз Танабойнинг мунгли таънаси!
Бугун денгиз оша, уммонлар оша,
Қирғиз «Оқ кема»си сузиб юрибди.
Қаерга бормайин «Гулсари» эса,
Юксак чўққилардан боқиб турибди.
Денгиз тепасида туман тарқалар,
Қуёшда ярқирар олис чўққилар,
Эллик йил йўл босган дарғани бу он
Юз йиллик сафарга чорлайди улар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ВАҲИМА

Аттанг, дунё шундай, минг аттанг шундай!..
Наҳот, қандайлигин англамоқ мушкул?
Ҳаммаси аён-ку қуёшли кундай,
Фақат фикримизни босиб қолган қул.

Фикринг ёғаётган шаррос сингари
Сингсин, бу дунёнинг ҳар бурчагига.
Майли, шамоллардек кезсин сарсари,
Бусиз етиб бўлмас дунё тагига.

Дунёдан бехабар, лақма эмассан,
Сенинг таги-тахтинг, ўтмишинг ҳам бой.
Илон чаққан чўчир арқондан деган,
Кўнглингда ўтмишдан воҳма хойнаҳой!

Сен дунё қайғусин ўйлама ҳозир,
Ўзинг кимлигингни таний бил аввал,
Аввал вужудингни айлаган асир
Кишанни парчалаб, кишандан бўшал!

1998 йил 18 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОРОМ

Бўралаб қор ёғар, терак учида
Тинмай қағиллайди бир соқов қарға.
У менга ёшликдан танишдек худди,
Шудир менга ёнғоқ айлаган совға.

Бозиллаган танча теварагида
Бутун оиламиз жам бўлган бир чоқ,
Гўё дастурхонга қўшгандек ҳисса,
Қалдиратиб томга ташларди ёнғоқ.

У дамлар шамолдек ўтиб кетдилар,
Мен кўрган тераклар кетди кесилиб.
Тириклар дунёдан бир-бир ўтдилар,
Қарға қағиллайди ҳар йили келиб.

Бу ўтган умримни солишми эсга,
Ё мудҳиш дамлардан совуқ бир хабар?
Йўқ, бу — ёшлигимдан ажиб хотира,
Нақадар оромбахш, азиз нақадар!

1998 йил 12 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЙСИН ҚУЛИЕВГА

Сен билан сўзлашар ҳамма тортинмай,
Ўзингдан катта ҳам, ўзингдан ёш ҳам.
Чунки юрагинг пок худди гўдакдай,
Катталар олдида сен катта одам.

Баъзан қаламингни қўшни боласи,
Олиб ўйнаса ҳам бермайсан озор,
Ҳатто севинасан шеъринг чаласин,
Давом эттиргандай тоғли ижодкор.

Тинмай тоғ бағрида оққандек булоқ,
Ҳамиша юзингда бўлар табассум.
Тунларни ёритиб ёнмаса чироқ,
Атрофига келмас парвона, дўстим.

Ҳа, сен ранжитмайсан ҳеч кимни асло,
Ҳар хил тоифасиз бўлурми ижод.
Биз борганда қочса одамлар аммо,
Бу энг зўр фожиа шоирга, ҳайҳот!

Дўстим, сен биласан, феъл деган нарса
Биз билан кетади, бизлар ерники.
Авлод суриштирмас феълингни эса,
Қандай бахт, шоири бўлмоқ элники.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИСТИҚЛОЛ ТОНГИ

Шундай вақтлар бўлар тунлар уйғониб,
Кўзларингдан бевақт қочади уйқу.
Бири қувончингдан бўлса тўлғаниб
Бири содир бўлар тушганда қайғу.

Қайғусидан тангри ўзи асрасин,
Аямасин меҳру саховатини.
Кўзларингдан бевақт уйқу қочмасин.
Олмасин тунлари ҳаловатингни.

Мана неча ойки, мана неча кун
Ҳаловатим йўқдир девонасимон.
Шодлигимдан мижжа қоқмасам бир тун,
Ташвиш ҳам бағридан чиқармас бир он.

Истиқлол!.. ёдимга тушгани замон
Узилган занжирлар овози келар.
Тутқин авлодимнинг, наздимда, шу он
Зиндондан қутилган чуввоси келар.

Миллий истиқлол деб қасамёд этиб,
Жон берган Чўлпон-у, минг-минг Абдулло.
Бугун Мустақиллик байроғин тутиб
Майдондан саф тортиб ўтарди гўё.

Саф тортиб ўтарди бугун майдондан
Навоий тилида ёзилган шиор.
Саф тортиб ўтарди, гўё гулханда
Кул бўлган китоблар, топталган ашъор.

Қайда эди бу бахт, бу қувонч ахир.
Дўстим, бунинг гаштин дилга айлаб!
Шодликдан оламга жар солиб хайқир,
Тангрим, кўп кўрма, деб қилгин илтижо!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Баъзида тунларим кечади оғир,
Ташвишдан мижжа ҳам қоқмайман гоҳо.
Муқаддас Истиқлол қадрига ахир,
Бозор нархи билан қўйилса баҳо!

Қуллик занжирларин ҳали изи бор,
Ҳали кўнгилларда кишанning занги.
Майлига, тунларим ўтса ҳам бедор
Боқий насиб этсин, Истиқлол тонги!

1999 йил 27 июль

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Баъзан одамларни мақтаб йўлбарсга,
Қудратин тўлқинга қиламиз қиёс.
Тагин ўйлаб кўрсанг, бу таърифларда
Нима фазилат бор инсонликка хос!

Борди-ю йўлбарсдек сенга ташланса,
Қахру ғазабингга сиғмасдан шу тоб:
Сен ваҳший куч эмас, сен азиз одам,
«Сен йўлбарс эмас» деб, қиларсан, хитоб.

Агар тўлқин бўлиб сени ғарқ қилса,
Ер юзини боссам бўлиб бир тўфон,
Шунда афсус билан ичардинг қасам —
Ваҳший тўлқин бўлма, бўлгин деб инсон.

Қутурган тўлқинга, ваҳший кучларга
Қиёс қилма инсон зотин ҳеч қачон
Ёмонликка қарши кураши билан,
Яхшилиги билан қудратли инсон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОМАД

Қиш кечаси чоллар чойхонасида
Ўлтиришар эди беш-олти улфат.
Ўтган-кетганлардан роса сўзлашиб,
Алла пайтгача қизиди суҳбат.
«Фалончининг хўпам омади кепти».
Кимнидир бирови мақтаб қилди лоп.
Омад нималигин билмаса ҳамки,
Оғзин кўпиртириб сўзлади бир қоп.
Кимдир ўз ишининг юришмаслиги,
Омадсизлигидан қилди шикоят,
Лекин гапга чечан норғул бир йигит
Омад таърифини этди ниҳоят:
«Омад дабдурустдан ғойибдан келиб,
Ҳар кимга қўнувчи инсиз қуш эмас,
Бирдан насиб бўлиб, бирдан кетгучи,
Ёки бир тасодиф, ёки туш эмас.
Омад — толе деган, мен сизга айтсам,
На очилмас тилсим ва на муаммо.
Дарвоқе, баъзи бир одамлар учун,
Маъносин чақмоқлик қийиндир аммо.
Агар ким ўзини омадсиз билса,
Фақат ўзи сабаб, гина ўзида.
Деҳқонвой илғору Далавой қолоқ.
Иккиси ҳам бир иш, бир жамоада».
Ҳамма қулоқ солар, лекин баъзилар,
Аста ер тагидан қўярди қараб,
— Гап шу ерда қолсин, — деди ўйланиб.
Яна давом этди шошмай, майдалаб:
«Бирининг пахтаси хўп ҳосил берди,
Кўрган одамларнинг келди ҳаваси,
Бири ортда қолди. Гап омаддами!
Ахир бир эдику кўклам ҳавоси!
Дўппини чаккага қайтоқи қўйиб,
Сояда ястаниб ётди Далавой.
Тўнининг барини елкага ташлаб,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Роса ялло қилиб ёзни берди бой.
Тўғри, планини бир йил бажариб,
Бир оз обрў топди, медаль ҳам олди.
Шу билан бутун иш бўлди қўйди-ю
Бўйни кетмонга ҳам ёр бермай қолди,
Мўйловини бураб, қуруқ кекириб
Деди: «Хўп омадим келган йигит-да».
Лекин кунлар ўтиб бир кун қараса,
Бутун эътибордан қолибди четда.
Деҳқонвой ўзини тўрт ёққа уриб,
Қилди ғўзасининг парваришини.
Бўлар-кетар билан иш битирмади,
Эртага қўймади бугунги ишни.
Бири донг таратди, обрў ҳам топди,
Эл-юртнинг олдида шуҳрати ҳам зўр.
Аммо иккиси ҳам куч-қувватда тенг,
Бири режани бажарди базўр.
Фалончининг роса омади кепти,
Уники кетибди, дейиш беҳуда.
Бир умр бахт-омад топмаси мумкин
Кимки қилолмаса ишини удда.
Омад ҳар кишининг ихтиёрида
Омад деганимиз, меҳнатга ихлос.
Омад пешона тер, ишга ғайратда,
Шулар келтиради омадни, холос.
Омадни абадий сақлаб қолгувчи
Қўлдан бой берувчи ҳар кимнинг ўзи,
Тўғрими айтганим, ёки чаккими?!»
Кўплар хийла чуқур ўйларга ботди,
Кўплар сўз қайтармай бошин иргади,
Чунки маъқул эди ҳаммага сўзи.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЙТИШ

Қабристонда сокинлик,
Қабристонда ғамгинлик...
Ўйлаб кўрсанг, қандайдир
Бунда ҳаловат бордек!..

Таажжуб, ёшлигингда
Даҳшат солган бу жимлик,
Не учун бугун энди
Бағишлар танга ҳордиқ?

Ҳорғинлик!.. Ором исташ —
Ёшликнинг сўлмоғими?
Юракдаги оташнинг
Ё аста сўнмоғими?..

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲСЛАШУВ

Баъзан тўғри келмай қолса дидимиз,
Дўстим, баҳслашамиз ёнамиз лов-лов.
Майли, ҳеч сўнмасин, ёнсин дилимиз,
Ахир ётган тошдан чиқарми олов!

Мана, сен севасан сокин денгизни,
Ойдинда боқасан жимжимасига.
Мен-чи, тўлқинланган тошқин денгизни,
Ва мафтун бўламан унинг сасига.

Денгиз ғулусин ҳам ўзга гашти бор,
Майин кулгусин ҳам ўзга гашти бор.

Сенга бир куй ёқса ўйин тушасан,
Бу одатинг менга эриш туюлар.
Мен-чи, баъзи куйдан кўз ёш тўкаман,
Сен ўзингча буни демайсан ҳунар.

Якка бир пардадан чиқарми оҳанг,
Майли, куйлар бўлсин нурдек ранг-баранг.

Баъзан ишқ ҳақида, кўз ёш ҳақида,
Адолат ҳақида баҳс қилишамиз.
Гоҳ сен ҳақ бўласан, мен ҳам гоҳида,
Баъзан келишолмай, бас қилишамиз.

Шунда мен йўл олсам шалола ёққа,
Сен бормоқ бўласан сокин булоққа.

Мана, сен севасан атиргул ҳидин,
Менга хуш келади райҳону жамбил.
Сенинг ўз дидинг бор, менинг ўз дидим,
Ёмонми боғларда гул бўлса хил-хил!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Баҳслаша берайлик, дўстим, беғараз,
Майли, хил-хил боғлар бўлсин намоён.
Баҳслаша берайлик холис, беараз,
Токи баҳсимиздан гулласин жаҳон.

Мен севаман шундай дўстлар баҳсини,
Доим ўйлаганни элнинг бахтини.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

(Ўғлим Абдуғафурхонга)

Баҳор чоғи эди, йўргакда эдинг,
Ниҳоллар ҳам сендек гул чойшабида
Қоп-қора гилосдек мўлтиллаб кўзинг,
Кўклам атри борди гулдек лабингда.

Шеър бағишладим сен туғилганда,
Ҳа, шунга бўлибди ўн саккиз баҳор.
Лекин шеър ҳамон баъзи лабларда...
Топдингми шеърдек сен ҳам эътибор!

Балки, узоқ яшар бу кичик шеърим,
Лекин сен ҳам кўпга шундай манзур бўл.
Шеър манзур бўлиб, сен-чи назардан
Пастда қолиб кетма, шеърдек зўр бўл!

Сенинг меҳнатингдан, сенинг ақлингдан,
Яхши қўшиқ каби баҳр олсин инсон.
Гўдаклигинг кичик шеър бўлганда,
Йигитлигинг бўлсин катта бир достон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БЕДАНА

Тўрқовокда тинмай сайрар бедана,
Паҳлавондек йигит унга парвона,

Яна бирин боқар енгин ичида,
Унга сув берарди тилин учида.

Фикри ёди фақат қимор, бедана
Меҳнат, ўзга завқдан мутлоқ бегона.

У ўзин санайди чапани, хўроз,
Асли беданадан заифлиги рост:

Муштдек икки қушнинг бошланса жанги,
Девдек бу йигитнинг ўчади ранги.

Бу жанг қаршисида безгакдек титрар,
Юрагин ҳовучлаб, ўзин йитирар.

Аввал беданага ачинган эдим,
Сўнг билдим, мард қайси ва номарди ким!

Беданани қарам десам қўлига,
Девдек бу йигитни ўзин йўлига —

Ўз домига солган бедана экан;
Ҳу, йигит, сен асл бўлсанг мард — чапан,

Шартта озод қилиб бу беданани,
Бошқа касбни топгин, мард дейман сани.

Қимордан ўзингни қилгин ҳимоя!
Ёли бор йигитга шу гап кифоя.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МАСЛАҲАТ

Маслаҳат олмоқлик учун бир шоир
Ўқиб бермоқ бўлди менга шеърини,
Кучли танқидчига экан мунтазир,
Шу фикрин эшитиб тўхтатдим уни:

«Наҳот шу ерда йўқ олим, колхозчи?
Ўқиб бермадингми уйда ҳеч кимга?»
«Шеърга тушунувчи бунда шоир йўқ,
Ҳамма тушунмайди менинг шеъримга!»

«Ҳамма тушунмаса...
энди маслаҳат:
Бошқа иш этагин тутасан, фақат!»

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЮПАНЧ

Босган эди уни зўр қайғу,
Юзларидан ёғарди алам.
Онасидан айрилганди у
Не деб уни юпатсам бир дам?

Не деб унга берайин таскин?
Бу мотамдан тилим эди лол.
Қуёш оқшом ботади, лекин
Яна қайта кўрсатар жамол.

Не деб унга берайин таскин?
Топиш мумкин йўқотсанг бисот.
Жаҳон янги бўлиши мумкин,
Аммо қайта келарми бу зот?

«Ёшлари ҳам ўтиб колганди»,
Деб берайми ёки тасалло?
Оналарнинг қиймати, қадри
Ўлчанарми ёш билан асло?

Не деб унга берайин таскин,
Бу мотамнинг борми давоси?
Бирдам юпанч бўлиши мумкин
Тиригида қилган дуоси.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОДАМГАРЧИЛИК

У қувмасди шуҳрат ортидан,
Аммо, элда қолди шуҳрати.
Айрилгандек буюк инсондан
Эл ўртаниб, ёдлайди отин.

На бор эди етмиш ҳунари,
Кўплар каби оддий, оқ кўнгил.
Меҳрин элдан тутмасдан нари,
Кўринишда гўё нафис гул.

Тинглаганда қувноқ сўзини,
Ҳеч машаққат кўрмаган дейсан.
Кўрганингда юмшоқ кўзини,
Ҳатто жангда бўлмаган дейсан.

Йўқ бу одам ёвга сарфлаб,
Бутун қаҳру ғазаб нафратин,
Олиб қолган элига сақлаб,
Табассумин, меҳр-муҳаббатин.

Бемор чолни сўрарди кўнглин,
Гўдак ўлса, борган қабрига.
Кўпдан четга тортмасди ўзин,
Тўй, мотамда бўларди бирга.

«Меҳрибонлик — одамгарчилик
Синган эди унинг қонига».
Шундай ёдлар уни кўпчилик,
Таҳсин ўқиб унинг шаънига.

Бир одамга етмиш ҳунар оз!
Катта ҳунар меҳрибонлик ҳам.
Ҳеч касб билан тополмас эъзоз
Одам қадрин билмаган одам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Жимжит!.. Қор остида ётар қабристон...
Дунё ташвишидан бутунлай холи.
Бир *дамгина тўхта, назар сол инсон*!
Ўйла, не кечмоғин банданинг холи.

Жимжит, қор остида ётар қабристон...
Эшитилар на бир фиғону нола!
Кечаги ҳаётдан нолиган инсон,
Тақдирин тангрига этмиш ҳавола.

Жимжит, қор остида ётар қабристон,
Тақдирга айтгандек гўё шукрона.
На шуҳрат алами, на гуноҳ, на шон,
Тинчлик... ва сокинлик. Битта хилхона!

Нақадар сокинлик... Атроф оппоқ қор...

1994 йил 15 феврал

www.ziyouz.com kutubxonasi

АҚЛ ВА МАКР

(Ойбекка)

«Хўб топиб ёзади киши қалбини
Нозик шоир» дейсан шеърини ўқиб.
Баъзан лақиллатмоқ бўласан уни
Шу гапнинг маъносин олмасдан уқиб,

Гоҳо чимирилиб, гоҳ лабда кулгу,
Уни сеҳрламоқ бўласан,
                    бироқ —
Макр билан эмас, ақл билан у
Сени кузатади, солади қулоқ.

Асл инсонликнинг тарозусида
Сени ўлчаб кўриб, қайтар ихлоси,
Уни сукути-ю, жим боқишидан
Сеҳрлай олдим, деб ўйлама асти.

Не-не фирибгарлар кирдикорини
Бир қалам учида очолган шоир,
Сенинг юрагингда нелар борини
Наҳот, англамас деб ўйласанг ахир!

Йўқ, шоир ҳиссини бўлмайди алдаб,
Сиртдан баҳо бериб бўлмас кишига.
Одамнинг оласи ичида деган
Отни баҳоланур қараб тишига.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИККИСИ ҲАМ ШИРИН

Баъзан мисралар ҳам келади равон,
Баъзан тун оқарар, кўп қилади хит.
Энди илҳом тўлиб бўлганда тўфон,
Ўғлим тура келиб берар халақит.

Иккиси ҳам ширин, жондош, бебаҳо,
Билолмайман қайсин этишимни тарк.
Ўртага қўяман меҳримни танҳо,
Шунда жанггоҳ бўлиб қолади юрак.

Ўғлимнинг севгиси, шеъримнинг ишқи,
Иккови бир йўла қалбга тирмашар.
Иккови камолот учун интилар,
Шоир щўрлик икки ўт ичра яшар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ПАРИШОНЛИК

Умр ўтган сари хаёл кўпайиб
Паришонхотирроқ бўларкан одам.
Ўтиб кетган тўйга баъзан адашиб
Билмасдан қоласан борганингни ҳам.

Шундай чоқда, дўстлар, даструмол учин
Тугиб қўйишликни берар маслаҳат.
Буни қилиш осон, аммо не учун
Тукканингни билмай бўласан диққат.

Баъзида телефон ёнига келиб,
Рақамни унитиб бўласан гаранг.
Танишинг кўзига гоҳо тикилиб,
Исми-шарифини эслайсан аранг.

Хижолат ўртайди гоҳо дилимни,
Дўстлар берар шунда менга тасалли:
Ранжима бундан сен, ҳатто исмингни
Унутиб қўйсанг ҳам айби йўқ, майли.

Ҳатто танишларинг номин унутсанг,
Бу паришонликни кечиришади,
Ҳисобу китобда чалкашиб кетсанг,
Гина дафтаридан ўчиришади.

Булар ҳеч гап эмас, баъзилар ҳатто,
Ёши ўтганлигин унутиб қўяр,
Бировлар кетидан адашиб юрар.
Бу паришонликдан асрасин худо!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОЛМА

(Болаларга)

Дарахтларнинг баргин юлқиб
Торткилар куз шамоли.
Яккам-дуккам барги қолиб,
Туллаган нок, шафтоли...

Кўм-кўк ариқ лабларида
Кўрпадек олтин хазон.
Тўкилибди ёнғоқ, жийда...
Гўё тўкин дастурхон.
Дам олгани бўш вақтида
Вали боғни айланар.
Бир жуфт олма шох учида
Яшириниб товланар.
Вали олиб ҳидлади-ю,
Келиб қолди егиси.
Хурсанд қилиб онасини
Келди бирин бергиси.
Лекин ўзи қизилин еб,
Кўкроғини келтирди.
Она ҳаддан хурсанд бўлиб,
Шуни ҳам бўлиб берди.
Ана қаранг, она-бола
Қандай меҳрибон, бу соз!
Вали ўзи яхшисин еб,
Хато ҳам қилди бир оз.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БОБОМ

Менинг бобом шеър ёзади,
Унинг хати жуда ҳам кўҳлик.
Ёзганларни ўқиб беради,
Ўқиганда қилмайман шўхлик.
Шунда севиб мени бўтам дер.
Ёш бўлсам ҳам баъзан отам дер.

Баъзан кўрар кўзимсан дейди,
Худди менинг ўзимсан дейди.
Катта киши бўлганда мен ҳам
Қани эди унга ўхшасам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОСМОНБОЗ

(Шайхзодага ҳазил ўхшатма)

Самоларнинг забаржад
Қуббаларин маҳв этмиш
Бизнинг азиз ва лазиз
Гагариндек осмонбоз.
Парвозларга боисдир
Тинчлик, шодлик, қаҳқаҳа
Буйруқ бўлса, қуёшга
Учамиз деб лаббай, ҳа!
Керак шундай бўлмоғи.
Бу — сўзларнинг қаймоғи.
Биз деймизки такрорлаб,
Ботир ўғлонга салом.
Фақатгина ўғлонмас
Ўртоқ осмонга салом!
. . . .
Ўзларидан сўрасак.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СУРАТ

Қўлига ушлаб қалам,
Расм чизади дадам.
Кийикни ишлаганда
Худди кийик бўлади.
Қуёнларни солганда
Худди тирик бўлади.

Мен қуён расмин чизсам,
Мушукка ўхшаб қолар.
Мен ишлаган тойчоқ ҳам
Кучукка ўхшаб қолар.

Бугун ишлаган тойим
Тирик тойга ўхшади.
Шошмасдан солган ойим,
Худди ойга ўхшади.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚОР ЁҒАДИ

Қор ёғади, қор ёғади,
Оппоқ толлар навдаси.
Оқ яктаклик юзга кирган
Гўё бобом гавдаси.

Қор ёғади, қор ёғади,
Кафтингда эриб кетар.
Қимирламай бекор турсанг,
Совуқ жонингдан ўтар.

Қор ёғади, қор ёғади,
Отам жўнар ишига.
Бугун куннинг совуқлиги
Наҳот, келмас эсига?

Бундай ўйлаб қайғурма ҳеч,
Хавотир бўлма, ўғлон.
Отанг терлаб меҳнат қилар,
Ишдан қўрқар қаҳратон.

Қор ёғади, қор ёғади.
Кафтингда эриб кетар.
Бекорчи ва дангасанинг
Совуқ жонидан ўтар...

www.ziyouz.com kutubxonasi

КУЙЛАГАНИМ ЎЗИНГСАН

Денгиз тўлқинларин айтинг, ким севмас,
Тоғлар, кенг саҳрони севмас қай одам!
Сен бўлмаган жойда лекин, бир нафас
Ёлғиз қолсам борми, билмайман ором.

Баъзан, тоғ бошига кўтариламан,
Оҳудек сакрайман тошлардан тошга.
Шалолага хурсанд қулоқ соламан,
Фурсат ўтган сари нимадур ғашга.
Теккан каби мендан кетади ором.

Баъзан саҳроларни кезаман ёлғиз,
Қандай гўзал юлдуз тўла кечаси.
Лекин бу чирой ҳам жонга тегар тез,
Дейман, бир инсоний шарпа келса-чи!

Гоҳо чўғдай қумдан ўтаман ёнмай,
Яна сенга ташна бўламан шу он.
Бирдан қувонаман сени кўргандай,
Узоқ уфқларда кўринса карвон.

Менга кенг уфқлар очгувчи ўзинг,
Бахт нурини менга сочгувчи ўзинг.

Ой қояга чиқар, нури денгизда,
Эрка тўлқинларда сузар қайиғим.
Узоқлашган сарим она қирғоқдан,
Шодликлар ўрнига ошади қайғум.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бахт соҳилим ўзинг, умидим ўзинг,
Ҳар нарсадан гўзал чиройинг, сўзинг.

Бутун гўзалликдан аъло кўрганим,
Бахтим деб шунчалар ихлос қўйганим.
Ёлғизликдан Тангри асрасин ҳар дам.
Ҳаёт гўзаллиги — сен — улуғ одам!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЧАНҚОҚЛИК ВА ЗАНЖИРЛАР

Йиллар ўтиб, келар саҳроларга сув,
Чанқоғи қонару бўлар нашъалик.
Йиллар ўтган сари аммо авж олар
Ҳаёт ва севгига бўлган ташналик.

Йиллар ўтар, қуллик занжирларидан
Жаҳон бўйлаб асло қолмайди асар.
Йиллар ўтган сари халқлар дўстлигин
Олтин занжирлари жаранглаб яшар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Хотин, гапинг тўғри, баъзи бирлар бор
Ўтган ҳар хотинга боқади қиё.
Мени ўхшатмагин уларга зинҳор,
Мен ҳам қарайману бошқача аммо.

Мен агар бошқалар кўзига боқсам
Ёки қоматига тикилсам бирпас,
Бундан шубҳаланма, ўртанма эркам,
Булар бегонани севганимданмас.

Баъзида боқаман таннозларга ҳам,
Наҳот тушунмайсан сабабин ахир.
Унга боқаману, бепардоз, кўркам
Сени севганимдан қиламан фахр.

Гулга қарасам ҳам оғади эсим,
Гул ҳам жамолингни солар ёдимга.
Еллар эслатади сочингнинг исин,
Ойга боқсам келар ҳуснинг кўз олдимга.

Олча, гилосларга кўзим тушса ҳам
Ўхшашлик кўраман лабинг, кўзингга.
Кимга тикилмайин мукаммал, кўркам
Тенгдошни топмадим сенинг ўзингга.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Кузак япроқларни боғларга тўкди,
Чаманлар ўзгартди ёздаги тусин.
Тизилиб турналар йўл солиб ўтди
Қаергадир излаб баҳор ва ҳусн.

Бошимда айланиб, солиб арғумчоқ,
Дегандек бўларди: бизга бўл ҳамдам...
Сизга оқ йўл қушлар, қайтингиз тезроқ,
Қай диёр бор экан юртимдан кўркам?

Ўз юртин тарк этиш бизга ёт мутлақ!
Бўлмаса, дермиди бизларни одам!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЛБ, ДЎСТЛИК, СЎЗ...

Қишки Москвадан чиқдим тонг чоғи,
Қалбим тўла қувонч, қалб тўла севинч.
Қорли қирдан ошар елдирим чанғим.
Атроф ўрмонзор, қор. Атроф жимжит, тинч,

Нақадар жимжитлик! Гўё *шамол ҳам*
Совуқдан ўрмонга олган бекиниб.
Фируза арчалар баҳордек кўркам.
Қор-чи — худди биллур, кетар кўз тиниб.

О, нақадар ўрмон хил-хил рангга бой!
Бунда топмоқ мумкин тўрт фасл гаштин.
Кўм-кўк арчаларда баҳорги чирой,
Қор-чи пахтазорни эслатар бутун.

Қуёшда товланиб учган зағчалар
Ёзги чуғурчуқни солди ёдимга,
Аммо, умрим бўйи қишнинг бунчалар
Кўркин кўрмаганман кўзим олдида.

Чанғида учаман қорли ўрмонда
Шеър, завқ маст қилиб кезаман якка.
Қушлар ҳам узоққа учиб йўқолди,
Яна атроф жимжит.
Шу он юракка

Бир ғашлик ўрнашди.
Қандайин сир бор?
Назаримда арча сўлаётгандек.
Хиралашган каби дурдек ёнган қор.
Кўкни булут қоплаб қолаётгандек...

Атрофни қабристон сукути босди.
Атрофдан келмасди инсон нафаси.
Гўзалликлар, завқим қайга йўқолди,
Аҳён-аҳён келар бойқушнинг саси.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Шамол олиб келди ногаҳон қўшиқ,
Даламдан келгандек қизлар ялласи
Теварагим нурга чулғанди тўлуқ,
Бир чирой касб этди атроф, ҳаммаси!

Мангу қолгим келди ўрмонда шу дам
Яна ўрмон гўзал кўринди такрор.
Табиат нақадар гўзал бўлса ҳам,
Инсон нафасисиз, ипсиз бир дутор,
Инсонсиз чирой йўқ!
Инсонсиз ҳаёт
Соҳиби тарк этган қасрнинг ўзи...

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШЕЪРЛАРИМ

Шеърим, дарё бўлолмасанг ҳам
Рози эдим бўлсанг бир томчи.
Томчи дилга бўлолур малҳам,
Бўла олур дармон, илҳомчи.

Томчи *дилни қондиради-ку,*
Бир чўғ дилни ёндиради-ку.

Бўлмасанг ҳам гарчи филсимон,
Бир қилча *бўл,* шунинг ўзи бас.
Қилдан бўлар чийратма арқон,
Бир арқон-чи, тоғ бошига даст
Бир одамни кўтара олур,
Жарликлардан қутқара олур.

Бўл демайман осмонга устун,
Жимжилоқдек кучга эга бўл!
Шеърларим жам бўлиб бир кун,
Бармоқлардан бўлгандек зўр қўл, —
Кафтларга бос иссиқ кафтингни,
Қалбларга бер олов тафтингни.

Шеърларим бир одам каби,
Инсонларга бўлиб ҳамнафас.
Самимий дўст, бир ҳамдам каби
Кўнгилларни овлай олса бас.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Гоҳо мафтун қилар тик тоғлар қадди,
Кўкка тенг чўққилар нақадар буюк!
Қояларга етгач йўл машаққати
Елкамдан сирғилди гўёки бир юк.

Пастда элас-элас тўппидек қишлоқ,
Аниқ илғаб бўлмас гулзорлар рангин.
Дарахтзор майсадек кўринди шу чоқ,
Эшитилмай қолди сойнинг оҳанги.

Ўтовлар нуқтадек кўринди қирда,
Бир инсон нафаси келса-чи шу зум!
Наҳотки, кар бўлди қулоғим шу дам!
Хира тортган каби туюлди кўзим.

Одамлар бағридан, халқ тўлқинидан
Бир нафас айрилиб, холи қолган дам —
Буюк тоғ бағридан мангу ажралган
Тош парчадек ўзин ҳис қилур одам.

1961 йил 9 май

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЯШАГИМ КЕЛАДИ...

Мустай Каримга

Бугун эрталабдан хомушроқ турдим,
Билмадим, бу тушим асоратими?
Ё мени маст қилган гуллар атрими?
Нечундир боғимда хаёлчан юрдим.

Ўйларим чувалган, ҳолим паришон,
Бу илҳом парисин сеҳримиди ё?
Баъзида не куйга солмайди дунё.
Не-не ҳолатларни кечирмас инсон.

Овутмоқ бўламан бир дам ўзимни,
Булбуллар куйига қулоқ соламан,
Ширин ҳаёлатлар ичра толаман,
Аммо қувонтирмас гул ҳам кўзимни.

Ўтган қувончларни эслайман бирдам,
Илк бўса лаззатин ёдлайман қайта.
Аммо хаёл асир қилган пайтда
Улар ҳам қалбингга бўлолмас малҳам.

Қайга етакламас гоҳи хотира,
Не-не хаёлларга бормайсан баъзан.
Аммо зўр қувончни ҳис этолмайман,
Дўстларим борлигин эслашдан кўра.

Дўстлардан эшитган илиқ сўзларим
Қалбимга нур бўлиб, бағишлар қанот.
Яна ҳам гўзалроқ кўринар ҳаёт,
Яшагим келади, яна яшагим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЎНГГИ БУЛУТ

Булут тарқаб, буржда юлдузлар,
Кўкни босди кўз қамаштириб.
Севги изҳор этгандай гўё
Кўзни қисиб — ишора қилиб..

Аммо, кўкда бир парча булут,
Чўлда қолган бўталоқсимон
Кезар эди, тўда юлдузнинг
Қуршовидан чиқолмай омон,

Шунда оқ из солиб бир юлдуз,
Ёриб кирди булут ичига.
Гўё сўнгги душманни жангчи
Илган эди ўз қиличига.

1945 йил

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЎНДИРМА, ЁНДИР!

Баъзан мен ёнаман бир оташ каби,
Афсус, дўстим, унга доринг қилмас кор.
Мени даволаш-чун, баъзиларлаги
Лоқайдлик касалин даволаш даркор.

Бу қандай касаллик? Қандай дард, дерсан,
Синода ҳам йўқ деб, бўлмагин ҳайрон.
Бу сенинг тинкангни қуритар зимдан,
Ҳатто ўғирликдан минг бора ёмон.

У сенинг уйингга ўт ҳам қўймайди,
Ёнсанг, жон койитиб сепмайди ҳам сув,
Уйинг кул бўлади, у-чи куймайди,
Буйруқсиз ўрнидан жилолмайди у.

Бу дардга мубтало бўлган зотларни
Қайси қонун билан жазолаш керак?
Ё буларга қарши ёнган менини?
Қайси бирин олдин даволаш керак?

Дўстим, минг ташаккур, — шодлигимга ҳам,
Қайғумга ҳам доим бўласан шерик.
Ҳа, меҳрибон бўлар ҳақиқий одам,
Ахир одам билан одамзод тирик.

Даволама мени!
                                        Шу меҳр билан,
Майли қалбим ёнсин бир қуёш мисол!
Бу ўтни сўндирма!
                                        Аммо энг тубан, —
Лоқайд, бепарволар қалбига ўт сол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

КУЗ

Кундуз. Осмон юзин буркади булут,
Гўё чироқ ёнгач туширилди парда.
Кўча тупроғидан кўтарар қуюн,
Шамол табиатга қилгандек зарда.

Терак учларига қўнмоқчи бўлиб
Осмони фалакда қушлар чийиллар.
Йўлидан чалғитиб, шохларни силкиб,
Олтин япроқларин тўзғитар еллар.

Ёмғир шивалади, бир тўп болалар,
«Уй-уйига» дея таралиб кетди.
Толзорларни кезган кўм-кўк анҳорнинг
Ёмғир қамчисидан қабарди бети.

Кўпикларга боқиб кутган дўстларим
Шунда етиб келди кўп қилмай муштоқ.
Самовар навоси, тарнов шарроси,
Улфатлар базмига айтилган машшоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МЕНИНГ ЮЛДУЗИМ

Саҳрода ой ботар, саҳро зим-зиё,
Юлдузлар ёпирилар осмонга бирдам.
Юлдуз оқ из солиб учади баъзан —
Биллур жомдан шароб тўкилди гўё.

Кимнинг насибаси тўкилди дейман,
Сўнди экан дейман кимнинг юлдузи.
Кўкка тикилганча ўйга толаман,
Юлдузларга боқиб узилмас кўзим.

Кумуш камар каби баъзан ялт этиб
Неча-неча юлдуз сўнади ҳар тун.
Афсоналар олар мени элитиб,
Қай юлдуз меники бўлиши мумкин!

Хаёл билан мудроқ босаркан мени,
Неча юлдуз сўнар, илғамас кўзим.
Булутларни ёриб, ёритиб тунни,
Розиман кўриниб сўнсанг юлдузим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

КЕКСАЛИК

Кексалик — донолик, нафси ўликлик,
Дунёга ортиқ ҳирс қўймаслик эмиш.
Ҳою ҳавасларга бўлган сўниклик,
Икир-чикирларга куймаслик эмиш.

Чинорнинг тагида бир дам ҳол йиғиб,
Хаёлан ариққа тикканда кўзин
Ҳаётни туганмас дарёдек билиб,
Оққувчи япроқдек санармиш ўзин.

Қўш-қўш набирасин етаклаб боққа,
Кўксултон ғўрасин берганда узиб,
Кафтида чигитдек қолган қадоққа
Шукрона этармиш, бир дам кўз сузиб.

Дастурхон ёнида ўғил-қизларин
Хурсанд кулгуларин тинглаганда у,
Мамнунлик нурлари қоплаб юзларин,
Яшамоқ мазмуни деяр экан шу.

Гўдаклар талашиб гоҳо ўйинчоқ,
Йиғлашса, бобом ҳам куйиб кетарди.
Қўшнилар жанжалин эшитгани чоғ
Ўтирган ўрнидан туриб кетарди.

Билмадим, бу чиндан доно бўлишми?
Сунбула сувидек ёки тинишми?..

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЗАРРАЛАР

Ёлғиз кезларимда замон сирларин,
Баъзан ўйлаб бўлар ҳафсалам ҳам пир.
Ожиз кўринади бу шеърларим
Атом бомбаларин олдида ахир.

Нега керак менга дунё ташвиши,
Нега керак менга бу ёғоч қалам?
Баъзан синиб кетар, муштдек қалбимнинг
Кичкина дардини кўтаролмай ҳам.

Шу кичик бир қалам очилганида
Булбул тумшуғича келмас учи бор.
Қаҳридан тикондек санчилганида...
Тиканнинг заҳрини нима кучи бор.

Баъзан кўл ситайман.
Баъзан қалбимда
Пайдо бўлиб қолар умиддан учқун.
Гоҳо шу кичкина учқун ўрмонда
Даҳшатли аланга бошлаши мумкин.

Баъзан йўлин топиб сингган бир томчи
Ўпирган-ку буюк кўприкларни ҳам.
Кичик деб қараймиз баъзи нарсага,
Ахир яралган-ку зеррадан одам!

Ахир узоқ йўлни ёрита олур
Кичкина туйнукдан тушган зарра нур.
Ғайридин, бир ожиз она олдида
Шафқатга келган-ку жаҳонгир Тимур.

Йўқ, кичик қаламим, ўксима асти,
Атомлар ҳам зарра, шундан ибрат ол!
Оламни ўртамай атом бомбаси,
Сен инсон қалбига шафқат ўтин сол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЎЙЛАР

Бугун ҳам кўзимга уйқу келмади,
Бугун ҳам хаёлим бўлди паришон.
Юлдузлар парпираб, еллар елмади,
Недандир кўнглимга берарди нишон.

Нечун бу дунёга яралдинг инсон?
Нечун? Хаёлларим бермайди тутқич!
Ҳаммага тилайман инсоф-у имон,
Кўнглимда недандир уйғонар қўрқинч!

Эртанинг ваҳмаси!? Ҳа, ҳа эртани,
Қай инсон эртанинг қилмас ташвишин!
Қани, бу дунёда топилса, қани,
Ташвишу шодликдан холи бир киши.

Ҳаётда не учун яшайди Инсон?
Уйқу кўзларимга келмайди ҳамон.

1987 йил 1 декабр

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲОНА

Кимдир излаб келса дардига дармон,
Имкон йўқлигидан нолиймиз гоҳо.
Шунда не учундир ожиз, меҳрибон,
Ёшлик чоғларимни эслайман аммо,

Томдан томга сакраб баҳор чоғида,
Лола терганимиз ёдимда ҳамон.
Кўксултон узганда қўшни боғидан
Дўстимга елкамни қилардим нарвон.

У чоқ иккимиз ҳам ҳали ёш эдик,
Ҳали қўлимиздан келмасди бир иш.
Варакка қоғоз ҳам топа олмасдик
Ва ожиз ёшликдан қилардик нолиш.

Майсага ағанаб иккимиз гоҳо
Не-не ниятларни қилмасдик орзу.
Мен катта бўлгудек бўлсам мабодо,
«Шу боғни берардим сенга» дерди у.

Ўз қўлидан келса юлдузин шу дам
Қилмоқ бўлар эди мен учун эҳсон.
Қанчалар меҳрибон, сахий бўлса ҳам,
На чораки, унда йўқ эди имкон.

Энди-чи, ҳар ерга етар қўлимиз,
Етарли мартаба, обрўйимиз ҳам.
Лекин минг афсуски, ожиз қоламиз
Бирор дардимизга бўлишга малҳам.

Ёшлик ожиз эди — на мартабамиз,
Қурбимиз етарди бир ишга ҳатто.
Етмаган жойларда гоҳо қўлимиз,
Тутиб берар эдик елкани аммо.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қани ёшликдаги ўша садоқат.
Қани меҳрибонлик, беғубор эҳсон?
Наҳот бари йиллар шаршарасида
Ёшлик билан оқди, оқизоқсимон.

Имкон бир баҳона! Кўнгилдан инсон
Йиғласа ёш чиқар сўқир кўздан ҳам.
Ҳамиша ожизу, доим беимкон
Инсонга меҳрини йўқотган одам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШАРПАЛАР

Мен учун сен йўқсан! Фақат соясан,
Одам қиёфали шарпасан, халос.
Қандай сен ўзингни тирик санайсан,
Сенда дард бўлмаса, одамларга хос?

Билмадим, сен бахтни не деб ўйлайсан,
Балки яшаш дерсан бедард, бепарво!
Сендай англаганда жумла одамзод,
Балки, бахт нелигин билмасди дунё!

Дўлона ейишни истайсан, аммо,
Тоққа чиқмасангу дўлона бўлса.
Жононни истайсан, чекмасдан жафо,
Сенинг рўпарангда жонона бўлса.

Қайси бобомдан сен пайдо бўлгансан?
Номин билмаганим минг марта маъқул.
Бедард одамларни ғафлат босади,
Ғафлат босганида Чингиз қилган қул.

Яхшики, сен нусха бўлмаган халқим,
На тарих бўларди, на қасри олий.
Бу бахтли кун учун бўлмаганда жанг,
Ахир не кечарди ўзбекнинг ҳоли!

Ўзинг ўйла, дўстим, мен оддий ишчи
Буюк биноларга қўярканми ғишт,
Уқаланиб кетар гоҳ қўймасимдан,
Сен таскин берасан — қилма деб ташвиш.

Йўқ, менга керакмас бепарво қалб ҳам,
Нега керак менга буларсиз ҳаёт.
Меҳнат ташвишидан бебаҳра бўлсам,
Севинч ахир қандай бўларди бунёд!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Беташвиш яшашни бахт деб ўйлама,
Дард чекиш бизларга онадан юққан.
Чунки бу дунёга бизни оналар
Туққанда ўзлари, дард билан туққан.

Йўқ, дўстим, ҳаётга лоқайд қарама!
Сўзларим қилмасин сенга малоллик.
Беташвиш яшашни бахт деб санама,
Бедардликнинг ўзи бахти қаролик.

Менда истиқболни кўриш ташвиши,
Бусиз на завқим бор, на бахт, на тинчим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Ариқ бўйларига сафсар ўтқаздим,
Полизларга сепдим пиёзу кашнич,
Ўнқир-чўнқирларга тупроқ ётқиздим,
Ўз ишимга қараб қалбимда севинч.

Деҳқоннинг тўшидек қизғиш, покиза
Тупроқдан урарди қуёшнинг тафти.
Тутганим тупроқмас,
қуёшу ернинг
Қудратин гўёки шимарди кафтим.

Қувончим бир олам,
ҳар кетмон ердан
Гўё юз очарди қучоқ-қучоқ гул.
Бир танишим кўриб гап отди бирдан:
«Наҳот, тополмадинг мардикорга пул?..»

Товба! Гап пулдами?!
Пул билан битса,
Сўрагандан ортиқ беришим мумкин,
Фақат у пул эмас, пул билан бирга
Олиб кетар меҳнат завқин ҳам бутун.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОҚИБАТ

Кўзларин бойласанг мушукни агар,
Яна ўз уйига қайтади чопиб.
Бегона қўлига тушганда каптар,
Дон еган масканин келади топиб.

«Бу ақлдан эмас, ҳайвоний бир ҳис»...
Ҳар ким ўз-ўзича тўқийди нақл.
Ахир нега керак, инсонга ножинс,
Меҳру муҳаббатдан бебаҳра ақл!

Ахир парранда ҳам, ахир ҳайвон ҳам
Туз еган ерини қўмсаб қайтади.
Соғиниш ҳиссидан эй маҳрум одам,
Билмадим, эл сени ким деб айтади.

1985 йил 13 июн

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИЛҲОМ

Ёлвораман, илҳом париси,
Ўз эркимга холи қўй бир дам.
Бола-чақа, тўйлар орзусин,
Бошқалардек ўйлайин мен ҳам.

Шафқат этгил, тунда уйғотма,
Бир кеча бер уйқумга ором.
Севги бўлиб бағримга ботма,
Сеҳринг билан мени қилма ром.

Бошқалардек гулларнинг атрин
Тотиб бўлай боғим ичра маст.
Сен ўшанда, деҳқон меҳнатин
Солмай тургин ёдимга бирпас.

Менга ҳам бахт боққанда кулиб,
Тотмасимдан гаштин бир йўла,
Кимларнингдир дардин эслатиб,
Юрагимга солма ғулғула.

Ўз бахтимдан ўзим қувониб,
Ўз ғамимни чекайин ўзим.
Дунё дардин ёдимдан қувиб,
Бир дам бергил қалбимга тўзим.

Илҳом шафқат этдими менга,
Ё қаҳрими, билмадим бироқ,
Энди дунё ташвишларига
Неча кунки, бефарқман мутлоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ноҳақликдан энди йўқ куймоқ,
Илҳом завқи безовта қилмас,
Гулга боқсам босади мудроқ,
Қалбим дарддан туғёнга келмас.

Энди илҳом, ким бўлдим айтгил?
Ёлвораман? Айтиб, қил изҳор!
Ёлвораман, ёнимга қайтгил,
Халқ дардидан айирма зинҳор!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШУНЧА ВАҲШИЙЛАШИБ КЕТДИМИ ИНСОН

Асл кимлигингни билмоқчи бўлсанг,
Дўстим, ўтмишингга бир дам назар сол!
Тўғри, қирғин бўлган, қанча-қанча жанг,
Уни ҳам ўйламай майли, қўяқол.

Мозийда нималар бошдан кечмаган,
Уни бадавийлик, гумроҳлик дедик.
Кўкка учиш қайда, ақл етмаган,
Лек гуноҳ, савобни фарқ қилар эдик.

Кимнинг хаёлига келарди у чоқ
Атом билан қилмоқ дунёни тор-мор.
Гуноҳ билар эди одамлар бироқ
Ҳатто чумолига бермоқни озор.

У чоқ ҳозиргидек ГЭСлар йўқ эди,
Ёққанимиз эди пилик, жин чироқ.
Дарё-ю денгизлар лиқ тўлиқ эди,
Гўзал парранда-ю жонворга бироқ.

Уйингда ўсмаса битта туп райҳон,
Болалар билмаса, тутнинг таъмини.
Шунча ваҳшийлашиб кетарми инсон?
Бу дунёнинг кўрки, нашъаси қани!

На қушлар сайроғи, на оққан ирмоқ
Завқи бор! О, ғафлат бунчалар босган!
Қани энди боғлар сайрига чиқмоқ,
Ўнинчи қаватдир сен топган маскан!

Наҳот, унутилган боғларнинг гашти,
Наҳот, боғлар сайрин унитдинг инсон!
Наҳот, кўз олдингдан кетмаса асти
Пахтазор, пахтазор, пахтазор бир он!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қуриган дарёлар, боғлар, тоғлардан
Боболар фарёди келар гоҳида.
Наҳотки қолмаса шунчалар қадр
Инсон боласининг қилган оҳида!

Ноладек қулоққа келиб урилар
Юртимдан бадарға қушлар чуввоси!
Қуриган ирмоқлар, кесилган боғлар,
Чаманлар чувvоси, Йиллар чуввоси!

. . . .

Наҳот ваҳшийлашиб кетсак шунчалар!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИЗ

Яна баҳор келди! Қолган умр ҳам
Ўтади сездирмай эригандек қор.
Боболар айтгандек бу дунё биркам,
Эй, дўстим, афсус деб, хўрсинма зинҳор!

Кечаги биллур қор, қара, йўқ бугун...
Ариқлар шилдираб, куйлаб оқмоқда,
Қирда қор парчаси остидан гулгун
Майсалар бўй чўзиб, яшнаб боқмоқда.

«Узилган бир киприк абад йўқолмас!»
Ҳеч нарса келмагай, ўтмагай беиз.
Кимдир қаср солар, кимдир ер чопар,
Ҳаётда ҳар кимдан қолур битта из.

О, кимдан яхши из, бир нишон қолса,
Бунинг савобига ҳеч нарса етмас!
Аммо сен қолдирган изни кўрганда
«Дунёни топтабди!» демасалар, бас!

www.ziyouz.com kutubxonasi

УМИД

(Гётедан)

Ёлбораман, умид париси,
Иш чоғлари менга бўлгин ёр!
Тугатмасдан ишнинг барисин,
Толиқишга эрк берма зинҳор!

Ишонаман! Рўёбга чиқар,
Таскинларинг кетмай беҳуда:
Умид билан суқулган таёқ,
Меҳнат, чидам натижасида
Бир кун берар мева ва япроқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

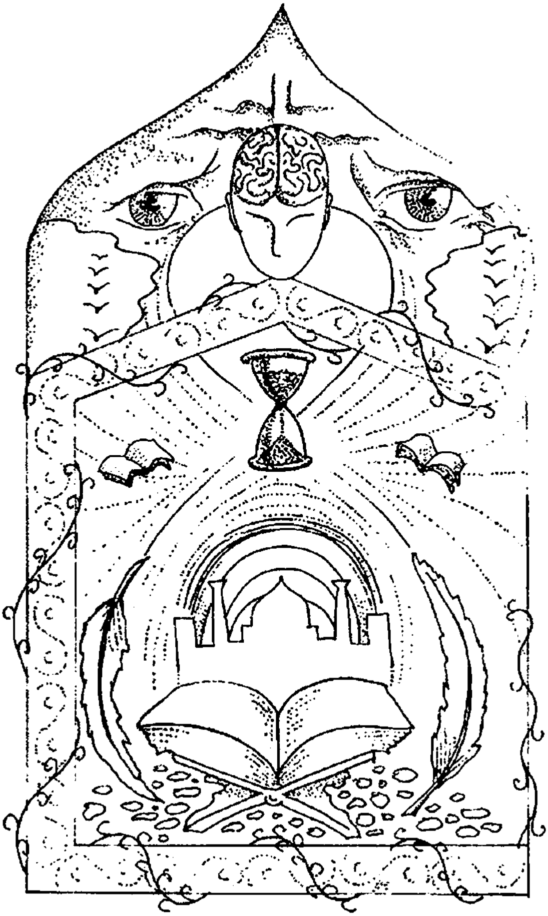

РУБОИЙЛАР

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ошиқлар кезади чаманлар аро,
Дилларида ором, дилларида ғам.
Висол қувончи-ю айрилиқ дарди.
Шу икки вужуддан мавжуддир олам.

* * *

Ҳадеб мақтайверма уни, деб заргар,
Олтиндан темирни фарқ қилса ҳам гар.
Яхшидан ёмонни, дўстдан душманни
Фарқ этмас, сўқирдан минг марта баттар.

* * *

Мажнунтол йиғлама, қаддингни букма,
Умидвор дунёда қаддингни кўтар,
Тун-кун оқар сувдек ёшингни тўкма,
Кулган, йиғлаган ҳам оламдан ўтар.

* * *

Менга ноҳақ жабр қилганлар ҳам бор!
Дарҳақиқат уни этмасман инкор.
Лекин даъвойим йўқ ҳеч бирларига
Чунки улар эмас, шайтон гуноҳкор.

* * *

Унинг гуноҳини кечирдинг бироқ,
Инсофга келди, деб ишонма мутлоқ!
Ҳайвонни қанчалар ўргатма қўлга
Арқонни узади кўрганда ўтлоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Чоким вайрон бўлиб, сўкилсам, майли,
Кузги япроқ бўлиб тўкилсам, майли.
Оташин ишқим-ла эл орасида
Дарвиш-девона деб сўкилсам, майли!

* * *

Майли, зарраларга айлансин юрак,
Меҳру дўстлик бўлиб сингсин ҳар танга.
Шеъру юрак менга не учун керак,
Яхшилик қилмаса агар инсонга!

* * *

Доим тўғри йўлдан юриб, у хатони билмади,
Ҳеч кишини қарғамади ва дуони билмади.
Аммо умр сўнгида у ойнада ўзин кўриб
Ҳайрон бўлиб тикилди-ю, муддаони билмади.

* * *

Ҳар кимнинг ўз шодлик, кулфати бордир,
Дардини очгани улфати бордир.
Майга улфат бўлма, дардингни тинглаб
Элга ошкор қилар иллати бордир.

* * *

Тоғ бургути бўлсанг, баланд парвоз қил,
Бургут нима! Ундан баланд бўл, эй дил!
Бахту мартабанинг баланди яхши,
Аммо димоғнинг-чи, пастроғи маъқул.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Қўлимда май тўла гулдор пиёла,
Гулзор деб капалак бўлар парвона.
Гулга қўнмоқ бўлиб майга ғарқ бўлди,
Майми ё гулзорми қилган девона!

* * *

Кўзгуга ўйилган гўзал нақшсимон
Илк севги қалбингдан асло кўчмайди,
Безак кўрки бўлиб яшайди ҳар он
Кўзгу синмагунча у ҳам ўчмайди.

* * *

Севги — вафо десанг, бу ишқ абадий,
Агар мафтун қилса, кўз, қоши, лаби...
Ажралмоқ осондир сал шамол билан
Тарқалиб йўқолган булутлар каби.

* * *

Менга чин дўст бўлсанг, қасамёд этгил,
Дўстликни қасамдек умрбод этгил.
Дўстликдан муқаддас на онт, на сўз бор,
Дўстлик — қасамдан зўр, буни ёд этгил.

* * *

Узоқдан ойда ҳам кўринади доғ,
Яқинидан борсанг, тиниқдир балки,
Сиртдан баҳо берма, одамга мутлоқ,
Ёмон деганингнинг балки пок қалби.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

«Дунёда қолдими кўрмаган нарсам!..»
Кўрдим деб гердайма, не кўрибсан, кам.
Бир одам кўнглини овлай олдингми,
Инсоннинг қалбидан борми кенг олам!

* * *

Яхшилик не? — деб сўрадинг, наҳот ҳали
билмасанг?
Яхшиликми, не кечганин одам ҳоли, билмасанг?
Ёмонлик бир зулмат бўлса, яхшилик бу қуёшдир
Қуёш доим нур сочади, тундан холий, билмасанг?

* * *

Йўлим гоҳо Нилу гоҳа қил бўлсин,
Не парво дўстларим кенг феъл бўлсин.
Нилдан фил ўтказар, қил устидан-чи,
Филни етакловчи зўр ақл бўлсин...

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Олим — маърифатнинг сайқали бўлур,
Олим — ҳар китобнинг зарҳали бўлур.
Донолик таърифин қанча ёзсам оз,
Олим — камтарликнинг ҳайкали бўлур.

* * *

Душманга минг ёлвор, минг илтижо қил,
Бағритош мурувват чиқиши мушкул.
Ғанимдан марҳамат — ойнинг нуридан
Иссиқлик кутиш-ла баробар буткул.

* * *

Булоқни ковласанг, суви мўл бўлур,
Илдизни ковласанг, қуриб чўл бўлур.
Бунинг фарқин билиш, дўстим танқидчи,
Сенга ҳам, менга ҳам тўғри йўл бўлур.

* * *

Хоҳ тўхтаган бўлсин, хоҳ чиқарсин сас,
Агар милсиз бўлса, соат саналмас,
Кимдаки сўнаркан халқига меҳр
Хоҳ ўлган, хоҳ тирик инсон дейилмас.

* * *

Вужудимни тилиб, тилка-тилка
Айла, виждонимни сотмайман.
Халқ дардини жойладим дилга.
Ўлдир, ўлимдан ҳам қайтмайман.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Иссиқда яркирар қуёшнинг тиғи...
Боғу роғлар жимжит, уфқлар сархуш.
Олисдан келади куйми, ё йиғи,
Қайдадир бетиним чирқирайди қуш.

* * *

Яхшилик нима-ю, ёмонлик нима?
Гўё бунда йўқдек ҳеч қандайин сир.
Агарда бўлмаса бирор мўъжиза
Нега ҳамма яхши бўлолмас ахир?!

* * *

«Қачон тамом бўлар дунёда иғво»,
Дейди-ю кимдандир арз қилар гоҳо.
Шу оннинг ўзида битта иғвогар
Пайдо бўлганини сезмайди гўё.

* * *

Куз келди, эртанги шудринг остида
Майсалар бўй чўзиб, келмас сўлгиси.
Қуёш боқиб турса, бахт кулиб турса
Кимнинг бу дунёда келар ўлгиси.

* * *

Кичик бир учқундан ўт олур ўрмон,
Бир ҳовуч сув чўғни ўчирар осон.
Эй, инсон, бу чексиз дунё олдида
Мен ким? — деб ноумид бўлма ҳеч қачон!!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Баъзан шароб билан кўнгил яйрайди,
Арзимас бир қадаҳ тилни қайрайди.
Лекин таажжубки бадмастлик қилсанг,
Одамлар майнимас, сени қарғайди.

* * *

«Чин қалбимдан, камол-эҳтиром билан»
Бунинг чинлигига далил ҳам керак.
Ҳадямни ўқи, ахир шеър-ку,
Шеър ёзиларми, беишқ, беюрак?!

* * *

Сен қилганни ҳар ким қилар, кибрланиб нетасан?
Халқ мақтаса ҳизматингни, муродингга етасан.
Ўз-ўзингча етмоқ бўлиб кўкка қанча сакрасанг,
Фақатгина ерни ўйиб, шунча тубан кетасан.

* * *

Йўқ, йўқ, қасам ичма, чин дўст эдим деб,
Уни айблама риёда зинҳор.
Агар чин дўст бўлсанг, у четда қолиб,
Дардингни қилмасдинг ўзгага изҳор.

* * *

Фаришта дер баъзилар ўзин,
Иқрор бўлмас айбга ҳеч қачон.
Нуқсоним йўқ дейишнинг ўзи
Одам учун эмасми нуқсон!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Сарҳисоб қил, яна қанча умринг қолди?
Эрта тонгга етар қанча нуринг қолди!
Не ҳаловат берди амалу мартаба,
Кўз-кўз қилардек қандай ғururинг қолди!

* * *

Не ҳоқонлар ўтиб, беармон бўлмади:
Ҳеч вақт кўнгул истар замон бўлмади.
Соҳиби каромат, ўзинг, эй дарвеш,
Дунёга устун бўлар бир инсон бўлмади.

* * *

Умид бирла яша, ноумид шайтон,
Балки шу учунми тинчимас инсон.
Борига қаноат қилмай югурмоқ
Шайтон амримасми, ахир, эй Раҳмон!

* * *

Қизишган чоғингда, дўстим, чекиб зор,
Ҳаммага маслаҳат солмагин зинҳор.
Қизиган шишага сачраган томчи
Чатнатиб, чил-чил ҳам қилишлиги бор.

* * *

Ёшликни қўмсайман қариган замон,
Ўйлаб гашти билан гоҳ бўласан маст.
Лекин қариликни эслайсан қачон?
Қайтадан ёш бўлсанг!
Бу ҳам ёмонмас.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Дунё ўзи нима? Жавоби осон —
Дунё дегани бу — туғилмоқ, ўлмоқ,
Замину замонни ўзгартар инсон,
Аммо ўзгарарми туғилмоқ, ўлмоқ.

* * *

О, мақтов! Мадҳия! Баъзи одамлар
Сен билан топади ўлмас шарафшон,
Лекин баъзиларни йўлдан чалғитиб.
Худди қилич каби қиласан яксон.

* * *

Ёлғончи ўзини ўзи қилур фош,
Чиқаси келганда эгасидир бош.
Қанча ростгўйликдан бонг урмасин у,
Кулар, қилмишига бўлганлар сирдош.

* * *

Оламни устундек туради суяб,
Муҳаббат қувончи, муҳаббат дарди,
Устимизга осмон тушмади қулаб,
Муҳаббат ўзгарди, севги ўзгарди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИЛОҲИЙ МУҲАББАТ

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Ошиқларда фақат дард бўлар,
Бедардларда севги не қилсин?
Севмакликнинг ўзи бахт бўлар,
Ошиқ йўлини тангри кенг қилсин!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Баъзилар севгини дерлар зўр ташвиш,
Уйқусиз тунларга беролмасдан тоб,
Кошки мумкин бўлса ёшликка қайтиш,
Розийдим куйдирса мени у офтоб!

Оҳ, ўн саккиз ёшим! Ўн саккиз ёшим,
Ишқ ташвиши асир айлаган тунлар.
Кошки ўша ташвиш бўлса йўлдошим,
Тарк этмаса эди мени бутунлай.

Қани ойдин кеча? Қани у арик?
Висол ташвишлари ўртаган бир он.
Буларни ташвишмас ором дер ошиқ,
Ошиқлик лаззати қайтмас ҳеч қачон!

Севгига ташвиш деб қараганим йўқ,
Севги ташвишига бера олдим тоб.
Ўртанмасам, қайдан бўларди қўшиқ,
Бўлармиди севги ҳақида китоб!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОҚШОМ

Кеча оқшом кутдим, келмадинг,
Зулмат ичра қолдим бир ўзим.
Умрим бўйи бу зулматга тенг
Бир зулматни кўрмаган кўзим.

Эркам, бугун келдинг оқшомда,
Ҳали кўкка кўтарилмай ой.
Билмагандим, ёруғ оламда
Борлигини шунча нур, чирой.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИЛОҲИЙ МУҲАББАТ

Мен сени севгандим уйқусиз тунлар,
Сендан ўзга менга йўқ эди дунё.
Қалбимда сен ҳоким эдинг бутунлай,
Дунёда ҳеч қувонч йўқ эди гўё...

На амал мартаба, на молу давлат,
Ва на суриштирмоқ теги тахтингни...
Қалбимда бир сенга бўлган муҳаббат,
Фақат кўрар эдим сенда бахтимни.

Сенинг юзларингда на пардоз-андоз,
На олтин, дурлардан бўлган тақинчоқ.
Фақат кўзларингда қизларга хос ноз,
Фақат боқишларинг эди тортинчоқ.

Нақадар илоҳий севги эди бу!
Нақадар беғубор, нақадар холис!
Дунё ташвишлари, машаққатлари
Хаёллардан эди бутунлай олис.

Туну кун қалбларда фақат муҳаббат,
Ҳеч нарса йўқ каби севгидан ўзга.
На қўрқув, на ваҳм, на бирор даҳшат...
Ўлим кўринмасди ҳаттоки кўзга!

Илк севги нақадар беғубор, тоза!
Билмовчи нелиги таъмағу қўрқув.
Мана шу севгига асл андоза,
Ҳақиқий, илоҳий, муҳаббатдир бу!

1994 йил 5 октябр

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚИЗИМ ХУРШИДАХОНГА

Яралдинг олами Хуршид, дилимни сен мунаввар қил,
Сочиб нур, нур паноҳида йўқолган бахтимни бор қил.

Ато қилди менга фарзанд, менинг номим ота бўлди,
Оталик хурматимни сен, ҳамиша элга ошкор қил.

Қилиб элчи ўзингни тинч-омон, яхши замонлардан
Келар йиллик ақиқангда бутун элни хабардор қил.

Умидим кўп эрур сендан, умидим бахтиёр бўлгин,
Баҳордек яшнаган умринг боғин мангу чаманзор қил!

1943 йил

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Онагинам, менга умр тилардинг,
Ҳалол, ҳакгўй бўл, деб қилардинг дуо.
Бундай бўлмоқ учун, сен билармидинг,
Ўғлинг машаққатлар чекишин аммо?

Сенинг тилакларинг ёдимда ҳамон,
Сўзларингни ҳамон эслайман, она.
Бугун булутларга бурканиб осмон
Куз келиб, мен сени эсладим яна.

Изғирин бошланди, сен ўзинг кўрган
Азим туп ўрикнинг барги олтин ранг.
Кимлардир қувонса куз келганидан,
Кимдир афсус билан чекади аттанг.

Билмадим, буларнинг қай бирлари ҳақ,
Буларнинг қай бирин олай тарафин.
Онажон, одамлар кўнглини овлаб,
Ҳақни англатмоқлик *нақадар қийин!*

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЖАНЖАЛСИЗ УЙ

Баъзи бир дўстларим хотиним билан
Айтишиб қолдим деб арз қилар менга.
Тўғрисини айтсам, ҳасратин тинглаб,
Ичимда ҳавасим келади унга.

Эр-хотин талашиб, гоҳо тортишиб,
Бирон иш битирса нимаси ёмон?
Дардларинг ётса-ю, дилингда тошиб,
Аммо айтишликка бўлмаса имкон,
Мана бу ёмон.

Балки хотининг йўқ, тилинг йўқ дерсиз,
Йўқ, йўқ, хотиним ҳам, тил-жағим ҳам бор.
Аммо ҳеч кишига ато қилмасин
Менинг хотинимнинг фаълини зинҳор.

Қизиқ одати бор — бир гап бошласам,
Оғиз очиргани мени қўймайди.
Энди сезгандирсиз, шунинг учун ҳам
Бизнинг оилада жанжал бўлмайди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЎРОҚ БЎЛАРМИДИ!..

Агар тун бўлмаса, чироқ бўлармиди!
Ишқда вафо бўлса, фироқ бўлармиди!
Бир ишванинг ўзи ишққа муҳр бўлса,
Севасанми, деган сўроқ бўлармиди!

Гавҳар денгизда-ю, севги дилда бўлар,
Чиндан дилда бўлса, гоҳо тилда бўлар.
Агар тил бор десанг ёлғончиларда ҳам,
Тилимни кес, гунг қил, пичоқ бўлармиди!

Яхши бўлмоқ учун ширин тил ҳам керак,
Севгини айтишга очиқ дил ҳам керак.
Чироқда тил бўлса, ахир парвона ҳам
Ишқ ўтида ёниб чўлоқ бўлармиди!

Ё севгимга шубҳа билан қарайсанми?
Ё ишқимга бирон далил сўрайсанми?
Гар севмасам сени, сенга ёзган шеърим
Юрагимда қайнар булоқ бўлармиди!

Синамоқчимисан ёки қалб, сўзимни,
Одоб, ахлоқиму ёки тўзимимни?
Мен одобсиз бўлсам, минг бор сўзлашганда
Битта бўса шунча йироқ бўлармиди!

Ёки нуқсони йўқ ёрни излайсанми?
Айбимни айтишга фурсат кўзлайсанми?
Сен ўзингни боғбон, мени чўл деб билсанг,
Боғбон яхши бўлса янтоқ бўлармиди!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Севмаганга хол ҳам хунук доғ кўринар,
Асл борбонга-чи, чўл ҳам боғ кўринар.
Гар севмасанг мени, кўришмаган бир кун
Йил туюлиб димоғ-фироқ бўлармиди!

Севасанми дея бекор сўрабман, ёр,
Севишимиз сўзсиз элга бўлди ошкор.
Агар севишмасак, бугун учрашганда
Хайр, дейиш шунча узоқ бўлармиди!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИНСОН ИНСОН УЧУН...

Неки қилдим сен учун танҳо...
Ёлғизликдан ахир не маъно?

Бошим узра дўлдек ёғиб ўқ,
Ёприлганда булутдек бало,
Кечаман деб ўйлаганим йўқ
Мен шунда ҳам ҳаётдан асло.

Неки қилдим сен учун бутун,
Сен-чи, ҳаёт бердинг мен учун.

Чиққанимда тоғлар бошига,
Конлар излаб, чекиб машаққат.
Бўрон туриб тошларни тошга
Уриб, ҳатто мени бешафқат
Ҳалок қилмоқ бўлганида ҳам,
Ўйламадим ўлимни бир дам.

Неки қилдим сен учун танҳо,
Сенсиз ҳаёт нурсиз, бемаъно.

Касал бўлиб, бераҳм азоб
Ўлимимга қилганда ризо,
Парвонадек айланиб *шу тоб,*
Сен қошимда бўлардинг пайдо.
Шу севгингни зое қилмай деб,
Хизмат қилай сенга, ўлмай деб,
Сен туфайли ўлимга қарши
Чидам билан мен кўтардим бош.
Қандай улуғ меҳринг оташи!
Инсон, сенинг меҳринг чин қуёш!
Сен берувчи умид, бахтни ҳам,
Мен сен учун яшайман, одам.

Менга олтин қаср берсалар,
Бор неъматни қилиб муҳайё,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Лекин шунда бир шарт қўйсалар:
«Одамларсиз яшайсан танҳо,
Ўз нафсингни ўйласанг агар,
Олтинлардан қўямиз ҳайкал»,
Йўқ, йўқ! Сендан холи бўлганим,
Бахтсизлигим, тирик ўлганим!

Инсон, менинг тириклигим сен!
Шон-шуҳратим, буюклигим сен!

www.ziyouz.com kutubxonasi

«Севаман» — деб қасамёд этма зинҳор,
Солма йўлларига гулдан поёндоз.
Агар қилмоқ бўлсанг севгингни изҳор,
На бўлар керагу на безак, пардоз.

Муқаддас севгини, наҳот, безаклар,
Гуллар қадри билан ўлчанса, ахир.
Наҳотки завқ билан айтилган бир сўз
Севгига абадий бўлолса муҳр.

Тилда «севаман» деб, ўтмасдан йиллар
Муқаддас бу сўзни хор қилганлар бор.
Сиртқи пардоз рангдек ювилиб кетар,
Гуллар хазон бўлар, ўтаркан баҳор.

Севги нималигин англамоқ бўлсанг,
Покиза сақламоқ бўлсанг ҳар нафас:
Тўй куни бўсасин таъмин унутма,
Севгини вафо деб англай олсанг бас.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚИШЛОҚ ГЎЗАЛЛАРИ

Дўстим, толиқдингми, ҳали йўл узоқ,
Қара, пахтазорнинг йўқдир поёни.
Денгиз тўлқинидек ҳаммаёқ оппоқ,
Қай ёнга қарама пахта майдони.

Ҳали қишлоқ олис, ҳатто кўкдаги
Бургут ҳам чарх уриб излар қўналға,
Хордиқ олмоқ бўлсанг, пахтазордаги
Қуёшда қорайган қизларга қара!

Уларга разм сол, буни эккунча,
Қабармаган дейсан қанча-қанча қўл.
Бу ерга сув бошлаб, боғ-роғ этгунча,
Не машаққат чеккан, дўстим, ўйлаб кўр.

Ҳордиқ олмоқ бўлсанг, сувга қулоқ сол,
Қай тоғдан келганин эшитгин бир дам.
Чинор соясида йиғганингда ҳол
Сўраб кўр, қандай қад тиклаганин ҳам.

Ниҳол ўтқазилган боғларга қара,
Сўлғин япроқларнинг эшит шитирин.
Балки айтиб берар, чўли маликда
Қандай илк нишона қилганин сирин!

У ҳам айтолмайди, ҳали у ниҳол,
Чўлнинг офтобидан гўдакдек ҳолсиз.
Бу офтоб тафтидан ўт-ўлан беҳол
Бунинг сирин айтар балки деҳқон қиз?..

Йўқ, у ҳам айтмайди, феълин биламан...
Қара, қош-кўзлари, киприклари чанг.
Қанча тер тўкканин ундан сўрама,
Ўсма қўйишга ҳам унинг вақти танг.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Шунча меҳнат қилиб, сени кўрганда,
Ҳатто тик боқмайди, шунча тортинчоқ.
Керилиб кимлигин қилмас писанда,
Не қилдим дегандек боқади юмшоқ.

Бир ниҳол ўтқазсак, бир кетмон урсак,
Белимиз қайишиб, қабаради қўл.
О, дўстим, чарчадим деган чоғингда
Бу қизлар меҳнатин бир чамалаб кўр.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Чинорнинг шохлари қурий бошлади,
Шундай қўл-оёқдан кетаркан қувват.
Вақти етиб чинор япроқ ташлади,
Тўкилгандек бўлди сочларим шу вақт.

Бўронлар силкитар, чақинлар чақар,
Аммо букилмасдан турар қомати.
Чинор илдизидек ўзинг қувват бер,
Кексаликнинг ўзинг бергин омадин.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Яна баҳор келди, қадрли дўстим,
Сенинг ҳам қалбингга кирдими баҳор!
Ахир бу кунга ҳам етмайди ҳар ким,
Бунга етганлар бор, етмаганлар бор!

Мавжудотни қара, мавж уриб кетди.
Гўё назаримда табиатда тўй.
Қишки булутлар ҳам кўкни тарк этди,
Эски гиналарни дўстим, сен ҳам қўй!

Дўстим, нима ҳам бор дунёда боқий,
Ўткинчи дунёнинг фарзандларимиз.
Беш кунлик умримиз бор экан токи,
Не бўлғай, юз бурсак, яхшиликка биз!

Хатто, бугун, қушлар эркалик билан
Тумшуқларин чўзар бир-бирларига.
Муҳаббат боқийдир, дўстгинам, инон!
Ёлғизлик хуш келмас ҳатто тангрига.

Айқириб оқмоқда баҳор сувлари,
Оқиб кетмоқдадир хазонлар, хаслар.
Қушларнинг сайроғи ва ку-кулари
Кўнгил ғуборин ҳам супириб ташлар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТАШАККУР

Нега кулиб боқдинг менга маккора,
Эрка сўзлар билан нега қилдинг ром!
Севгинг умидида қилиб овора,
Наҳотки этмасанг бир бўса инъом.

Эрка боқишларинг балки бир ёлғон,
Сочим оқларидан кулишмиди ё?
Алдаган бўлсанг ҳам аммо ҳеч қачон
Ранжимоққа сендан ҳаққим йўқ асло!

Чунки неча кунки, севгинг домида,
Дунё ташвишларин унутдим буткул.
Алдаган бўлсанг ҳам, ишқ оромида,
Яшаткан кунларинг учун ташаккур!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОНАЛАР ТАШВИШИ

Онам ёшлигимда тилак тиларди,
Ўғлим кирса дея, эл қаторига.
Йигит бўлганимда дуо қиларди.
Яраса деб элнинг бирор корига.
Қўлга қалам олиб, ненидир ижод
Қилган чоғларимда тунлар бандма-банд,
Қувониб ишимга тиларди кушод,
Доим бўлсин дерди, мартабанг баланд.
Номим тушганида элнинг оғзига,
Қўшиқ бўлганини эшитса шеърим,
Ҳадсиз қувончимни кўриб баъзида,
Инсоф берсин дерди, ўзингга ўғлим.
Шундай деярди-ю, аммо шу тобда
Менинг кўзларимга боқарди ўйчан.
Нимадир қиларди уни безовта,
Нимадир қалбида қилар эди жанг.
Агар йўлдан озиб, шуҳратдан бутун
Маҳрум бўлишимни ўйлайди, десам,
Фақат ўз шуҳратим, обрўйим учун
Олмаган эдимку қўлимга қалам!
Хаёлчан кўзига тикилиб бирпас,
Унинг сўзларини ўйлаганим он,
Менда ўз шухратим ташвиши эмас,
Бир даҳшат қалбимда қиларди туғён.
Агар йўлдан озиб, бир хато қилсам,
Кибр пайдо қилсам топилур даво.
Аммо шуҳрат берган халқни унутсам,
Бир ақлдин озиш, бу даҳшат аммо.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТАСОДИФ

О, тасодиф, тасодиф гоҳ бахт,
Гоҳ келтирар ўлим ва хатар.
Тасодифдан хурсандман беҳад,
Дучор қилди бахтга бу сафар.

Тасодифан кўрдим базми кеч,
Ўғирладинг севгимни дарҳол.
Юрак дардин айтолмадик ҳеч,
Боқишларинг қилди мафтун, лол.

Айланмади тил ўша онда,
Хайрлашдик бебўса ва жим.
Сен кетдингу қолдим армонда,
Учрашишни сўроқлолмадим.

Тасодифнинг мен учун бу гал
Келтиргани бахтми ё ҳижрон.
Ҳали-ҳали этолмайман ҳал,
Фироқингда ўртама, жонон.

Тасодифдан шодман, аммоки,
Афсус билан қолганлигим рост!
Қайдасан, ёр, топгунча токи,
Тасодифга йиғлайман, халос.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Муҳаббат, севгисиз қалбни қуёшсиз осмонга
ўхшатдим.
Ўзим кимман, билурманми? Қаю инсонга
ўхшатдим?
Сенинг шамси жамолинг, минг шукурларким насиб
этди,
Гуноҳдан фориғ этган саждагоҳ топганга ўхшатдим.
Агар чин илтижо қилсанг, топарсан шуҳрат-у, шон
ҳам,
Бўлур мол-у, бисотинг ҳам, бўлур ҳар ишга имкон
ҳам.
Вале ишқсиз ҳаёт ўлмас, муҳаббатсиз ва завқ
ўлмас,
Вужудингда юрак эрмас, уни зиндонга ўхшатдим.
«Фалаклар энди оҳимдан, муродим шаъми ёнмасми?»
Муродим шаъми гар сўнса, фалаклар шаъми
сўнмасми?
Ироқлар ҳам яқин бўлгай муҳаббат бўлса Шукрулло,
Ҳақиқий севгини дўст, деб тўкилган қонга
ўхшатдим.

1988 йил 21 ноябр

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕВГИ ВА РАШК

Сен ҳаммага кулиб боқасан,
Сен — риёкор, ишқ қўзғатувчи
Сен, ҳаммага бирдек ёқасан,
Сен, чин ишқин ё булғатувчи?
Севолдингми бирон одамни?
Тошқин сувдек севгинг ўйноқи.
Биласанми вафоли дамни,
Севгинг борми, ҳеч кимга боқий!
Сен ҳаммага кулиб боқасан,
Наҳот севги қўзғатмас рашкни.
Кулгинг билан оташ ёқасан,
Биласанми рашкни, оташни?
Биласанми, рашк нималигин?
Биласанми, табассум сирин?
Бир кўз қараш инсоннинг фикрин
Чалғитишга арзир кучи бор,
Наҳот шундан бўлсанг бехабар?

Мен ёнганман рашк оташида,
Мен эзилдим севги тошида.

Сен ёр бўлсанг менга жонингдан,
Сен ёр бўлсанг хонумонингдан,
Мени ёр деб боққанингсимон,
Оқ кўксимда оққанингсимон.

Ҳеч кимсага қилма табассум,
Ҳеч кимсага сен бўлма маъсум.
Табассуминг бўлмасин кўчма,
Сен қалбимга оташсан, ўчма.
Сен ҳаммага кулиб боқсангу,
Рашк қилмаган бу қандай севги?

Ҳа, ҳаммага ҳурмат билан боқ,
Ҳа, ҳаммага бўлгин дўст, ўртоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Табассуминг юзингда бўлсин,
Табассуминг кўзингда бўлсин,
Аммо қалбни ўзингда сақла,
Илк бўсанинг таъмини оқла!
Ишқ бўлмасин табассумингда,
Ишқ бўлмасин ёнган юзингда,
Бегонага чўғ бўлиб боқсанг,
Ҳа, менга-чи оташ бўлиб боқ
Ўзга қалбга ўт ёқа олсанг,
Ҳа, менга-чи, қуёш бўлиб боқ!

Агар шундай қила олмасанг,
Ёнганимни била олмасанг,
Умрим бўйи деймак беқарор,
Умрим бўйи деймак риёкор.

Мен севмасам рашк қилармидим,
Севган қалбни фош қилармидим.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Азобланма, дўстим, ўртанма,
Шубҳаларинг барчаси бекор.
Сени мафтун қилган гўзалнинг
Ўзи сенга мафтун, беқарор.

Асл севги тилда бўлмайди,
Қиз демайди «Севдим, ошиқман!»
Билмак бўлсанг ишқин, севгисин
Қалбин тингла, шошма, ошиқма.

Боқишидан англамоқ мумкин,
Ният, ишқин айтмасдан бир сўз.
Чунки баъзан қалбининг сирини
Ошкор қилар бир табассум, кўз.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТЕЛБА ДЕМА

Бу телбанинг сўзлари дема!
Телбаликнинг маъноси нима?
Ё пойма-пой сўзлаганими?
Ё ўзича ўйлаганими?
Кулишими ёки беўрин,
Қилганими сени ҳақорат?
Бу ҳам унинг ички дунёси...
Ўз шодлиги, ўзин қаҳри бор
Телба дема!

www.ziyouz.com kutubxonasi

МУБОРАК

Дунё яралибдики у қонунга бўйсунган
Бу фақат тонг ила тун, доим шунга бўйсунган.
Яхшилик ва ёмонлик бу табиат қонуни
Аммо бу ҳам аслида инсонларга бўйсунган.

Етмиш йил умр кўриб, не қонунлар кўрмадим
Қонунларни кўрдим-у рўшнолик кун кўрмадим,
«Бахтлар», «Эрклар» қонуни деган номлар бердик-ку
Халқимизнинг нонини аммо бутун кўрмадим.

Бахтлар қонуни дедим, бахтимни тополмадим.
Юртимда шоҳман дедим, тахтимни тополмадим.
Алдандим-у инондим, инондим-у алдандим,
Етмиш йилда мустақил вақтимни тополмадим.

Сталинни қонунин бахтлар қонуни дедик,
Аммо минг-минг бегуноҳ Чўлпонлар бошин едик.
Мустақиллик бўлмаса на адолат, на эрклик,
Қонун бор-у аслида тутқун эдик, қул эдик.

Қонун-қонун бўлурми мустақиллик бўлмаса,
Адолат-у виждон-у оқиллилик бўлмаса.
Юртимиз тинч, эл омон, бунга минг-минг шукрона,
Етармидик бу бахтга одиллилик бўлмаса.

Халқ шоири Шукрулло деган менинг номим бор,
Бу ишончни то абад оқлагувчи жоним бор.
Ёлғонлар жонга теккан, алдовнинг умри қисқа,
Мен ҳам салкам ҳожиман, рост айтар имоним бор.

Бу қонун қонун эмас, бу — бахтимиз, муборак
Шитоб гуллашга кирган дарахтимиз, муборак.
Бу жаҳонлараро бизнинг шуҳрат шонимиз,
Бу бизнинг ривожимиз, ўз тахтимиз, муборак.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЎЙЛАР ВА ҲАҚИҚАТ

— Дунё келажакда қандай бўларкин?
— Дунё келажаги мангу озодлик.
Битармикан уруш, қон тўкиш, қирғин?
— Йўқ, инсон истаги ҳаёт, ободлик.
— Эрклик абадийми, ёки зулмми?
— Булут тарқалади, қолади қуёш.
— Туғилмак мангуми, ёки ўлимми?
— Ҳаётда иккиси яралган тенгдош.
— Жаҳон бўлганида биз каби эркин,
Бутун битганида уруш ва қирғин,
Бахтли бўлганида бутунлай одам.
Бўлармикан шунда ҳеч кишида ғам?
— Туғилмак бор экан, шодлик бор доим,
Демак, туғилмак бор — шодлик ҳам мангу,
Ҳали қонун экан ҳаётда ўлим,
Қонундир инсон деб чекмоқлик қайғу!

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Чирт-чирт узилади боғларда япроқ,
Дарахтлар юк ташлаб, тортибди енгил.
Майсалар ичида сувлар қўнғироқ,
Бир ором кайфида яйрайди кўнгил.

Теварак боғларда тўкилур япроқ.
Мевали дарахтлар тиклайди қаддин.
Дарахтлар гердайса ҳақи бор, бироқ,
Йўловчи, сенинг-чи, бормикин ҳаддинг?

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИККИ ЁШЛИК

Баъзи бирлар кўриб, мени ёш дейди,
Ўғлим билан юрсам тенг-қурдош дейди.
Тўғри, ўз ўрнида булар ҳам ҳақли,
Лекин ёшликнинг бор ёшликдан фарқи.

Томга чиқибваррак учиргим келар,
Болалигим қўзиб, келганда баҳор.
Балоғатга етган ўғлимни кўриб,
Ўзимни босаман гоҳ беихтиёр.

Унга қарайману шунда ўзимни
Шўхликдан тияман, тутаман сипо.
Шоир қалби билан баъзан кўзимни
Қизларга буришдан қиламан ҳаё.

Лекин ўзим ҳам ёш, қалбим, завқим ёш,
Ҳали оқ нелигин билмас соқолим.
«Ўғил-қиз қаритар ота-онани»
Деган халқимизнинг қадим мақолин
Мазмунини шунда ўйлаб қоламан.

Ўзимни кўрганлар мени ёш дейди,
Ўғлим билан юрсам, тенг-қурдош дейди.
Лекин у кулгандек кулоламанми?
Қўшилишиб шўхлик қилоламанми?
Шўхлик, завқни босиб сипо тутаман,
Мен билан бўйлашиб турганида у.
Ёшлик жиловини бериб қўйибман,
Балки ўғил-қизнинг қаритгани шу?!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЯХШИЛИК

Тоғ бағрида шинам, кичкина ҳовли,
Эсласам зўр қувонч уйғонар ҳамон.
Меҳри мени бир дам қўймайди ҳоли,
Сеҳр қилганмиди меҳмондўст чўпон?

На гўзал қизи бор қилгувчи асир,
Нечун бу даргоҳга шайдосан юрак!
На зардан нақши бор, на олтин қаср,
Мафтун этди десам ундаги безак.

Кўрганман хонларнинг олтин нақш қасрин,
Жавоҳир жомларда майлар қирмизи.
Аммо ундан минг бор туюлди ширин,
Заранг косадаги чўпон қимизи.

Бу оддий қимизда қайдан мунча таъм?
Ё қўшиб берганми бир меҳригиё?
Шу кичик ҳовлини не қилмиш кўркам,
Бу дўлвор чўпонга меҳрим бир дунё!

Гўзалик олтину безаклардами?
Олтиндан бўлса ҳам шамширдир
шамшир!
Гўзал кўринарми қасри олийлар,
Олтин шамширлардан қон томса ахир!

Тоққа йўл кўрсатган азиз чўпоннинг
Райҳонли ҳовлиси саройдан кўркам.
Инсоннинг марҳамат, яхшилигисиз,
На ҳаётда чирой, на неъматда таъм!

www.ziyouz.com kutubxonasi

НУРГА ЙЎҒРИЛГАНЛАР

Пахтакор, шаънингга бир пайт айтиб,
Кўнглингни овлашни ўйлаганим дам,
Сўзларим бўғзимда қолади қотиб,
Гўёки тебранмай қолади калам.

Ахир пахта экиш: гуллаган чаман —
Боғ-роғлар ичида бўлган сайр эмас.
Бобом деҳқон ўтган, деҳқон ўғлиман,
Деҳқончилик касби менга сир эмас.

Баҳор... Ёмғир ёғиб, майсалар униб,
Кўнгил дала сайрин қўмсагани он,
Сайру сафоларни бутун унутиб,
Қатқалоқ ташвишин ўйлайди деҳқон.

На баҳор чечаги кўзин эркалар,
Кўнгилга на лола сайри сиғади.
Унга қуёш керак, кўкдан нур тилар,
Унинг хаёлида ғўзалар дарди.

Гўё ҳар бир ғўза — ўз гўдаклари —
Қолаётган каби дўлу жалада.
Уни асрагандек қуёш нурлари
Кўзи офтобда-ю, фикри далада.
Ҳамма ҳам, ҳа дардин билавермайди,
Булут чиқса ундан кетади хузур.
Қуёшсиз бу пахта ахир унмайди,
Унга қуёш зарур, ҳарорат зарур.

Ғир этиб, ғанимат баҳор ҳам ўтар,
Чиқар у истаган ёз қуёши ҳам.
Тафтидан ўт-ўлан қовжираб кетар,
Ловиллаб тафтидан ёнади одам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қурт-қумурсқа қочар ернинг қаърига,
Қушлар чинорларга биқинар шу он,
Кимлар бу иссиқдан денгиз бағрига,
Кимдир жўнар салқин тоғларга томон.

Дов-дарахт устида тандир тафтидай
Кўтарилиб чиқар иссиқ бир ҳовур.
Оёғи куйгандек кўкда бўзтўрғай
Қўналға тополмай айланар гир-гир.

Қуёш иссиғидан беҳузур бўлиб,
Деҳқонни сояга бир дам имласам,
Қоп-қора, унниқиб, шунда ҳам кулиб,
«Қуёш ҳам ғанимат» — деярди шу дам.

Дўзах оташининг дамида ёниб,
У-чи, бўлар эди жаннат яратмоқ,
Қуёш боқар ҳатто ҳайратда қолиб,
Оташда пахталар очилса оппоқ.

Оловдан чўчиса эди Прометей,
Хом эт еб ўтарди дунёда инсон
Қуёш яллиғидан қочганингда ҳей,
Дўстим, бўлолмасдинг пахтакор деҳқон!

Деҳқон, таърифингни сўйламай қанча,
Кимлигинг қанчалар айламай баён,
Кузакда етилган ҳар кўсак — ғунча —
Сенинг меҳнатингга ажойиб мезон.

О, дўстим, пахта бу — мўъжиза, бир сир,
Пахта бу табиат яратган жумбоқ.
Кўзингни юмдингми, ғўзалар ахир
Тонгдан мени тер деб, очилар оппоқ.

Бир кунмас, ҳафтамас, бутун йил бўйи,
Ғўзалар бир нафас кўзин юммайди.
Шунда бўлар бутун деҳқоннинг уйи,
Уни бир нафас ҳам холи қўймайди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Кузнинг ноз-неъмати пишиб, етилиб,
Тўкин дастурхонга ёзилганда ҳам,
Кўкка булут чиқса, чордона қуриб,
Чой ҳам ичолмайди ҳатто хотиржам.

Биламан, сен қуёш — зиё ошиғи,
Ўзинг ҳам, пахтанг ҳам йўғрилган нурга.
Азиз пахтакорим, меҳнат доврўғи
Қуёш ҳамроҳ бўлсин бутун умрингга.

www.ziyouz.com kutubxonasi

САДОҚАТ

Мана неча йилки, сен ёлғиз, бева,
Мана, неча йилки, бошингда фироқ.
Муҳаббатинг сири қани, айт, нима?
Бардошингни сирин, билмайман бироқ?

Асло ҳайрон бўлма, садоқатимга,
Бардошимга таҳсин ўқимагин ҳам.
Сеҳри борми, деб ҳам боқма севгимга,
Агар фироқига чидаган бўлсам.

Ғариб оқшомлари ўртайди ҳижрон,
Хўрликларим келиб, ҳатто йиғлайман.
Шайтоний хаёллар чулғади бир он,
Аламдан қалбимни гоҳо тиғлайман.

Ёрим гўзалликда тенгсиз эмасди,
Кўп ҳам эмас эди қолдирган моли.
У ҳам кўп қатори бир одам эди,
У ҳам нуқсонлардан эмасди ҳоли.

Садоқатим сирин не деб айтайин?
Мен шоир эмасман оддий бир хотин.
Ҳижрон ўртаганда нуқсонларинмас,
Унутмай сақладим яхши хислатин.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕВГАНИНГДАНМИ, ТЎЙГАНИНГДАНМИ...

Гоҳ бир йиғин... қайтаман тунда,
Зуғум билан чимирилар қошинг.
Чиқарасан бир жанжал шунда,
«Тоқай совуқ ейилар ошинг».

Билолмайман: балки бу жанжал
Севиб, менга куйганиданми?
Ё севгидан тўйганиданми?
Ўша онда қилолмайман ҳал.

Гоҳ иш билан сафарга чиқсам,
Очиқ чеҳра-ла кузатиш ҳам йўқ,
Сафар юкин тузатиш ҳам йўқ,
Баъзан ўйлаб севинаман ҳам:

Фироқимда ўртанар дилдан,
Ҳа, бағридан қўйгуси келмас,
Шундай бўлса, нега бир нафас
Дардин очиқ айтмайди тилда?

Гоҳо яна ўйлар қилар ғарқ.
Балки менинг бори, йўқлигим
Кеч қайтишим, очу тўқлигим,
Унинг учун бутунлай бефарқ?

Йўқ, бу бари муҳаббат рашки,
Севганимдан десанг азизам:
Соч-соқолим оқарганда ҳам
Шундай рашкинг қолсайди кошки!

www.ziyouz.com kutubxonasi

АЛЬБОМГА

Йиллар ўтар, ўтар умрлар,
Ер бағрига тортар бирма-бир,
Лабда қолиб ширин бўсалар,
О, ажралмоқ нақадар оғир.

Йиллар ўтар, мен ҳам ўларман,
Шу парчани қолдирдим аммо.
Хотирангда тирилолмасман,
Туюларман балки муаммо.

Қўмсаганда бўса лаззатин,
Гар қўлингга тушса шу варақ.
Кўзёшингга суртсанг, бир марта,
Тириларман қабримда шу чоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАНДАЙ БЎЛАРКИН?..

Сени севган эдим иш кийимингда,
Содда, гўзал эдинг, жуда камтарин,
Уялиб, тортиниб боқишинг шунда
Чертиб кетган эди юрагим торин.

Ўз ҳуснингга ўзинг бино қўймасдинг,
Гўзал санамасдинг балки ўзингни.
Мен-чи, сенга боқиб асло тўймасдим,
Узгум келмас эди сендан кўзимни.

Сени эркалардим шу меҳр билан,
Севгимни яширмай гўзалим дердим.
Чиндан гўзалмидинг, ё менга шундай.
Боримни яширмай, қалбимни бердим.

Аммо, сен-чи, кунлар ўтиши билан,
Ўзинг мафтун бўлдинг ўз чиройингга.
Муҳаббатим учун ҳурмат топмадим,
Умид билан қўйдим мен ўз ройингга.

Бутун гуноҳ менда, менинг ўзимда,
Мақтовларим бўлди бошимга бало.
Муҳаббатни сендек англаганларнинг
Келажаги қандай бўларкин аммо?

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТЎКМА КЎЗ ЁШИНГНИ

Тўкма кўз ёшингни, йиғлама гўзал!
Мажнунтол сингари ёйма сочингни.
Менинг гуноҳимни кечиргил бир гал,
Бир дам қояга боқ, кўтар бошингни.

Томчи томиб турар коядан чак-чак,
Бир томчи тошларга солибди ажин.
Ахир тош эмас-ку, мендаги юрак...
Кўз ёшингни тўкма, менга ҳам ачин.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Кун қизариб ботди. Қор босган томлар,
Тутлар шохидаги қорларда шафақ.
Терак тепасида етти кунлик ой,
Анҳор бўйидаги толларда шафақ.

Анҳорнинг қирғоғи тизза бўйи қор,
Атроф кийган гўё оқ шоҳи яктак.
Далани айланган кўк — тиниқ анҳор
Гўё осмони ранг янги белбоғдек.

Шафақ қизиллиги ўчди атрофда,
Аёзда ярқирар ойнинг ўроғи.
Қуёшдан ёнарди, аммо, шу топда
Сувга чиққан қизнинг икки ёноғи.

Сув баҳона бўлди, йигит билан қиз
Суҳбат қилишдилар, отишдилар қор.
Гул отгандек бўлди иккиси шу кез...
Севги фасли баҳор демаклик бекор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СИБИРЬ ТОНГИ

Мунчалар оромбахш Сибирнинг тонги!
Гўзалликка тўла, оҳангга тўла.
Шунда табиатнинг анвойи ранги
Қамраб ололмайсан барин бир йўла.
Тонгда ўрмон ичра шамол сайр этар,
Тиниқ ирмоқ куйлаб кезар ичида,
Қушлар патирлашиб тўзишиб кетар,
Осмон тўла оҳанг, шохлар учида.
Сибирь ўрмонида тунаб қолгандек,
Арчазорлараро уйғонар қуёш,
Тирмаша-тирмаша азим қайинга,
Кўкка чиқиб олиб, кўрсатаркан бош,
Ланғиллаб оқади яхлит, тинч дарё,
Нурга тўлиб кетар чексиз буғдойзор,
Бутун жаҳон ичра топилмас асло,
Бунчалар гўзал тонг! Бепоён диёр!
Мунча гўзал! Қуёш ярқираб чиқиб,
Арчалар бетига югурганда қон.
Чексиз шу кенгликда қуш куйи янграб,
Ёришганда ўрмон устида *осмон!*
Ажиб кўркка эга дарё ҳам мунда,
Тағида кўринар ташланган тўр ҳам.
Балиқчилар билан тўлқин бағрида —
Дейсан — бир умрга сузсам, чиқмасам,
Нам барра, сайҳонда қалқиркан туман,
Жавлон урсам дейсан бошидан-оёқ.
Ўрмон, ўтлоқларнинг исин келтирган
Намхуш дарё ели нақадар юмшоқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲОР ТОМЧИСИ

Тонгда келди бир майин шамол,
Томиб ўтди баҳор томчиси.
Гунафшалар, барг ёзган ниҳол
Ёшлигимнинг ажиб элчиси.

Томчи томар гуллар баргига,
Майсаларда дурдек ялтирар.
Томган томчи чертар қалбимни,
Ишқ фаслини ёдга келтирар.

Хаёлимда томчи сел бўлар,
Ёмғир қуяр гўё челаклаб.
Қуёш каби ишқ тўла йиллар,
Хаёлимда кечар чарақлаб.

Томчи, томчи... баҳорги томчи,
Ҳар биттаси битта хотира,
Хотирамдан мени, алдоқчи
Куттирган ёр кетмайди сира.

Ширин ўйни олиб қочдинг-ку,
Юзга томган баҳор томчиси!
Ғафлатни қув кўзимдан мангу,
Ёшлигимнинг ажиб элчиси.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТИЛЛА УЗУК

Қўлимдаги тилла узукка қараб
Никоҳ кунларини эслайман бир он.
Хотиним сочини турганда тараб
Умр ўтганига қоламан ҳайрон.
Қадим ранг оларди юзидан анор,
Ажинлар қоплабди энди ёноғин.
Назаримда неча ўғил-қизи бор,
Ёзиб қўйган каби худди саноғин.

Қора дўппимдаги оппоқ қатимдек
Сочларига ҳатто оралабди оқ.
Аммо не сир борки, худди қадимдек
Севгимиз қолибди сақланиб шундоқ.

Одам қариганда ҳусну чиройга,
Агар унча фаҳми етмайди десанг,
Тўғрисини айтсам, кириб гулзорга
Гулу ғунчалардан излайман-ку ранг.

Сочларида оқ-у кўрсам ҳам ажин,
Севгим қадимгидек сақланар ҳамон.
Чунки ёшлигини, унинг чиройин
Ҳар бир фарзандида кўраман аён.

Қўлимдаги эски узукка қараб,
Хотинимга қараб ўйлайман бир дам:
Олтин эскирди деб бўлурми ташлаб,
Хотин хотин эрур қариганда ҳам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Онам мени гоҳо койирди,
Эркаларди яна кун ўтмай.
Ўлим мени ундан айирди,
Орзулари сўнгига етмай.

Овлолмасдим баъзан кўнглини,
Ёшлик қилиб берардим озор.
Азонгача пойлаб йўлимни,
Ташвишимда чекар эди зор.

У шунда ҳам қарғамас эди.
Ҳаддан зиёд бўлса бетоқат:
«Кўрсатмасин асло доғингни,
Ортимда қол», деярди фақат.

Бу ўзини ўзи қарғаши
Эканлигин сезмасдим ҳатто.
Кўкрагимга босиб бошини,
Ҳазиллашиб, қилмасдим парво.

Онам мени шундай койирди,
Эркаларди яна дам ўтмас.
Энди ўлим ундан айирди,
Нолишларин фаҳмига етмай.

Онажонлар чекканда ҳам ғам
Фарзандини қарғамас ҳеч вақт.
Аммо ўзи ўтга тушса ҳам
Ортимда қол деяди фақат.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЙРАҒОЧ

Бир тутам соқолдек елда силкинган,
Қучоққа сиғмаган, қомати мағрур,
Ғужум қайрағочнинг кузги баргидан
Ерда юлуқ-юлуқ ўрмалайди нур.

Бобомни ҳам кўрган, ёшлигимни ҳам,
Қанча йиллар ўтган ўша туриши.
Қанча умр кўрган ҳеч ким сўзламас.
Ҳеч кимнинг бўлмайди у билан иши.

Саратон кунлари кенг кўлкасида
Одамлар ҳол йиғар бир дам ясланиб.
Шунда аҳён-аҳён, эккан одамнинг
Муборак номи ҳам ўтар эсланиб.

www.ziyouz.com kutubxonasi

УНИ КЎРГАНМИСАН?

Уни китобларда ўқигандирсан,
Ёки кўрганмисан анор юзлини?
Оху кўз деганни эшитгандирсан,
Аммо кўрганмисан оҳу кўзлини?

Агар кўрган бўлсанг, қани менга айт,
Гўзаллигин сири нимада экан?
«Йўқ, йўқ, таърифлашга ожиздир минг байт!
Баҳор чиройи не, ундан ҳам кўркам!»

Мен уни кўрганман гунафша фасли,
Юзларида ёнган чоғида шафақ.
Шаҳло кўзларини кўрганман аслин
Булоқ томчисидек тип-тиниқ, ўйноқ.

Боқсанг кўзларини олиб қочади,
Яширмоқчи бўлар табассумини,
Шу гўзал далада кетмон чопади
Ўша ерга боргил, изласанг уни.

Пахтазорларга чиқ, мевазорга кир,
Бир чеккадан шошмай, чўчитмасдан боқ.
Тоғни талқон қилган, гўзал бўлса ҳам
Бир нафис феъли бор — бир оз тортинчоқ.

Боқсанг, анор каби қизарар юзи,
Кўзин олиб қочиб ерга боқар у.
Гўзаллигин бутун унитар ўзин,
Асил гўзалликнинг сири мана шу!

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАХТ ВА СЕВИНЧ ҲАҚИДА

Баъзилар бахт не деб мендан сўрайди,
Бахт деган — осон гап — орзуга етиш!
Етиш йўлин айт деб яна қўймайди,
Бунинг учун керак машаққат чекиш.

Баъзилар сўрайди севинч нима деб,
Ғам, ташвиш тушмасин бошингга асло.
Ташвишдан қутилиш йўлин сўрарсиз,
Бекор юришликдан асрасин Худо!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИНҚИРОЗМИ, ЭЪТИРОЗ...

(Ижод ҳақида)

Тўғри, бир оз вақт шеър ёзмадим,
Баъзилар дедилар буни инқироз,
Гоҳида тўлқинлар бўлар экан жим,
Денгиз қуриди деб қилманг эътироз.

Баъзан шеър билан ёна олмадим,
Бирдам сўндим, аммо, ўчмадим бутун,
Нега алангага айланолмадим?
Нега бўлиб қолдим буркситан тутун?

Гоҳ гурлаб кетганда шеър бўрони
Кўкка чирмашмасдан аммо алангам,
Базму роҳатларнинг шовқин-сурони
Шеъримга буркалиб сўндирди бирдам.

Баъзан шону шуҳрат, мақтов лаззати
Хаёлимни қуршаб қилар экан қул,
Алангамас, сўнгги шеърий қўргача
Назаримда, бўлди босган каби кул.

Баъзан нимадандир қилганим таъма,
Фикримга нснидир солган шарпаси,
Ёки мафтун қилган амал, мартаба,
Майда орзулару... булар ҳаммаси
Хазон каби ёниб бўлмас экан кул,
Ҳақиқий шеърнинг ёниши мушкул!

www.ziyouz.com kutubxonasi

БОБОМНИНГ ФАЛСАФАСИ

Бобомда ажойиб одат бор эди:
Кичик чумолига бермасди озор,
Лекин одамларга феъли тор эди,
Баъзан йиғлатарди бизларни зор-зор.

Агар бизда бирон ёмонлик кўрса,
Шундай ёпардики, ҳатто урарди.
Аммо асалари қўлига қўнса,
Чертишга ботинмай, қараб турарди.

Заҳарли арига марҳамат қилиб,
Одамга қаҳридан бўлардим ҳайрон.
Буни сезган бобом мийиғида кулиб,
Шошмай фалсафасин қиларди баён:

Бу баҳор ошиғи, гуллар шайдоси,
Унинг ниятидир етказмоқлик бол.
У жонивор кимгадир санчса найзасин
Ўзининг умри ҳам топади завол.

У кимни чақмасин, қолади ниши,
Биттани чақишдан ўтмас нарига.
Бировга ёмонлик етказган киши,
Кошки ўхшасайди асаларига!..

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Қуёш ёр васлига ошиқиб, шошиб,
Йўл юрган йигитдек бўртиб турибди,
Терак сочин ўрмай чиққан қиз каби
Нозланиб, тонг чоғи елпиб турибди.

Теракка илинган варрак дариллар,
Қушларга жўр бўлиб чиқарар овоз.
Бир вақт учиргандим... Наҳотки йиллар,
Ёшлигим шунча тез айлади парвоз!..

Бир вақтлар... Наҳотки шунча йил ўтди!
Илк шеърим, ишқ фаслин эсладим шу чоқ.
Наҳотки, ёшлигим қўлимдан кетди
Узилган варракдек, сирғилиб йироқ!..

Тегирмон парраги остига кириб,
Қайси баҳор эди, балиқ тутганим?
Арава изида толдан от миниб
Кеча эмасмиди чопиб ўтганим?..

О, нақадар учқур замон суръати!
Тегирмон ўрнида ГЭСлар гувиллар.
Терак бўйи уйлар... Демак ҳаётни
Қаритмабди, балки, яшартган йиллар.

Мени-чи, мени ҳам яшартдими у?
Мени қамраб олган баҳордек сулув
Уйларим бўлинди. Бирдан ариқдан
Тошқин сув келгандек бўлди гуриллаб.

Сув эмас, гуллаган шафтоли ёқдан
Ўғлимнинг овози келди дўриллаб.
Ўғлимга тикилдим, яшартди мени,
Ёшлигимни шунда учратдим тугал.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Гуллаган шафтоли майин тукини
Ўғлимнинг лабига берибди бу гал.
Демак қаримабман! Бўз йигитлигим
Ўз уйим, ёнимда доим барқарор.
Ёшлик ҳисси билан тепади қалбим,
Яшасин авлодлар, бахш этиб баҳор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ТОШ ҲАЙКАЛ

Ёмғир қуйди,
Эгди бошини
Ўрикларy шиғил кўксултон.
Дарёларни шимган булутни
Тепамиздан сиқарди осмон.
Кўпикланиб ариқлар оқди,
Ҳалқоб бўлди қишлоқ йўллари,
Ҳатто уйлар кўздан улоқди,
Тўсиб олди жала тўрлари,
Жала қуяр, излаб бошпана
Якка сада томон олдим йўл.
Мен югуриб етган замона
Сочлар ёйиқ, оқ кўйлаклар ҳўл,
Қизни кўрдим.
Қолдим ҳайратда.
Қиз-чи, боқмас, бир хижолатда.
Бор танига ёпишган кўйлак.
Бутун қомат кўринмиш яққол,
Қиз жим...
Гўё сада тагида
Оқ мармардан қуйилган ҳайкал.
Кўзларимга ишонмай қолдим.
Ишонмайин қолдим қизга ҳам.
Гўё денгиз сув парисини
Итқинганди қирғоққа шу дам.
Мафтун эдим, ҳатто ўзимни,
Ёмғирни ҳам унутиб шу он.
Тайёр эдим бутун қалбимни
Қилмоқ учун унга соябон.
Мен бу дардга топгунча чора,
Қиз айлади қалбимни пора.
Қиз булутдек хўмрайиб боқди,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Йўлга тушди гўё чақмоқ, ўқ.
Жала тинди, қуёш ҳам балқди,
Мен-чи, қола бердим қуп-қуруқ.

Қиз йўқолди олиб қалбимни,
Тош ҳайкалдек мени қолдирди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

КУТИШ

Булут босиб келар мовий самони,
Дарахтлар баргини чертади ёмғир.
Сочларни тўзғитар баҳор шамоли,
Томчилар шарросга айланар охир.

Сўнгги нон ушоғин олганча шошиб
Чумчуқлар чинорга ёпирилди ҳатто.
Худди қолган каби йўлдан адашиб,
Аммо йигит турар бир ўзи танҳо.

Қора сочларидан томчилар томар,
Чучмўма, бинафша қўлида даста.
Ҳатто у сезмасди чиққанин қамар,
Сезмасди ёмғирнинг тинганин аста.

Бош эгган мажнунтол новдаларидан
Охирги томчилар томаркан чак-чак,
Унинг хаёлида тўйлар олдидан
Бош ювгандек бўлар гўзал келинчак.

Унинг оромига йўқ эди қиёс,
Унинг хаёлида тўйлар кезарди.
Томда тарақлаган баҳорги шаррос
Унга ноғорадек эшитиларди.

Унга кўзи тушган баъзилар кулар,
Қаерда дегандек бунинг эс-хуши?..
Бу йигит завқини қаёқдан билар
Севгидан умиди бўлмаган киши?..

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҒУБОРЛАРНИ ЮВМОҚДА БАҲОР

Лим-лим тўлиб оқар бўтана анҳор.
Кимга теккан унинг ювуқсиз қўли?
Қайси кўнгулларнинг лойқаси оқар,
Қайгача узайиб боради йўли?

Илон изи бўлиб, буралиб оқар.
Қай эгри кўнгилдан олган андоза!
Қайдан оқиб келар бунча қуйқалар,
Қачон лойқа тиниб, бўлади тоза!

Қирғоқларга уриб, бўтана бўлиб,
Хасларни ирғитиб оқмоқда анҳор.
Майли, оқаберсин, ҳайқирсин, тўлиб,
Ғуборларни қувиб кирмоқда баҳор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ХОТИНЛАР МАДҲИ

Нелар кечмас йигит бошидан,
Нималарга бўлмас у дучор!
Шундай чоғда минг-минг шукрки,
Бахтимизга сиз хотинлар бор!

Юрагимни ўртаб бир ғашлик,
Гоҳ нохушлик қийнаганда ҳам,
Не сеҳрингиз борки, хотинлар,
Дардим арир сизга боққан дам!

Не сеҳрингиз борки, билмайман,
Яширинган не меҳригиё?
Куч берасиз сўник лабларга
Булоқ суви теккандек гўё.

Не мўъжиза борки сизларда,
Ногоҳ сизга кўзим тушган он
Бирор қудрат қайтаролмаган
Ёшлик завқин қиласиз инъом.

Этолмайман сизсиз тасаввур
Шодликни ҳам, ҳатто дунёни!
Сизга боққан чоғда англайман
Яшамоқнинг теран маъносин!

Бу шеърни ёзишимга ҳам
Бир жилвангиз бўлди сабабкор.
Ҳа, сизларсиз на орзу-ҳавас,
На илҳом бор, яхшики сиз бор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Шамол учиргандек кўкда сузар ой,
Ниҳоллар баргида товланар нури.
Илк баҳор кечаси ҳатто ёқимтой
Узоқлардан келган бақа «қур-қури».

Бу қурмагур келар ҳар йил бепардоз,
Шошиб унутади пардоз қутисин.
Гўё деган каби санъаткорга соз,
Унинг ширин куйи бахш этар ҳусн.

Илк баҳор тунига бу куй ҳам чирой,
Теракнинг учига қўниб тинглар ой.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ВАТАН

Денгиз, эркалатдинг мени бағрингда,
Денгиз, қучоғингда суздим беармон.
Кездим қирғоғингда, кездим боғингда,
Мени эркалатди қуёшли осмон.

Бугун сўнгги кеча қирғоғингдаман,
Хайр, Ўрта денгиз, қояли соҳил.
Денгиз, Ватанимга бугун қайтаман,
Қайтишни ўйладим жўш урди кўнгил.

Хайр денгиз, қалбда тошмоқда илҳом,
Она Ватан ўзинг, қўшиқ, шеър, ором...

www.ziyouz.com kutubxonasi

МОМАҚАЛДИРОҚ

Бирдам гумбурлади момақалдироқ,
Қирлару боғларга ёмғир қуймоқчи.
Қалб ўтидек кўкда ялт этди чақмоқ,
Дарахтлар соч ёйди, бошин ювмоқчи.

Болалар югурди ток тагларига,
Бодраб чиқар экан қўзиқоринлар.
Кўксултон тердилар этакларига,
Жиққа ҳўл бўлса ҳам сочу яғринлар.

«Ёмғир ёғалоқ» деб хурсанд чопишар,
Тўполон, шодлиги ичга сиғмасди.
Менинг юрагимга момақалдироқ
Бир дард солганини улар сезмасди.

Улар сезмасдилар, момақалдироқ
Жанг йилларин менга эслатганин ҳам,
Улар кўрмаганлар, қирқ биринчи йил
Ўту қон ичида қолганин олам.

Улар билмайдилар — жангоҳдан қайтиб
Гуллар экканимни ҳатто бир қўл-ла.
Экканман гулларни шуларга атаб,
Улар ўйнасин деб, кулсин деб улар.

Осмон гумбурласа салют деб ўйлаб,
Кўча-кўйни тутиб бўладилар шод.
Ҳа, булар, ғалаба салютин тинглаб,
Тинчликка туғилиб, ўсган бир авлод.

Менга не эслатди момақалдироқ,
Буни айтмаганим балки маъқулроқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ана, кўкка чикди бирдан камалак,
Тинчлик қуёши-ла ёришди олам.
Ўйнинг бошлади гулда капалак,
Кўкка кўтарилди кабутарлар ҳам.

Ўзим эккан гулга завқ-ла боқаман,
Қувноқ бу ёшларга боқаман узоқ.
Салют бериб тинчлик, баҳор, қуёшдан,
Шодлик бўлиб янгра, момақалдироқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЭСЛАШ

Ҳар баҳор кутамиз турна келишин,
Қурқурин эслаймиз унинг ҳар баҳор.
Ҳатто ариқларда сувлар ҳонишин
Эслаймиз! Куйлари қилади хумор!

Кўнглимиз зор кетар ҳар йил баҳорга,
Кўнглимиз зор кутар гул очилмоғин.
Инсон нималарни олмайди ёдга,
Аммо у эслармн марҳум ўртоғим!

Нега, баҳор каби у қилмас хумор...
Қушлар сайроғича ҳатто суҳбати!
Баъзан унутамиз эслашни бир бор,
Тирикнинг қадрини? Марҳум ҳурматин!

Гоҳо хумор қилар лолазор томлар,
Ойни аллалаган баҳор шамоли.
Қабристон ёнидан ўтганинг дамлар
Шундай эсланарми она жамоли?

Инсонга нималар қилмайди хумор,
Неларга кетмайди инсон кўнгли зор!

Баҳор булутлари дока рўмол, —
Кўкдаги варраклар оналар руҳи.
Шамол гўдакларнинг майин нафаси...
О, дўстим, эслашга инсон ҳам бор-ку!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ГОҲ ШОҲ, ГОҲ...

Майсиз ўтган умр умрми!
Май ичмаган одам одамми?
Кайф қилмаган, ҳаёт гаштини,
Нималигини билмас оламни.

Бир қултум май қилади подшо,
Унутилар дунё ташвиши.
Амалдор ҳам, бойвачча ҳам сен,
Бўлмас ҳатто сендан зўр киши.

Товушларинг очилиб кетар,
Рақс қиласан тонггача бедор.
Хуллас неки ҳунаринг бўлса,
Ҳаммасини қиласан ошкор.

Аммо-лекин... эртасига-чи?
Бевафолик қилгани ёмон.
На давлатинг қолар чўнтакда,
На шодликдан қолади нишон.

Мартабадан тушган одамга
Хўш, қалайсан, дейишган каби.
Ҳар бир ўтган сенга хўмраяр,
Саломга ҳам келмайди лаби.

Шунда ғамгин ўйга толасан,
Интиҳоси бўлмайди аммо.
Ҳатто ўзинг билмай қоласан
Кимлигингни — шоҳми ё гадо!!

Гоҳида шоҳ, гоҳ гадо бўлиб
Минг азобда яшашдан ҳар гал,
Нафсни тийиб, ҳамма қатори
Одам бўлиб яшамоқ афзал.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ОНАМНИНГ ДУОСИ

Йигит чоғим эди, шайдойи чоғим,
Ёв хужум бошлади Азиз Ватанга.
Кўзим қийиб ташлаб севган ёримни,
Кўп қатори мен ҳам жўнадим жангга.

Онам дуо қилиб қолди ортимда:
«Ўзинг асра дея бевақт ўлимдан!»
Она ва ёр меҳри жўшди қалбимда,
Оташларга кирдим.
Ўлим йўлимдан
Минг бор тўсиб чиқди. Билмадим қўрқув.
Висол завқи билан курашдим дадил.
Эътиқод ўлимни енга олди-ю,
Соғ-саломат қайтдим қирқ бешинчи йил.

Онамнинг шодлигин йўқ эди чеки.
Ўлсам ҳам йўқ, дерди энди армоним,
Бу қувончи узоқ бормади лекин,
Даҳшат, қўрқув билан ҳовучлаб жонин

Кўз ёш тўкиб қолди яна ортимда:
«Қуруқ туҳматингдан асра деб худо»
Мени қамадилар, не учун шунда
Онам ҳам кўплардек билмасди аммо.

У ҳам билмас эди, мен ҳам билмасдим,
Тинчликда ўртади яна дод, фироқ.
Ёв қўлига тирик асир тушмасдим,
Ўз юртимда асир қилиндим бироқ

Менинг кимлигимни, қалбимни билган
Дўсту қўшниларим ҳайрон ҳаммаси.
Ҳаммаси ичидан жим... Тили кесилган
Гўё гунг одамдек чиқмасди саси.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Балки гуноҳкорман, балки нурдек пок!
Ким ҳам журъат этар билишга сирин!
Кимга арз айласин, ким бўлар паноҳ?
Ёки Сталинга очсинми дилин!

Йўқ, ундан ҳайиқиб боқарди мутлоқ!
Қўрққанига қалбин очармиди халқ!

Дилга қора, мудҳиш парда солганди,
Ўттиз еттинчи йил, эллигинчи йил.
Эллик учинчи йил бу қора парда
Кафан бўлиб ерга кўмилди буткул.

Ҳақиқий эрклик бу қалб эркинлиги,
Қалбларнинг беқафас нафас олиши.
Бу дунё бепоён, аммо кичик қалб
Мумкин экан эрклик топмай қолиши.

Ҳақиқат, адолат сўнмовчи қуёш!
Яна онам билан кўришдик дийдор.
Онам дуо қилар кўзларида ёш:
«Бу кунларга шукр! Минг қатла, минг бор!»
Бу шеъримнинг асл, чин муддаоси.
Ижобатин айтмоқ она дуосин!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ГЎДАК

Сени гўдак санашса агар,
Йўқ, улардан, дўстим, ранжима!
Сен учун бу жуда мўътабар,
Маъносини қилсанг таржима.

Гўдак қувмас шуҳрат кетидан,
Тана билан бермайди салом.
Макр изи бўлмас бетида
Ва ясама қилмас эҳтиром.

Гина билмас, содда, беғубор
Феълинг учун санашса гўдак.
Бу жуда соз, нопок қалб билан
Улғаймоқлик не учун керак!

Умр бўйи гўдак поклиги
Насиб бўлса ҳар кимга агар,
Гултож борми шундан ортиқроқ,
Эҳсон борми бундан мўътабар!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ГУНОҲ МЕНДА ЭМАС

Сени кўрмай қолган бўлсам, кечиргил,
Дўстим, манманликда қилма гуноҳкор.
Ҳатто мен розиман, заҳар ичиргил,
Айбимга қаршингда бўлмасам иқрор.

Инсоф билан айтгил, ким ҳам сезади,
Қуёшнинг олдида липилласа шам!
Кўзим ҳеч нарсани кўрмай қолганди,
Сен айтган гўзалга кўзим тушган дам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕНИНГ ҲУСНИНГ

Кўзи тушганни ром айлар
Сенинг иффат, сенинг ҳуснинг.
Гўзаллик оламида беқиёс
ибрат, сенинг ҳуснинг.

Чиройинг сирини излаб,
юзинг кўзгусига боқдим,
Ўзинг тиккан чаман белбоғ —
асл меҳнат — сенинг ҳуснинг.

Тикилдим лабда ҳолингга,
ҳато қилдим, ҳусн излаб,
Сўзинг тинглаб, сўзингдан
олганим лаззат — сенинг ҳуснинг.

Гўзал ҳуснингни бузғувчи
ёмон ҳулқинг деган сўз бор,
Қуёшдек кўзларингга жо
ибо ҳар вақт — сенинг ҳуснинг.

Гўзалсан, беқиёс жонон,
чиройга мангу соҳибсан —
Садоқат севгига, ёрга вафо,
ҳурмат — сенинг ҳуснинг.

www.ziyouz.com kutubxonasi

СЕВГИ СИРЛАРИ

Иккимиз севамиз бир-биримизни,
Севгимиз яшайди юракда пинҳон.
Балки шу сирмикан боғлаган бизни,
Ўшамикан қилган бизни меҳрибон?

Бу не сирлигини сўрама, эркам,
Майли, юракларда қолсин яширин.
Балки шу сирмикан оғир дамда ҳам
Доим тилимизни қилгувчи ширин?

Севгимизнинг сири сузук кўзлару
Боқишинг эмасми тортиниб қиё?
Севаман, деб очиқ тўш кериб турсанг,
Балки юз бурардим, дея беҳаё.

Ёки мен бош урсам оёқларингга,
Балки қочармидинг тубан деб нари?
Табассуминг сўниб ёноқларингда.
Демасмидинг — чидам, ғуруринг қани?

Йўлингга тикайин, майли, ўзимни,
Сўрама, севгининг сирини зинҳор.
Борди-ю, мақтасам қошу кўзингни,
Балки қочармидинг, деб лаганбардор.

Севгининг юлдуздек мўъжизаси бор,
Ҳар тун жиловлайди эътиборингни.
Балки боқмасмидинг айласам ошкор,
Порлаган бағрида нелар борини.

Балки ўз умрини, бутун тақдирин
Ойнага солгандек кўролса одам,
Қайғуриш, интилиш, кураш, завқ билан
Қарши олмасмиди эртасини ҳам?!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Мен сенга бахш этай бор ҳаётимни,
Сўрама қилгин деб қалбингни ошкор.
Агар оча қолсам қалб бисотимни,
Бўм-бўш эт бўлурми сен учун даркор.

Майли, қалбда қолсин меҳримиз мангу,
Умид билан яшаш ўзи бир севги.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲОР ҲАЗИЛИ

Ажойиб сеҳри бор баҳор жамолин
Ғунчадек ёзади қалбларни кўклам.
Булутларни қувиб кўклам шамоли
Очади осилган қовоқларни ҳам.

Боғимнинг бу йилги ҳосилин кўриб
Хотиним қувончин чеки йўқ асло.
Қилган меҳнатимдан миннатдор бўлиб,
Бағрига босгудек бўлади ҳатто.

Узумлар шўрасин ҳеч ҳисоби йўқ,
Атрофда гилослар ётар бош эгиб.
Осгудек бўлади ҳатто исирик,
Яхшиликка бўлсин, кўз тегмасин деб.

Унинг қувончига тикилиб бирпас
Мен бошқа нарсани ўйлардим бутун.
Мевага кўз тегса, ахир ҳеч гапмас,
Қайта янгисин ҳам экишлик мумкин.

Лекин хотинимнинг очиқ чеҳраси,
Менга севгисига тегмасин ҳеч кўз.
Кошки табассуми қолса мангуга,
Қани, доим бўлса шундай ширин сўз.

www.ziyouz.com kutubxonasi

КЕЧИР

Гинангни қўй ёрим, гуноҳимдан ўт,
Шубҳа оламида ўртама қалбим.
Одамларнинг ҳар хил гапларин унут,
Нуқсонлардан фориғ бўлмагай ҳеч ким.

Гап деган нарса бу — гўё қисимқор.
Юмалатган саринг бўлади катта.
Навоий шеърин ҳам навоийхонлар
Бир хилда фаҳм этган эмас албатта.

Сен, мендан ранжима, бурма юзингни,
Кечирим лаззатин тотиб кўр бир дам.
Хато қилмовчи деб билсанг ўзингни,
Майли, кечирмагил унда мени ҳам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚАЛБ

Қалбим, чақна дердим бир чақмоқсимон,
Аслида-чи, чақмоқ бир чақин экан.
Булут фасли ёнган бир ёлқин экан,
Қалбим, сен чақмоқдан баландроқда ён!

Чақмоқларни қолдир оёқ остида,
Қувиб етолмасин сени минг чақмоқ.
Бир онлик йўл бўлди космосга чиқмоқ.
Юксал, қолиб кетма ҳаёт ортида.

Ахир, юлдузгача юксалди инсон,
Буюклик мезонин қалбим, халқдан ол.
Кўкка учганлардек, шеърим, балқий ол,
Энди чақмоқ эмас, юлдуз бўлиб ён!

Қабримни изласа агар насллар,
Юлдузларга дафн бўлган десинлар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Гулзорга кирдиму гул узмоқ бўлдим,
Аммо қўлларимни тирнади тикан.
Шунча нафисликка, шу гўзалликка,
Таажжуб, бу ништар не ҳожат экан?!

Жонни ачитгувчи тиғи бўлмаса,
Ҳар ўтган узарди балки беозор.
Ҳуснини беғубор сақламоқ учун
Атрофига аскар тизганми қатор?!

Сен ҳам гулдек гўзал. Сенга ҳам шундек
Сукланиб қарарлар, ундан ҳазар қил!
Ҳуснимга доғ тушиб, сўлмасин десанг,
Вафони ўзингга қўриқчи деб бил.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Яхшига, яхшиман, ёмонга, ёмон,
Мен-ла айтишмагин, майли, бўлма ким.
Ҳақиқат қўлимда қурол бўлганда,
Майли, бошим кетсин, туролмайман жим.

Мен билан талашиб баҳс қилмоқ учун,
Аввал билиб олгин ҳақиқат нима.
Муҳаббат ҳурмати сўзлар эканман,
Қаршимда гунг каби тек тур, сўз дема!

Қулоқ сол, билиб ол ҳақиқатни сен,
Бу сенга қул бўлгин деганим эмас.
Менга севгинг борми, ахир, эй баттол,
Мени ҳам ўзингдек сева олсанг, бас!

www.ziyouz.com kutubxonasi

РАД ЭТИЛГАН СЕВГИ

Сен билан ажрашиб кетдик умрбод,
Қовушмоқни насиб этмади тақдир.
О, севги шиори нақадар бедод,
Мени ўртаб кетдинг, бир умр ахир!

Ҳуснингга тикилиб бўлмоқликни маст,
Сен раво кўрмадинг ҳатто бир баҳор.
Қалбимни ўртаган сенинг ҳуснингмас,
Сени рад этишинг севгимни ошкор.

Ширин сўзлар билан аввал эркалаб,
Кўп ўтмай онтини унутган камми?
Бугун жон бергудек сочларни силаб
Дилида ўзгани ёд этган камми?

Бағри бисотимни куйдириб кетган
Мени севмаслигинг ёки раддингмас.
Худди сеҳргардек бутун маҳв этган
Сени жамолинг-у, сенинг қаддингмас.

Севгимни рад этдинг, ачинмайман йўқ.
Ахир бу дунёда не гўзаллар бор.
Балки насиб этар киприклари ўқ,
Балки сўз ўрнида бергувчилар бол.

Сен, менинг севгимни очиқ рад этдинг.
Ҳатто, севмасингни айладинг ошкор.
Мени ўртаган шу! Ростгўйлигинг-чун
Сенга қул бўлишга бўлардим тайёр!

www.ziyouz.com kutubxonasi

БАҲОР КЕЛДИ

Баҳор келди яна қалбимда
Ёшлик севгиларин уйғотдинг.
У чоғларни солиб ёдимга,
Хаёлларнинг бағрига отдинг.

Бутун, бутун ҳаловатимни
Олиб кочган уйқусиз тунлар,
Берар эдим бор бисотимни,
Насиб бўлса қайта у кунлар.

Қани, ўша дунё ташвишин
Унутишга етгулик қудрат!
Хаёллару умрни ширин
Қила олган олий муҳаббат!

Баҳор, келиб яна қалбимда,
Ёшлик севгиларин уйғотдинг.
Ишқ дардини солиб ёдимга,
Яна ўйлар бағрига отдинг.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МАКТУБ

Балки севгим сенгадир аён,
Кўпдан сени севаман, гўзал.
Тонг отажак бешак, бегумон,
Ҳижрон битиб, висол етган гал.

Ишон, эй ёр, сен қанча севсанг,
Меники ҳам ундан кам эмас.
Фақат, фақат вафони билсанг:
Ол жонимни, ҳижронни қўй, бас.

Тўнғич севгим тўхтаган сенда,
Кутмагайман риё ва зулм.
Ва севгайман пировардида
Насиб бўлур ё сен, ё ўлим.

Хотирлайман боқишларингни,
Ёдга келар бўса тунлари.
Юрагимга ўт тушар шунда,
Кўкка учар ёв кукунлари.

Ҳар баҳор, ёз мени кутарсан,
Зўр умидда севгинг мавжланар.
Ойдин кеча... Сир ёқасида
Кезишларни эслаб дил ёнар.

Йиллар ўтди, ойлар кечмоқда,
Минутларни кузатарсан, ёр.
Бу жанг, ахир, ишон, албатта,
Мен ғолибман, кутгил умидвор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Висол куни якин, шод кутгил.
Бўсаларга лабларим чанқоқ.
Ҳижрондан сўнг тегса лаб лабга,
Хар галгидан булар тотлироқ.

Қалбимдаги севги тўлқинин
Сиғдиролмас ўзига бу хат.
Мактуб кутма, чунки яқинда
Кўражаксан мени саломат.

www.ziyouz.com kutubxonasi

НУРЛИ КЕЧАЛАР

Яна келиб баҳор шамоли
Тол баргагин сочдек тарайди.
Кўкдан боққан ойнинг жамоли,
Ёшлик бўлиб менга қарайди.

Ишқ тунлари ҳали ёдимда,
Ёдимдадир чекканларим оҳ.
Сен ўшанда менинг ёнимда
Бўлар эдинг ҳамиша ҳамроҳ.

Қирғоқларда хаёлга ботиб,
Анхорларга тикилсам бир дам,
Гўёки сув париси бўлиб
Сув тагидан боқардинг сен хам.

Ёрим тунда ёнимга келиб
Меҳр билан тутса юзини,
Сен баргларга бир дам беркиниб
Яширардинг биздан юзингни.

Сен ёшлигим гувоҳи эдинг,
Баҳор бўйи асло ботмасдинг.
Сен севгимнинг ҳамроҳи эдинг.
Мен ётмасам, сен ҳам ётмасдинг.

Назаримда чиқардинг ҳар тун,
У кезлари ботмасдан сира.
У кечалар ҳамон мен учун
Бўлиб қолган нурли хотира.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МЕНИНГ НАЗАРИМДА...

Муҳаббат нима деб сўрашар мендан,
Шоир бўлсам ҳамки гоҳ бўламан лол.
Тўғри, уйланганман, кўпни кўрганман,
Баъзан аниқ бир гап айтишим маҳол.

Биров ундай дейди, бировлар бундай,
Менинг ҳам ўз фикрим лекин йўқ эмас,
Баъзи бир ёшларга айтсам айтгудек,
Севгимиз ҳам бўлган қилгудек ҳавас.

Менинг назаримда муҳаббат гўё
Ҳаётнинг йўлини ёритувчи нур.
Аммо бу нур ўзи бўлмайди пайдо,
Агарда аланга ёнмаса гур-гур.

Бу нур бағишлайди қалбга ҳарорат,
Бу нур ёритади доим йўлингни.
Нури яхши, аммо олови фақат
Гоҳида куйдириб, ўртарди мени.

Севги оловларда ёнмоқ демакдир,
Қалбларга нур бўлиб қолмоқ демакдир.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЖИЙДА

(Сўнмас муҳаббат)

Ёшликларим ўтган жийдазор
Шода-шода ёнар ёқутдек.
Ариқ бўйи, ялпиз, майсазор
Ичра гоҳо товланар ўтдек.

Худди ўтдек юрагимга ҳам
Ўша онда ўт ёқиб кетди:
Жийда гулин ёр чеккасига
Таққанимни эслатиб ўтди.
Баҳор эди. У оқ гул эди,
Энди ял-ял бўлиб ёнипти.
Бу товланган жийдамас, ишқнинг
Сўнмас чўғи бўлиб қолипти.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Шарросдан юз ювди мудроқ дарахтлар,
Гул чирой кўрсатиб яшнади баҳор.
Азамат тоғларни ошиб, айқириб,
Пишқириб оқади малла тўн анҳор.

Умрини баҳорга қиёс этгулик,
Анҳордек қудратли шижоатим бор.
Аммо фикрим лойқа хаёлотлардан,
Ифлос тўлқинлардан халос, беғубор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ХЛММАСИ ЎЗИНГ

Тунда ёрим тўлиб чиройга
Келган эди ўхшатдим ойга.   ;

Меҳри тошиб қайрилма қошим,
Мени деди — ёрқин қуёшим.

Оғир ботди менга бу сўзи,
Маъносини англарми ўзи!

Ой чиққанда бўлмайди куеш,
Қуёш балқса, ой буркайди бош.

Иккаласи қовушолмас ҳеч,
Бир-бирини излар эрта-кеч.

Ой, юлдузим, куёш бўла қол,
Мен осмону бағримда сен қол.

www.ziyouz.com kutubxonasi

БУРГУТ

Бургут кўкда парвоз қилар
Чиқармасдан овозин.
Бургутлигин ҳамма билар
Ҳавас қилар парвозин.

Аммо хўроз минг қичқирсин
Ўзин ҳеч ким кўрмайди.
Минг қичқирсин парвозда у
Асло бургут бўлмайди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЎҚ

Қиш оқшоми, бўралайди қор,
Чинорларнинг учида қарға,
Бевақт қишдан кимдир чекса зор,
Ўйин тушар қарғалар қорга.

Ел тебратар тераклар шохин,
Қарғаларни аллалар шамол.
Сув бўйида эса изғирин,
Оппоқ оқшом кўрсатар жамол.

Теваракка сокинлик чўкар,
Дов-дарахтни қоплар момиқ қор.
Кўр ойдинда яйрар қарғалар,
Дарахтларда бошлайди бозор.

На мол-мулкнинг ғами, на ҳасрат,
Эркинлигин ҳавас этгулик.
Аммо битта дарди бор фақат,
Умр бўйи унга етгулик.

Битта чўқиб ўн бор боқар у,
Шўрликнинг ҳам ҳаловати йўқ.
Ўлимидан, кўнгил хуши-ю,
Эрмак учун отилажак ўқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ЧОЙХОНА

Чойхонага кимлар келиб кетмайди,
Чинор соясида кимлар йиғмас ҳол.
Кимларни ўзига мафтун этмайди
Ҳовуз бўйидаги кўм-кўк мажнунтол.

Бу ерда не гаплар бўлиб ўтмайди:
Нархи-наво баҳси, дунё ташвиши.
Дам олиш, бир чойнак чой баҳона-ю
Ўзин фалсафасин сўзлар ҳар киши.

Гоҳо сабаб бўлиб бир сўз, бир қилиқ,
Ўртада бошланур пайров, аския.
Аҳмаджон отанинг чакагин очди
Гердайиб ўтирган Мирали туя:

«Шуҳратни севмайман», — дейиш ёлғон гап,
Мақтовдан қочиш ҳам самимий эмас!
Гиёҳ ҳам интилар қуёшга қараб,
Пастга урилишни ким қилар ҳавас?

Шуҳратни севгину аммо шуҳратни
Уйингда дастурхон ёзиб топмагин.
Соврин олиш учун асло бировнинг
Отини улоқда миниб чопмагин.

Мажнунтол сингари ўтган-кетганга
Шуҳрат деб эгмагин ҳеч вақт қаддингни,
Нима кераги бор обрў олишни
Ўзгалар олдида тўкиб қадрингни!..

Ном чиқармоқ осон. Ким ҳам билмайди
Алдар Кўса номин? Ҳаммага аён!
Аммо элга сира манзур бўлмайди —
Ёмонни яхши деб, яхшини ёмон...

www.ziyouz.com kutubxonasi

Мўйсафид бир нафас толди сукутга,
Кимдир бошламоқчи бўлди аския.
Секин олиб қочди ўзини четга
Юздан терин артиб Мирали туя.

Чойхонага кимлар келиб кетмайди,
Чинор соясида кимлар йиғмас ҳол.
Лекин чойхонани баъзи бирлардан
Муздек тер чиқарар чоғлари ҳам бор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ВАТАН ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Менинг кўз олдимга келгин, малагим,
Мени бу дунёда қолдирма якка.
Менинг дардларимни ахир тинглар ким?
Бошимни кўтарган сен-ку, фалакка!
Наҳот кўрсатмасанг, ахир, бир эҳсон.
Мен сенинг пойингга сиғинган инсон!

Арши аълоларга кўтар додимни...
Бу дунёда қолсин муаллақ таним...
Қаердан мен топай ўз илоҳимни —
Сенсиз, бу дунёда, азиз Ватаним?!

Севгим, Ватан бўлиб кўрингин ҳар дам!
Менда имон каби яша ҳамиша.
Мен шундай севгига топинган одам!..

www.ziyouz.com kutubxonasi

КЕЧИРИЛМАС ГУНОҲ

Агар у мақтанчоқ бўлса, ранжима,
Бундай феъли учун қилма гуноҳкор.
Мақтанса, мақтансин, тингловчининг ҳам
Ўзин ақлу-ҳуши, фаросати бор.

Палончи амалдор менинг дўстим деб,
Кимдир мақтанганда тўй-тамошода,
Билмай ёнидаги ўша эканин
Бўлганлар йўқ эмас элга шарманда.

Кимдир мартабага ишқивоз бўлса,
Шухратпараст бўлса, у ҳам ҳеч гапмас.
Мартабаси ошсин! Аммо бошқанинг
Оёғидан тортиб, чалмаса у, бас!

Олдинга интилиш одамларга хос,
Инсон юрсам дейди олдинга ўтиб.
Ҳатто самолётда, тайинли жойга
Ҳовлиқиб, бир-бирини ўтади туртиб.

Кимдир майдан учиб юрса заминда,
Кимдир фазоларга қилмоқда парвоз.
Бешкунлик дунёда ҳарким ўз эрки,
Кўнгил хуши билан яшагани соз.

Тақдир деб чидайсан, бевақт ўлимга,
Чидайсан юз берса севгида риё,
Бекорга айтмаган, омма, халқимиз —
Қуруқ туҳматингдан асра деб худо...

Шундай одамлар бор мақтанмоқ бўлиб
Ҳатто жаннатдан ҳам ахтарар нуқсон.
Гўлоҳга ўт ёқиб мақтанган булар
Ёмонликдан баҳра олгувчи инсон.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Бугун нега ўйчан бунчалар,
Нега хафа, нега диққат у?
Юз очгандек баҳор ғунчалар
Кетмасди-ку юзидан кулгу?

Қувноқ эди, очиқ дил эди,
Шодлик учун яратилгандек.
Энди юзда ташвишнинг изи,
Дард ханжари қалбин тилгандек...

Наҳот энди шундай бир гўзал
Табассумни тарк этса абад?
Бевафолик солган дард, чигал
Қалбин мангу қилиб олса, банд?

Йўқ у эмас — тушкин, умидсиз,
Уни дема қайғуга асир,
У шодликни севмаса чексиз,
Ғамга қарши бунчалик қаҳр
Ҳисси билан ўртанармиди?
Нафрат билан дил ёнармиди?

Бахт, шодликни севмаган одам
Бефарқ қарар ғам, қайғуга ҳам.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Чумчуқ шохга қўнди,
Шохдан шохга ўтди,
Липпа ерга тушиб
Чўқиб қочди дон.
Турналар ўтмоқда
Сен-чи, ер титиб
Насиба излайсан
Қанотсиз Инсон!

Насибасин териб
Қушлар учмоқда.
Насибасин териб
Учмоқда эркин.
Инсон, сен умрбод
Тинмай тер тўкиб...

1990 йил 6 феврал

www.ziyouz.com kutubxonasi

ПАХТАКОР ДЎСТИМГА

Мени кечир пахтакор дўстим,
Хаёлимни бўлма бир нафас,
Пахтазорга айласам таъзим,
Асло сени унутганиммас!

Тўғри, баъзан боғларда кезиб,
Хўп мақтаймиз боғлар ҳуснини.
Баъзан эса, мевасини еб
Унутамиз боғбон исмини.

Бугун бўлсам рўзангга мафтун,
Мақтаб десам — бошимга гултож.
Фахрланмай у билан нечун,
Борми уни севмасдан илож!

Боқолмайман унга севгисиз,
Боқолмайман тўлғанмай бир дам.
Мен кўраман ўшанда тенгсиз,
Камолингу жамолингни ҳам.

Назаримда шу она тупроқ,
Туққан каби сизни эгизак.
Қалбинг каби пахтанг ҳам оппоқ
Ўзинг каби содда, бебезак.

Кўринишинг пахтадай оддий,
Мана шунда ҳикматинг бутун.
Ақлинг билан ахир бадавий,
Бир дунёга ясадинг якун.

Мен пахтага ташлайман назар,
У ҳам сенинг қалбинг каби оқ.
У ҳам сенинг ўзингга ўхшар,
Ўзинг каби мулойим, юмшоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

У юмшоқ-ку, аммо изғирин,
Бўронларда кўксимга қалқон.
Пахта каби сен ҳам энг қийин,
Меҳнатларда бардошли ҳар он.

Кузга етиб сарғайиб, ҳориб,
Дарахтлар ҳам тўкар япроғин,
Аммо сен-чи, бир нафас толиб
Ечганинг йўқ, меҳнат белбоғин.

Қуёш бардош беролмай ҳатто,
Булутларга буркаб олар бош.
Пахтазордан кетмайсан, аммо,
Бўрон увлаб, ёққанда ҳам тош.

Манглайингда кузнинг ёмғири,
Далаларда куйлар қирғияк.
Боғ, майсалар заъфарон бари,
Чайлалардан йиғилган ҳамак.

Кўпикланган денгиз сингари,
Кенг уфқда фақат пахтазор,
Ёққунича қишнинг илк қори,
Сен шу ерда ўзинг, пахтакор.

Назаримда шу она тупроқ
Туққан каби сизни эгизак,
Мен пахтага боқаман, бироқ,
Сенинг оқлинг шеъримга безак.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШЕЪРИМ ҲАҚИДА

«Шоир бўлиш қандай бахт, маза,
Ҳамма уни севар, танийди»
Шоирлик бу жуда даҳмаза,
Ҳамма бирдек севса қанийди!

Бир шеъримни мақтаса бири,
Балки бири қарғашга тайёр,
Шеър — бу жанг, жанглар шамшири,
Дўсти каби рақиби ҳам бор.

Ҳа, шеъримни ҳаммага бирдек
Маъқул қилиш ниятим ҳам йўқ.
Шеърим дўстга аталган гулдек,
Бевафога отилган бир ўқ.

Менинг дўстим — ўқувчим, халқим,
Маъқул бўлса шеърим шу бахтим!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДЎСТЛИК

Нима бор дўстликдан муқаддас, кўркам,
Шу берар орзу-ўйимга қанот.
Дўстликсиз умр ҳам, дўстликсиз қалб ҳам
Кўчган ҳовли каби туюлар, ҳайҳот!

Шодлик, ҳасратимни айтардим кимга?
Дўстликсиз келарми тилимга қўшиқ.
Дўстсиз онгларингни, қўшма умрга,
У майи бўшаган кўзадек қуруқ.

Дўстлар деб уйимга ўтказаман гул,
Дўстларсиз битмасди балки бу шеър.
Дўстлик чирой берар ҳаётга буткул,
Дўсти йўқ юраклар, гўё сувсиз ер.

Мен бир тупроқ бўлсам, дўстлар бир дарё,
Сувсиз жамолини очармиди ер.
Сувсиз ер ҳам бўлмас кўзга тўтиё,
Тўзиб ётар эди бўлиб гармсел.

Дарё оққан жойда ер кўкаради,
Дўстлик бор эканки, эл кўкаради.

www.ziyouz.com kutubxonasi

* * *

Кеча лайлак келди, келди қалдирғоч —
Уйимнинг оқ тўшли азиз меҳмони.
Яна қўмсаб келди қайси эллардан,
Ватаним баҳорин, тиниқ осмонин?

Бағри оқ қалдирғоч, Мисрдан келиб,
Обод уйимдан у уясин топди.
Боғимда гулларга, сувга тўш уриб.
Соғлом тупроқ билан шиптини ёпди.

Қалдирғоч! Тинчликнинг ўлкаси десанг,
Доимо кўзингга керак десанг ранг,
Сен истаган баҳор менинг юртимда,
Менинг юртимдадир шодлик, куй, оҳанг.

Гўзал айвонимга ўзинг солган ин
Доимо беозор, шундай сақланур.
Менинг чаманларим, қирларни сайр эт,
Таранг қил қанотинг, уча бер мағрур.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИЛҲОМ ВОДИЙСИ

(Бадиҳа)

Дўстим, сайр қилмоқни истаса кўнгил,
Изласа чаманлар ичра оромгоҳ,
Шу гўзаллик аро танти, хушфеъл
Улфатлар суҳбатин қўмсаса ногоҳ,
Отингни қамчила, Фарғонага юр,
Шу ерда тантилик, шу ерда ҳузур.

Сени кутиб олар атрофда тоғлар.
Худди давра олган улфатлар симон.
Ўрталикда яшнаб ётади боғлар,
Водий неъмат тўла ёзиғ дастурхон.
Бу ернинг жамоли, табиати ҳам,
Ўзин соҳибининг феълига бақам.

Гўзаллик тимсолин яратмоқ бўлиб,
Дўстим, санъатингга излар бўлсанг ранг,
Атлас кўйлакдаги қизларни кўриб
Қуёшга боққандек гангиб қолмасанг,
Турфа гул сингари юзларига боқ.
Нур тўла ўйноқи кўзларига боқ.

Шеърингга изласанг янги қофия,
Ё дурдек ёнувчи, ўлмовчи фикр,
Чинорлар тагида бўлган аския,
Кекса пахтакорлар суҳбатига кир.
Илҳому ижоднинг маскани шу ер,
Битмас хазинаси ҳам кони шу ер.

Баъзан эснοқ келиб, босганда мудроқ,
Бир ишга қилмасанг агар ҳафсала.
Саратон офтоби тикка келган чоқ,
Тандирдек ловуллаб ёнганда дала,
Уникиб, тер тўккан пахтакорга боқ.
Ғайрат нелигини англайсан шу чоқ!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Дўстим, оғирингни енгил қилар у,
Чигил, жумбоқларнинг ечар тугунин.
Неларни истамас кўнгил деган бу,
Аритар дилингни ғубор-тутунин.
Шундай бир диёрга шеър битмайинми,
Дала бургутларин мадҳ этмайинми!

Самарқанд чиройи, қадим Бухоро,
Хоразм файзига йўқдир эътироз,
Бепаён пахтазор, бу чаманаро,
Фарғона гўёки гултожихўроз.
Қофияси келиб айтган сўзим бу,
Юксак таҳсинларга лойиқ эрур у.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҚИШ ЭРТАСИ

Қиш эртаси нақадар гўзал!
Атроф текис, оппоқ-оппоқ қор.
Гўё олам энди яралиб
Оқ шоҳидек тўкмаган оҳор.

Тол, ниҳоллар қорга бурканиб,
Тизза бўйи қилганлар таъзим.
Фақатгина мирзатераклар
Куёв каби турар мағрур, жим.

Тонгда тушган изни беркитиб,
Учқунлади қор устига қор.
Доғ кўринмас олам бетида,
Қалбим каби тоза, беғубор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

РАНЖИТМА

Менга озор берма, мени ранжитма,
Ташлаб кетолмайсан мени умрбод.
Унутгусиз, кўнгил қолар сўз айтма,
Бу сўзимни мангу қилиб олгин ёд.

Ахир, бирга кечган ёшликларимиз,
Ёшлик шўхликлари, ёшликнинг дарди...
Сиримиз, қалбимиз, бебошлигимиз...
Иккимиз билардик, ким ҳам биларди.

Бир мактабда етдик балоғатга ҳам,
Бир қишлоқда ўсдик, бирга гул тердик,
Гўё иккаламиз бир-биримизнинг
Қалбимизга ёшлик, ишқ бўлиб кирдик.

Ўша қишлоғимни эслаганда ҳам,
Илк севги гаштини қўмсаганда ҳам,
Аввал сен келасан кўзим олдига,
Номинг келар ҳар бир сўзим олдига.

Мени ранжитмагил, бермагил озор,
Кечмоқлик йўқ мангу бир-биримиздан.
Жафойингдан тўйиб кетсам ҳам, зинҳор —
Ажралиш йўқ лекин дил-дилимиздан.

Набиралар кўриб кексайганингда,
Қишлоқ, тенгдошларинг қилмасми хумор?
Ёшлик, илк севгини эслаганингда,
Мени бир кўришга бўлмайсанми зор?

Болаликдек бардам, илк севгидек шўх,
Шунда мен қочаман куйдириб, ташлаб.
Севги шарбатига, ёшлик гаштига
Сени зор қиламан, қиламан ташна.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ёшлигимиз ҳаққи, ранжитма мени,
Ташлаб кетолмайсан мени умрбод.
Минг афсус чекарсан, ёшлик, қишлоқни,
Илк севги чоғларни этганингда ёд!

Мендан кечарсану, ёшликдан бироқ —
Кечолмайсан севги гаштидан мутлоқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДЕНГИЗ ҚИРҒОҒИДА

Денгиз пишқиради, денгиз шовуллар,
Тўлқинлар урилар қирғоққа — тошга.
Қуёш нури тушиб чўққи тўлқинлар
Айланади олтин қубба — оташга.
Денгиз чиройига қараб тўймайсан,
Завқингдан бағрига отилгинг келар.
Қанча қулоқ солма. қамраб ололмайсан
Унинг куйларини!
Куйлайди нелар?!
Қанча бунда оҳанг! Қанча тинглама,
Унинг куйин топиб қилолмайсан ёд,
Қалбинг тошиб кетар завқингга сиғмай
Ўрнингдан гоҳ туриб кетасан азод.
Гоҳ бир дам, фикрга сени ғарқ қилиб,
Тўлқин ортга қайтар,
соҳил қолар жим.
Шунда хаёлингга минг хил ўй келиб.
Қалбингда жўшқин завқ бўлади ҳоким.
Шунда унинг сирин топмоқ бўласан,
Излайсан, ўйлайсан тўлқиннинг тилин...
Худо дардкаш қилган инсонга уни
У овлай олади ҳар кимнинг дилин!

www.ziyouz.com kutubxonasi

САБАБИНИ БИЛСАМ

Теваракни буркаб оқ нурга
Лашша-лашша ёғар момиқ қор.
Капалакни эслатди.
Шунда —
Хаёлимда гул ёзди баҳор.
Деразамда акс этар ўрмон,
Кўз ташлайман атрофга хурсанд.
Қор учади...
Қалбимда шу он,
Мавжланади завқларим беҳад.
Қиш фасли-ку?
Кўринар кўзга
Минг кўкламдан зиёда гулзор?
Сабабини билсам, дилимга —
Чўккан экан
абадий баҳор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ГУЛЗОР ВА ЁР

Кўклам ўтар...
                    Гулзордаги гул
Йўқотади ёшлигин, исин.
Қиммати ҳам қолмайди буткул,
Чунки қадри — ундаги ҳусн....

Йиллар ўтар...
                    Умрдошингнинг
Сочига ҳам оралайди оқ.
Фарзанд кўриб, қора қошининг
Ажин босар атрофин
                    Бироқ,
Сен ўзинг ҳам ойнага боқ-чи!..
Қирчиллама шаштинг қолмаган,
Умр деган эски қароқчи,
Бўз йигит деб сийлаб қўймаган!

Ёр — гул эмас,
                    эски гулзорни
Қилмоқ мумкин янгидан гулзор,
Ёринг сочин оқин кўрганда,
Ўз тишинга боқиб кўр бир бор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ИСТАЙМАНКИ...

Мен навқирон, хали ҳаётда
Насибам мўл, орзум беҳисоб.
Умр китобида йигитлик —
Муқаддима, бир дебоча боб.

Истайманки, умр достонининг
Барча боби ўтсин бешикаст.
Истайманки, ғижимламасин
Ҳаёт гулин душман уриб даст.

Истайманки, олам ҳамиша
Баҳор чоғи, тонготар бўлсин.
Ўпкаларга олинган нафас
Чаманзордек муаттар бўлсин.

Истайманки, дайдиб келган ёв
Гулзоримни яксон этмасин.
Жангда ўлай, майли, халқимнинг
Бир умрлик эрки кетмасин.

1941 йил

www.ziyouz.com kutubxonasi

СОНЕТ

Халқ — бойлигу, Ватан — хазина,
Мен посбон. Бу ноёб касб.
Хоҳ тун бўлсин кўраман, босиб
Душман кирса, бўлиб бир игна.

Севинчларга тўла бу сийна,
Чунки шуни менга муносиб —
Кўриб халқим айлабди насиб,
Майли! Умрим бўлсин ҳадия.

Ватан *ишқи билан, о, қалбим*
Денгиз каби тўлиқ, лиммо-лим.

Севгим бўлмас асло бегона,
Ишонтирай қайта онт ичиб
Ки жон берсам жангларга кириб,
Севгим, юрак бут қолар яна.

www.ziyouz.com kutubxonasi

УМРИМ БОРИЧА

Ҳаёт! Баҳор! Мунча жонбахш, тошқинсан!
Ё бу қувонч тўла қалбим аксими?
Ватаним! Илҳомдек мунча жўшқинсан:
Бир онни, бир тонгги каптар рақсини
Куйласам, тўймайман умрим борича!

Капалаклар учар... Гул атрофида
Асалариларнинг сибизғалари,
Лола тақиб қизлар баҳор тобида
Эркин меҳнат қилар. Буларнинг барин
Сўйласам, тўймайман умрим борича!

Шу кичик манзара бахтиёр, эркин
Одам тасвирининг мисоли кўркам,
Бахтли, эркин бўлсанг кўнглингга сиғар
Болари куйи ҳам, гул ҳам, баҳор ҳам;
Бахтим — сўлмас чаман умрим борича!

Заррада ҳаёт бор.
Улуғ Ватаннинг
Ҳар бир заррасида бахт олам-олам.
Бахту эркин ҳаёт, боғларга нашъа
Берган сен, Истиқлол
Азиз Ватаним
Куйлайман сени мен умрим борича!

www.ziyouz.com kutubxonasi

КЎНГИЛ ЧИРОҒИ

I

У кўр бўлиб қайтди урушдан...
Соғингани ўз диёрини,
Жондан севган азиз ёрини,
Жамолини қайта кўришдан
Маҳрум бўлиб қолди афсус у,
Ёруғ олам эди қоронғу...
. . . .

Гоҳ муштига бош қўйганича,
Узоқ-узоқ ўй сурганича,
Тилсиз каби қоларди сокин...
. . . .

Ҳа, бизлар ҳам баъзида локин
Фикримизни жамлаш-чун жимиб,
Теваракдан бутун кўз юмиб,
Худди шундай сурамиз хаёл...
Фикримизнинг етгач қиёми,
Бир завқ билан кўз очиб дарҳол,
Тасаввурдан ўтганин жамин
Шу ҳаётдан излаб кўрамиз.
Ва фикрга нуқта қўямиз.
Бу имкондан ҳайҳот, у маҳрум!
Тасаввурнинг измига маҳкум!

II

О, нақадар даҳшат бир ўйин
Эртадан-кеч ичдан ўйламоқ!
О, нақадар даҳшат бир куйни
Ўз-ўзича ёлғиз тингламоқ!
Йигирма йил кўрганин наҳот,
Хаёлида сурса умрбод!?

www.ziyouz.com kutubxonasi

III

Баъзан баҳор келган чоғида,
Қушлар билан туриб боғида
Гуллар рангин ажратмаса ҳам,
Ғунчаларни пайпаслаб, бир дам
Атри *билан нафас оларди*,
Ирмоқларга қулоқ соларди,
Шунда унинг завқини кўриб,
Қолар эдим узоқ ўй суриб:
Ахир, қанча кечириб баҳор,
Гўзалликнинг етмай фарқига,
Ғарқ бўлмасдан унинг завқига,
Кўзи очиқ кўр бўлганлар бор.
Тошни ялаб оққанда ирмоқ,
Тонгда хониш қилганда булбул,
Дили тошмай, бепарво мутлоқ
Ўтганлар бор, буларни буткул,
Дили билан кўр десанг бўлур.

Аммо унинг юзларида нур,
Балқир эди ёрқин бир ғурур.

IV

Шунда унинг, кузатиб бир он,
Юзидаги севинч ҳисларин,
Бир мамнунлик, ғурур изларин
Сирларини ўйлардим ҳайрон:
Ҳа, ёшликдан ёлғону риё,
Хиёнатни билмади сира.
Худбинликнинг афсус, алами
Қилган эмас кўнглини хира.
Кимдир келиб ортимдан пичоқ
Солади деб ўйламас мутлоқ.
Унинг фикри, унинг хаёли
Бундай хавфу хатардан холи!
Шу учунми, юзларида нур?
Ё шунданми ундаги ғурур?

www.ziyouz.com kutubxonasi

V

Ҳали кўзи очилмаса ҳам
Ширин эди унинг хаёли.
Ёшлигида ўсгани кўркам
Ўша баҳор, ўша диёри,
Ўн саккизда севгани ёри,
Тасаввурда ўзгармай шундоқ
Кўринарди. Эслагани чоқ,
Хотинини олиб ёнига,
Ором кириб бутун жонига,
Сочларини силарди узоқ.
У билмасди ёрин юзига
Тушганини тўр каби ажин.
У билмасди уруш ҳижрони
Оқартганин қоп-қора сочин.
Кўз олдида ўша жаннати,
Ўз олдида ўша жаннати.

VI

Ўз севгани, ўз она-юртин
Кўрганидан қувонса ҳам у,
Тасодифлар эски ярасин
Баъзан очиб, ўртарди қайғу.
Кечагидек ёшлик чоғлари
Нурга тўла бу ёруғ дунё,
Ўйнаб-ўсган кўча, боғлари,
Тушларига кирарди гоҳо.
Ана шунда кўпдан кўрмаган
Дўстлар билан кўришар висол,
Бу тушлигин унутиб бирдан,
Қайта кўзи очилган мисол,
Ўзида йўқ чексиз қувониб,
Уйқусидан хурсанд уйғониб,
Кўзин очмоқ бўлганда, ҳайҳот!..
Атрофини босарди зулмат.

VII

Гоҳо унга тикилганча лол,
Ўз-ўзимга бераман савол:

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ёшликларин, ёрин жамолин
Тасаввурда тиклай олур у.
Аммо фарзанд, набираларин
Жамолини кўрмоқдан мангу
Маҳруммасми? Бу алам гоҳо
Ўртамасми қалбини аммо?

VIII

Саволимни сезган каби у
Акс этарди юзида қайғу.
Шунда оғир хаёлга ботиб
Қолар эди бирдан уф тортиб.
Бунинг сирин сўрашга дарҳол
Йўқ, менда ҳам етмасди мажол.
Чунки у ҳам ахир тирик жон
Бу дунёнинг дарду кулфати
Ўзига хос дўсту улфати
Йўқ эмасди.
Орзу-ҳавасу
Тўй-томоша, рўзғор ташвиши
Одамларнинг хар хил миш-миши...
Фикрлашдан холимасди у.

IX

Гўзал эди унинг хотини
Нозик эди қадди камоли.
Баҳор келиб, ўз санъатини
Кўрсатаркан, унинг жамоли
Яна тўлиб, яшнаб кетарди,
Нурдек тиниқ бепардоз юзи,
Севги тўла қуралай кўзи.
Ҳар кўрганни мафтун этарди
Тўлин ойдек шу гўзал жувон
Етагида кўзсиз — ногирон
Йигит билан кўча-кўйларга
Борар эди базму-тўйларга...
Иккаласин кўрган баъзилар
Тикилганда жувон ҳуснига
Лекин, ҳайҳот ўйларми улар

www.ziyouz.com kutubxonasi

Кўр бўлганин йигитнинг нега?
Бу йигитнинг босган йўлларин
Кечирганин қанчалар қийноқ,
Унинг рашкин, оғир ўйларин
Сезармиди ҳамма ҳам бироқ —
Кўкрагига тақилган медаль
Кўзидаги қора кўзойнак
У кечирган қанча жанг-жадал,
Эслатмасми азобин андак?!

X

У ҳаётда ахир не кўрди?
Йигит ақлин таниб кўр бўлди!
Ёвга асир бўлишликдан у
Кўр бўлишни билганди афзал...
Чунки кўр ҳам истаган маҳал,
Эркинликда қушлар қуйидан.
Боққа кириб гуллар бўйидан,
Тўйиб ором олиши мумкин...
Аммо, ёвга бўлганлар тутқин,
Гарчи очиқ бўлса ҳам кўзи,
Ёлғиз хона ичра бир ўзи
Нималарни кўриши мумкин,
Нимадан завқ олиши мумкин?
Ёв қўлига тушгандан асир,
Ўз юртида бўлишни басир
Афзал билди. Ғазабкор олчоқ
Қилмоқ бўлди уни маломат:
Ўз юртингни истасанг кўрмоқ
Сенга рухсат деди-ю, ҳайҳот,
Шунда қора кўзларни ўйиб,
Қаҳ-қаҳ уриб юборди қўйиб.
Кўзларидан қон оқди шу чоқ,
Аммо ёвга у тиз чўкмади.
Қон тўкди-ю кўзидан, бироқ
Шафқат сўраб, кўз-ёш тўкмади.
Кафтларига босиб кўзини
Бир куч билан босиб ўзини,
Ёвнинг кулгу қаҳқаҳалари,
Маломати тингунича то,
Бу ҳам жойдан жилмади аммо.

www.ziyouz.com kutubxonasi

XI

Пўлат ўтда, жангларда одам,
Тобланади дейдилар, бирок,
Машаққат-у ўтга ҳамма ҳам
Мана шундай дуч келгани чоқ
Қайдан олур чидам-бардошни,
Кўзларидан оқизмай ёшни.

Ахир ҳазон ўтга тегканда
Тобланмайди, кул бўлур фақат.
Эътиқоди суст бўлганлардан
Нима қолур?.. Риё, хиёнат!
Оҳ, бу азоб, аламга бардош
Даҳшатларга қилганда журъат,
Юрагига не солди оташ,
Сеҳрлади қандай муҳаббат.

XII

О, муҳаббат бу бир сеҳрми,
Ё мўъжиза, илоҳий сирми?
Ё негадир бўлган умиднинг
Юракдаги бир туғёними?
Йигирмага кирган йигитнинг
Ҳислар тўла қайноқ қоними?
Муҳаббат — бу — раҳм, қаҳрми,
Ё мўъжиза тўла наҳрми?
Ё ўз ором, тинчидан кечмоқ,
Ўзгалар деб заҳарни ичмоқ?
Шодлик, бахтин йўқотганга у
Бағишлашми табассум, кулгу?

Ё эътиқод, интиқомми бу!
Ё қонларга синггaн онгми бу!
Ёки ёрнинг сочин исими,
Ёки ватан, халқ севгисими?!
Э, воҳ, лекин бу чидам-бардош
Муҳаббатдан туғилган бўлса.
Ўзи севган ўша қора қош
Меҳри билан йўғрилган бўлса,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Лекин икки кўздан айрилиб
Қаршисида бўлганда пайдо,
Ёри қилмай севгига вафо
Кетмасмикан бундан қайрилиб?
Гўзалим деб севганларини,
Мен сеники деганларини,
Бўлганида бундай ногирон.
Эслармикан аммо ўша он?

. . . .

Қандай орзу, қандай муддао
Ёш қалбига бўлган эди жо!

XIII

Йиллар бедард, юрт обод эди,
Эл — хотиржам, ҳукмрони эрк,
Босқинчига қишлоқ-шаҳарлар
Дарвозаси занжирланган, берк.
Тоғ, адирлар сайилгоҳ эди,
Хуррам, тугал қушлар галаси.
Гуркираган базми йигитлар,
Тинмас эди қизлар ялласи.
Ишқ-севги ҳур, вафо — муқаддас,
Уланарди тўйлар кетма-кет.
Ҳар қалбда шафқат, муҳаббат,
Ғам-ғуссадан холис эди, чет.
Ҳайҳот! Тўйлар, қушлар навосин
Бирдан босди уруш наъраси
Ва банд бўлди маълум нафасга
Тунги элнинг бир бўсағаси.
Тутилгандек қуёш ўша кун
Юракларни ғам босди бутун.

XIV

Қаҳрамоним ўша ёз кези
Қишлоғига қайтди ўқишдан.
Бир ўй билан ўзидан-ўзи
Сайр қилмоқни истади якка.
Недир ўйни тугиб юракка,
Гоҳ қирларга чиқди югуриб,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Интилгандек тиник қуёшга.
Гоҳ булоққа боқиб ўй суриб,
Қолар эди ўлтириб тошга.
Гоҳ кирарди жим-жит толзорга,
Майсаларга берарди бағрин.
Бутоқлардан қушлар меҳмонга,
Аста боқиб, очиш-чун баҳрин
Бирин-кетин сайраб кетарди,
У-чи тинглаб яйраб кетарди.
Назаримда урушу фироқ,
Нелигини билмасди мутлоқ...

XV

Не учундир аммо у бугун
Кўрган каби илк бор ўз юртин,
Қоялардан боққан бургутдек,
Теваракка ташна боқар тек.
Атрофида бир жаннат мисол,
Яшнаб ётар эди Фарғона.
Унгурларда гўёки ҳилол
Қор ярқирар. Қуриб чордона
Давра олиб бир тўда улфат
Ўлтиргандек атрофда тоғлар...
Ўрталикда гўёки неъмат
Ёзилгандек мевазор боғлар
Яшнаб ётар. Пастда Сирдарё,
Пахтазорлар аро тўлғаниб,
Шарқ қуёши ичра товланиб,
Ойна каби ярқирар гўё,
У боқаркан атрофига жим,
Не учундир бирдам табассум,
Юзларидан қочди севинчи.
Кўзларида ёш томчи-томчи
Пайдо бўлди. Боққани сари,
Недур хумор қилган сингари
Бирданига ҳўнграб юборди.

XVI

Ё таажжуб, гўзал, осуда.
Табиатнинг шу масканида,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Тоғдан тоққа кўчган оҳудек,
Севинч ҳисси қўшиб қонида,
Тўрт томонга елдек югурмай,
Булоқларга лабини урмай,
Нега ғамгин ўйларга толди!
Қувончлари қайга йўқолди?
Ёки унинг йигит қалбида,
Шу кунларда ватан ғарбида,
Дарё бўлиб оқаётган қон,
Гўё бирдан тошгандек вулқон
Зилзиладек ўзин зарбасин,
Қора булут каби шарпасин
Солганмиди? Шу гўзал жаннат,
Оромларни яратган инсон,
Яна ўзи қилиши яксон
Солганмиди қалбига даҳшат!
Ё қачондир, Чингизни қувган,
Боболарнинг жанговор қони,
Вужудига ёшликдан сингган
Ватанига севги туғёни
Яна қайта қўзғалдими, ё!
Ёки жондан севган гўзали
Ваъдасига қилмасдан амал
Юрагига рашкни солдими,
Ёки совуқ ғашлик солдими?!

XVII

Боғлар аро гўзал Фарғона,
Ётар экан: елдан тўлғона,
Чаманлардан эсган ел унга,
Бермас эди заррача ҳузур.
Қандайдир дард солиб аланга,
Юрагини ўртарди гур-гур.
У шу ғамгин ўйлар қўйнида,
Тиниқ оққан сойнинг бўйида,
Ўлтираркан, ногоҳ ўша кез
Нилуфардек ўзи севган қиз
Пайдо бўлди сув парисидек,
Иккаласи тикилишди тек...

www.ziyouz.com kutubxonasi

XVIII

Қиз туради ҳўл сочин ёйиб,
Беркитгандек холи бўйнини.
Юзларидан томчилар томиб,
Излагандек унинг қўйнини,
Оқ кўксидан аста сизарди
Ва қиз юзи бирдан қизарди.
Аммо йигит боқди бепарво,
Кўрмагандек умрида гўё.

XIX

Шундай гўзал? Шундай маъсума,
Бу гўзалнинг гуноҳи нима?
Қиз қилдими ёки хиёнат,
Нега бундай совуқ синоат?
Қиз севгисин яна бир марта,
Синаб кўрмоқ бўлдими қайта?
У жим эди! Аммо қиз унга
Ҳайронликда бирпас термулди.
Термулди-ю, нечундир шунда
Ғазаб билан лаблар чимрилди.
Вужудини шубҳа ва алам
Ўша онда қоплаб олса ҳам,
Қизлик ғурур ва орияти
Бир ўй билан чиқдими ғолиб,
Бўғзидаги сўзлари қолиб
Аламларин ютиб ичига
Шиддат билан бурилди бирдан.
Дам ўтмасдан шарпа сингари
Қайларгадир қиз кетди нари.

XX

О, муҳаббат, нақадар сен гунг!
Қалбни изҳор қилишга шу кун
Бор эди-ку бутунлай имкон,
Кўм-кўк, салқин тераказор — ўрмон
Жим-жит эди. Наҳот бемалол
Бир ширин сўз айтишга дарҳол

www.ziyouz.com kutubxonasi

Нега йигит этмади журъат,
Шунча сеҳринг борми, муҳаббат!

Оппоқ, майин оёқларидан
Майсаларга аста солиб из,
Парилардек сеҳрлаб секин
Кўздан ғойиб бўлганида қиз,
Юлдузлардек тиниқ ва шаффоф
Ўйнаб турган қуралай кўзи,
Шарқ қуёши шимган илиқ, соф
Ҳаё билан бўртиган юзи
Наҳот солмас қалбига ором!
Наҳот қилмас тушларида ром!
Суқсур каби қора сочлари,
Йигит қалбин қилганда шайдо,
Кўкдан тушган каби бир нафас
Чақмоқ каби бўлганда пайдо,
Нега тилсиз ёр бўлдинг, севги!
Нега қилсиз тор бўлдинг, севги!

XXI

У жим эди қизнинг ортидан
Севги изҳор қилиб чопмади,
Наҳотки у бир гул атридан
Завқ топганча ором топмади!
Наҳот, ўлик унинг ҳислари,
Йигит қони нега жўшмади!
Учраганда шундай бир пари,
Оёқларин нега ўпмади!
Нега у жим? Нега кўксидан
Севги фарёд бўлиб отилмас?!
Наҳот маҳрум севгидек ҳисдан,
Нега боқмас бағрига бирпас!

XXII

Қизга унинг севгиси чексиз,
Чин севгига қилди у вафо.
Бу муҳаббат эртага эсиз
Қолишидан чўчирди аммо.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қизни кўриб у қолганда лол,
Хаёлида сочларин силаб,
Лабларига қўйиб кўриб лаб,
Муҳаббатдан тотиганда бол,
Эртанги жанг, айрилиқ, фироқ
Ўртаганди кўксини шу чоқ.
У шу онда ёрга муҳаббат
Нелигини англатган эди.
Айрилишни ўйлагани вақт,
Хаёллари ганграган эди.

XXIII

У умрида хиёнат, вафо
Сўзларини эшитганди-ю,
Аммо унинг бунчалик жафо,
Машаққатин сезмаганди у.
Мана бугун биринчи марта
Садоқатнинг муқаддаслигин,
Хиёнатнинг тубан, пастлигин
Ҳис қилганди. Риёга қарши
Чексиз нафрат, ўч сезган эди.
Айриликқа бардош бериши,
Ўзида бир куч сезган эди.
Аммо жондан севган гўзали,
Бу жангларга кетган маҳали,
Ёлғиз қолиб гоҳо уйида,
Ўсма сиқиб, хаёл сурганда,
Жим-жит боғлар, сойлар бўйида
Севги хумор қилиб юрганда,
Кўзларига келганида ёш,
Садоқатнинг чидам-у, бардош
Эканлигин англармикан у?!

XXIV

Ою кунлар ўтарди бир-бир,
Жанг майдони бизлардан йироқ
Бўлса ҳамки, аммо нечундир,
Йўқотганди файзини қишлоқ.
Сой бўйида чойхоналарда

www.ziyouz.com kutubxonasi

Тўда-тўда ош қилувчилар,
Тугун-терсак кўтариб қўлда
Совчилару қиз кўрувчилар
Сийраклашди. Пахта тўйига
Атаб сайхон, сойнинг бўйига
Қилинган дор ўйнолмай қолди.
Дорбозлари жангга йўл олди.
Энди пахта далаларида
От минмаган қизлар минди от.
Карнай-сурнай, тўйлар ўрнида
Қишлоқлардан йиғи-сиғи, дод
Эшитилди дилларни бузиб.

. . . .

Фарғонанинг чиройи бўлиб,
Юлдуз каби кеча порлаган,
Боғлар ичра товусдек юриб,
Минг йигитни ўзга чорлаган
Қизлар бугун ёрдан айрилди,
Бевақт сўлган гулдек қайрилди.

XXV

Кунларини ўтказар йигит,
Нелигини билмай ҳаловат.
Муҳаббатга ким берар ўгит,
Кимга энди солсин маслаҳат!
Аммо, ўзи эртага жангга
Жўнашлигин билганда аниқ.
Ўша онда бирдан айрилиқ
Ўти олди яна аланга.
Юрагини эзган бу азоб,
Севгисидан бўлган рашкмиди?
У билмасди. Гўёки сароб
Олган эди бутун оромин,
Аммо, йигит шубҳалар домин
Бутун кучи билан парчалаб,
Қиз олдига бормоқчи бўлди,
Қалбин тўкиб солмоқчи бўлди.

XXVI

Қиз олдига у борганида,
Чеҳрасида йўқ эди ханда.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Юзларидан кетганди қизил,
Сўлган каби бемаҳал бир гул.
Кеча гулгун яшнаган бу қиз,
Энди тунда ёнгандек юлдуз,
Қора либос ичра тўлғониб,
Айриликнинг ўтида ёниб,
Қаршисида турарди жим-жит.
Кўзларидан ёш оқиб милт-милт.

XXVII

Айланганди терсига фалак,
Қиз отаси урушда ҳалок
Бўлди, деган келди қорахат,
Қора либос кийди муҳаббат!
Шу дамдардин қилмоққа ошкор
Қолмаганди йигитда мадор.
Аммоки, қиз шубҳа туманин,
Азобларда ўтган кунларин,
Эсладими? Ёки тарашлаб
Олдирилган сочига қараб,
Бу йигитни ўз жангчиси деб,
Отасининг қасосчиси деб,
Билгандами, дадил туриб қиз,
Сўзлай олди фақат бир оғиз:
— Эгнимдаги бу қора либос,,
Сен қайтгунча тушмас устимдан!..
Фақат шундай деди-ю, бехос
Қучоқлади йигитни бирдан.
Бу қасамёд, чин меҳр эди,
Севгисига бир муҳр эди.
Мана жангга йигит ҳам кетди.
Бу орада ой, йиллар ўтди.

XXVIII

Дақиқалар имиллаб ўтар,
Синагандек қиз тоқатини.
Ҳар тонг унинг йўлларин кутар:
Кўзларига суртиб хатини.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Айриликнинг дарди-алами
Етмагандек қиз бечорага,
Кутмаганда акасин ғами
Тушиб қолди бирдан орага.
Жангдан келди қизнинг акаси,
Бир оёқдан қайтди айрилиб.
Ёстиқдоши, севган эркаси,
Қарамади унга қайрилиб.
Келганига қилмади шукур.
Ўзга ёрни қилди ихтиёр.
Жанг бехатар бўлурми ахир,
Наҳот жангчи бўлса гуноҳкор!
Бу аламга энди не чора?
Нима қилсин йигит бечора!
Қиз акасин ёнига кириб
Аламига берарди таскин.
Ҳайҳот! Ҳайҳот! Кўздан айрилиб
Ўз ёрининг қайтишин лекин
Билармиди? Кўрган чоғида
Бу қилмасми севгига риё!
Эркалатиб ўз қучоғида
Кўзларига бўлурми зиё!

Бахтсиз ҳолин билмаган инсон
Бўлолурми бахтли ҳеч қачон!

. . . .

XXIX

Бир кўз қараш баъзан юракка
Севги бўлиб кириши мумкин.
Бир совуқ сўз дилларни тилка
Қила олур баъзида бутун.
Севган бўлса ширин сўзини
Ёки ўйноқ қора кўзини,
Буни кўзсиз кўрганда бирдан,
Қиз олурми ўз севгисин тан?
Йигит шуни ўйлагани вақт,
Босар эди қалбин хижолат.

. . . .

Аммо қиз-чи, уни кўрган кун,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Эгнидаги қора либосин
Севинч билан устидан ташлаб
Келинликнинг кийди сарпосин.
Шунда қизнинг айтган сўзлари
Қулоғимдан кетмайди нари:
«Сен йўғингда менинг кўзларим
Шу чоққача очиқ бўлса ҳам
Аммо, дилим, менинг ўйларим,
Қоп-қоронғу эди бу олам.
Юрагимни қоплаб ётган тун
Мана бугун чекинди нари.
Юрагимни эритди бутун
Муҳаббатинг, севгинг гавҳари.
Юракларда ёнмас экан нур
Кўзлар топмас ҳаётдан ҳузур.

XXX

Кўп йил ўтди ўшандан буён,
Бу эртакдек орқада қолди.
Бу орада ўзгарди замон,
Вайроналар изи йўқолди.
Қаҳрамоним улғайган қишлоқ
Қиёфасин ўзгарди бутун.
Аммо, бу-чи, кўролмас мутлоқ
Яшнаб ётган атрофин гулгун.
Сезмаса ҳам қорани, оқни,
Яхшилигу, ҳақу ноҳақни,
Бир одамдек билар эди у,
Юрагидан сезар эди у.
Назаримда ёвнинг тиғлари
Кўзларини олганда ўйиб,
Икки кўзин қорачиғларин
Юрагида солганда кўмиб,
Бу дунёнинг шодлигу алам,
Ташвишидан эмасди маҳрум.
Шодлик-дарди унинг бир олам
Тушкунликка бўлмаган маҳкум.
Айниқса у баҳор келганда,
Фарзандлари яйраб кулганда,
Қўшилишиб бир дам кулару,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Яна, қоплар юзини қайғу!
У шуларнинг кулгусини деб,
Ўз Ватани, келгусини деб,
Кўзларидан айрилганини,
Ўйлармикан кўзи очиқлар!
Баъзан ногоҳ қоқилганини
Кўрганида кулмасми улар!
Бу қоқилар-туртинар гоҳо,
Икки кўзи очиқлар аммо,
Кўрлик қилиб ёруғ жаҳонни,
Бу авлодлар мангу кўришдан
Маҳрум этмай, қонли урушдан
Сақлар, олиб қолсайди қани?
Бу сўзларни қиларди такрор,
Айниқса у келганда баҳор.
Баъзан илиқ қуёшнинг нури
Силаганда унинг юзларин,
Чимирилиб қошу кўзлари,
Ушлаб олмоқ бўларди уни.
Мен у билан кўришмай қачон,
Сезар эдим нурга ташналик,
Бўлса ҳамки кўзи ногирон,
Қолган эди нурга ошналик.

1964—1977 йиллар

www.ziyouz.com kutubxonasi

АСР БАҲСИ

(Икки достон)

Ўғлим, ўлим — хунук зарурат,
Тур, эй шоир, раҳмингни уйғот!

Усмон Носир

I. ХАТАР

I

— Ҳақини гапирдинг, ҳа, тўғри. Аммо,
Билмаймиз бу дунё қайга кетяпти
Охири не бўлар, бу ҳам муаммо,
Ғалвали дунёда умр ўтяпти!..

— Нималар деяпсан? Қанақа ғалва?
Овозингни қўйиб, баралла гапир!
Ўзинг биласан-ку, унча-мунча гап
Қулоққа кирмайди, шундай бу аср.

Бир вақт одамларга битта ишора,
Бир оғиз гап ҳатто қилар эди кор.
Энди бошқа одам, бошқа замона,
Бу дунё ўзгарган зинҳор-базинҳор!

Ҳа-ҳа, вақтлар бўлган, пичирлаш эмас,
Ҳатто зикр этмаган гапларингни ҳам
Айтган деб гувоҳлик берганлар бўлган...
Нени кечирмаган бошдан бу олам.

Бир вақтлар инсонлар нон ушоғини
Ердан кўтарганлар муқаддас билиб,
Ҳеч ким ўргатганмас нонни тежанг деб
Тарғиб ҳам қилмаган шиорлар илиб.

Қадим тийин топсак қувонар эдик,
Ногоҳ хазинага келгандек дучор.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Энди-чи? Миллионлаб, миллион ўпириб
На нафсни тиямиз, на қиламиз ор!

Бир вақтлар кетмонда ер чопар эдик,
Ўндан бир одамда бўлар эди от.
Байрамларда бойлар киярди этик,
Гилам саналарди одамга бисот...

Ҳозирги кишига булар кулгили,
Ҳозирги замонда булар майда гап!
Биз яшаган аср шундай асрки,
Ҳаёт юксалмоқда фазога қараб!

II

Бу шундай асрки, албатта талаб,
Диду фаросат ҳам ўзгарган сўзсиз!
Аммо шу тафаккур, ақлга қараб
Инсоф, эътиқод-чи?
Қани, айт?
— Эсиз!...
— Ўзингча нелар деб шивирлаяпсан??
Нима эсиз? Қани баралла гапир!
Ўзинг биласан-ку унча-мунча гап
Қулоққа кирмайди, бу шундай аср!

Ҳа, шундай асрки, бу еру осмон
Шовқин-суронлардан тинмай ларзада.
Ахир зилзиладек тебранар ларзон
Шўрли бу сайёра ҳар бир лаҳзада!

Бу не гуррос, ларза демоқчимисан?
Наҳотки бу товуш сенга бўлса ёт?
Наҳот Невададан учган ракетдан
Безганин билмасанг бугун коинот?

Наҳот эшитмасанг, наҳот сезмасанг?
Дунёни ларзага солган-ку шулар!
Бу не ихтиро деб балки сўрарсан
Қайга учади деб йил бўйи улар?!

www.ziyouz.com kutubxonasi

НТР!.. Ҳа, булар НТР, дўстим!
Илмий-техникавий Инқилоб демак...
Нега бирданига бўлиб қолдинг жим?
Сўзла, саҳф бўлса фикримда андак?

III

Инсонга саодат келтирар фақат
Аниқ истиқболни кўрган инқилоб.
Аммо НТР-чи? НТР... ҳайҳот,
Қайга бошламоқда инсонни шитоб?

— Қайга бошлаганин билмоқчи бўлсанг,
Бирдан кўзингни юм, ёшлигингга қайт.
Кўз олдингга келсин иссиқ кулчани
Ариқда оқизоқ қилганимиз пайт.

Ёшлигимиз кечган сен билан бирга,
Боғларда мевалар бўларди минг тур.
Қушлар-чи? Сиғмасди кўк билан ерга
Тонгдан сайрашларин ёдингга келтир!

Ахир ёдингдами, бутун йил бўйи
Тўлиб оқар эди ариқларда сув.
Оқиб келар эди тутлар, олмалар,
Балиқлар тутардик кўтариб қий-чув.

Дарёлар қирғоғи ўзга бир маскан,
Атрофи тўқайзор боғ-роғ бўларди.
Энди-чи? ўрнида ўзга бир макон,
Комбинат, заводлар қаддин кўтарди.

Йигирманчи аср, бу шундай аср,
Бу кимё асри, техника асри.
— Қандай аср бўлса бўлсину аммо,
Инсону ҳаётга урмаса касри!

— Ташвишим ҳам шунда! НТР керак,
Тадқиқ қилмоқ керак еру самони!
Сақлашимиз лозим сен билан бизлар
Дарёлар софлигин, тоза ҳавони!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қозон қайнатгандан хазон тутатиб,
Албатта газ ундан минг марта афзал,
Бемаъни рицарлик, самолёт қолиб,
Эшакда йўл олиш ҳозирги маҳал.

Машина турганда ким ҳам истайди
Пахта теришликни минг бор букилиб?
Баъзан химиядан ғўза баргимас
Одамнинг соғлиғи кетар тўкилиб!

Баъзан бир гўдакнинг бевақт ўлими
Қалбларни ўртайди, қилади сиё.
Энди ўн саккизга тўлган бир йигит,
Ёш келин ўлимин эшитсанг аммо

Ларзага келасан! Ўнлаб оила
Фожиасин агар бўлсанг гувоҳи
Ҳайратга тушасан, қаҳринг қўзғалар
Не деб шўрликларнинг қилган гуноҳи.

Балки бу афсона, балки ҳақиқат,
Балки бир тасодиф! Неки бўлса ҳам.
Шу кичик оила фожиасидан
Даҳшатларга келар эшитган одам!..

. . . .

Энди тасаввур эт, миллион-миллионлаб
Фариштадек қизлар, ёлғиз ўғиллар,
Баҳорда яшнаган чаманлар, гуллар
Ўзин ижодидан хурсанд уламо,
Энди набирага етишган бобо,
Қанча-қанча шаҳар, қанча ширин жон
Бир онда атомдан қилинса яксон
Бу ҳам НТРми? Унинг қудрати,
Унинг касримасми?
                                        Нега қолдинг жим?
Бунинг боиси не? Нима зарурат?
Нима гуноҳ қилган она табиат?

www.ziyouz.com kutubxonasi

IV

Буни ҳам биласан, Ернинг тагида
Илон қимирласа сезасан ҳатто.
Фожиа шундаки, илон ўзимни
Чақмаса бўлдига ўргандик аммо!

Сен мендан ранжима, фақат сен эмас,
Мабодо дунёга ўт кетса агар.
Бандадан уялмай, тангридан қўрқмай
Ўзим ёнмасам бас деганлар ҳам бор.

— Ўзга нима чора! Минг дод, фарёд чек
Энди нолалардан не фойда ахир?!
Кишилар оҳимас, дунё тақдирин
Атомлар ҳал қилар! Бу эмас-ку сир!

Демак, «охир замон»! Қолган умрни
Кечирмоқлик керак бир-бирин талаб?
Бутун хиёнату имон сустликлар
Наҳот, гуноҳларга атомлар сабаб?!

Беш юз йил муқаддам ҳатто Навоий
Дунёга келибмиз деганда бевақт,
Ноумид қолмаган охир замон деб,
Асло нопокликка қилмаган шафқат!

Охир замон, атом, НТР дейиш,
Нопок тўдаларга баҳона фақат!
— Хўш, қани, ўзинг айт, бизнинг асрда
Атом бомбасидан борми зўр қудрат?

Тангри бор! Инсоф бор! Инсон бор — биз бор!
Атомлар сен, бизсиз ўлик бир бисот.
Атомни яратган, Хиросимага
Уни ташлаган ким? Ахир, одамзод!

V

— Одамзод!.. Одамзод!.. Миллиард одамзод
Атом қудратининг олдида нима?

www.ziyouz.com kutubxonasi

У шундай беадад ваҳший уммонки,
Бу дунё қалқиган кичик бир кема!

— Сен айтган атомдан минг бор қудратли
Шундай офат борки ундан даҳшатроқ,
Бу инсоннинг нафси, бутун дунёни
Шудир доим барбод қилғувчи олчоқ!

Инсон инсон бўлиб ақлини таниб,
Қўлига бир найза тутгандан буён,
Қандайдир доҳийлар нафси баҳона
Давлат, дин деб ўзин қилади қурбон.

Ахир атомсиз ҳам бутун дунёни
Гитлер ботиргудек бўлдику қонга.
Нечун? Нега ахир? Немис қулмиди?
Эркликка зормиди? Зормиди нонга?

Гитлернинг манманлик нафси эди у!!!
....

Энди атом асри! Бу сўнгги жангда
Бўлмас енгувчи ҳам, енгилувчи ҳам,
Ғолибларга бўлар на бир обида,
На зафар байроғин тикловчи одам!

Сочилган бир сиқим тупроқ сингари
Бу еру заминдан қолмагай нишон.
Хўш, энди нечун жанг? Наҳот дунёдан,
Наҳот тўйган бўлса жонидан инсон?!

Энди кураш нега? Нечун зўрлигу
Атом бомбаларни қилмоқ писанда?!
— Ғоя учун кураш! Курашмоқ керак,
Шуни билмайсанми, эй ғофил банда!

— Ғоя деган нарса — халқнинг мақсади,
Дунё нималигин унинг англаши.
Халқнинг эрки қолиб, нега ўзгалар
Яшаш тариқатин керак танлаши?!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ахир бу дунёда ҳар бир инсонга
Фироқ, йиғи эмас, шодлик, бахт керак.
Боғу роғлар керак ва янграган куй,
Ҳалол меҳнат нонин хотиржам емак!

Халққа нима керак? Ўз эркинлиги,
Омон бўлса басдир, шу еру замин.
Элга хотиржамлик, тинчлик тилайди,
Фотиҳага қўл очиб деганда «Омин!...»

Халқнинг ғояси шу!

VI

— Албатта тинчлик
Ўзга нияти йўқ унинг мутлақо!
Лекин минг афсуски!..
— Нега бу афсус!!
Тинчликни истасанг тинч қолма асло!..

Биламан сукутинг аломатин ҳам,
Асаб тобланишин сўнгги нуқтаси.
Бу ҳам одамзодга атом асрининг,
НТР асрининг берган туҳфаси.

Биламан феълингни, беозор зотсан,
Бировлар озорин истамайсан, ҳа!
Аммо сен одамлар, дунё тинчлигин
Истасанг, ҳа, ҳайқир, сукут сақлама!

Сен шундай ҳайқирки, ҳайқириғингдан
Одамлар тинчлиги бузилмас зинҳор!
Йўқ, сукут сақлама! Қанча ҳайқирсанг,
Тинчлик шундагина бўлар барқарор

— Кошки бўлса эди! Бу фақат ният,
Ахир ният ўзи ёрти мол холос!
Фақат ният билан бутун дунёни
Қилиб бўлармикан қирғиндан халос?!

Тинчликни истаймиз! Истаймиз, аммо,
Кимнинг қўлида у даҳшатли қурол!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ўшалар нафсини, манманлигини
Енгмасдан, бўлурми тинчлик барқарор!

— Сен шундай ҳайқирки, кирсин овозинг
Халқ қадами етмас хоналарига.
Ёвузнинг ўқ ўтмас деразалари
Чил-чил бўлсин халқнинг нолаларидан.

Халқлар ҳайқириғи уларнинг нафсин,
Ҳокимлик ғururин агар босмаса,
Халқларга тинчлик йўқ! Йўқ-йўқ, битмагай
Уруш, қирғин деган қонли васваса!

Тинчликни истасанг шундай ҳайқирки,
Дунёни ўртамай атом бомбаси,
Атом соҳиблари қалбин ўртасин
Инсонлар овози, тинчлик ғояси!

Тўғри, сен айтганча ғалвали дунё,
Атомлар, НТР асри бу, дўстим.
Лекин амин бўлки, атомлар эмас,
Инсоннинг инсофи, идроки ҳоким!

2. ТИНЧЛИК

I

— Бўлди, бир оз тўхта, нафасни ростла,
Бу дунёнинг иши кетмайди қочиб.
Менинг дардимни ҳам қўзғатиб қўйдинг,
Ростини айтганда, қалбингни очиб.

Тирноқдан кир излаш, ахир, бу ғийбат,
Инсонга азоб-у, битади қачон?
— Энди нима десам? Битади, фақат,
Тирноқлар ўсишдан тўхтаган замон.
Ёки қутилмоқ-чун доим тирноқни
Қиртишлаб турасан, қирқиб турасан.
Ана шундагина... Нега куласан?..
. . . .

www.ziyouz.com kutubxonasi

— Мен дардимни айтсам....
— Дардларинг аён!
Кошки ҳамма сендек бўлса бетоқат!
Шундайлар ҳам борки, дардингни айтсанг,
«Дунё ўзи шундай» дейдилар фақат.

Кимнингдир мушкулин осон этмоқлик
Энди бурч саналса, қадимда савоб.
Бундай бепарволик касали қайдан?
Ўйлайману, аммо, топмайман жавоб.

— Тўғри баъзилар бор. Аммо ҳаммаси
Шундай ўйлайди деб бўлмайди асло!
Демак, айтишингча, юксак онг билан
Янги гуноҳлар ҳам бўлмоқда пайдо?

— Албатта! Қадимда бирор кашфиёт
Ва ё бирор дардга топилса даво
Эллардан-элларга етиб боргунча
Ойлар эмас, йиллар ўтарди гоҳо.

Энди, «Вайс оф Америка», «Фрае Оврола»
Яна қайлардадир тўқилган бўҳтон,
«Першинг» тезлигида етиб бормоқда
Ернинг у бурчига радиода ҳар он.

Одам ўлдирилса, ўғирланса от
Бутун теваракни босарди ғулув.
Моро ўғирланган Италияда,
Премьер министр, от эмас-ку у!

Тўғри, баъзан Шарқда муҳаббат ҳаққи
Олиб қочиларди қизларни қадим.
Энди, Европада одами билан
Самолёт ўғирлаш бўлмоқда расм.

Самолёт, атомлар, албатта, сўзсиз,
Замоннинг ривожи деймизу, бироқ,
Беҳаловат кечган ҳар бир дақиқа
Асаблар заволи эмасми, ўртоқ?

www.ziyouz.com kutubxonasi

II

Бу аср одами ахир, НТР,
Жаннат қила олар дунёни ҳатто.
Ҳамиша безовта, аммо руҳимсиз,
Наҳотки, бу дардга топилмас даво!..

Ажиб замонларга қолдик-да, товба!
Қани, атомларсиз, осуда дамлар!
Замондан нолима, замонда айб йўқ
Ахир бу дунёга ҳоким одамлар!

— Одамлар бузилиб кетди чамамда
Яхшилар қолмади, бало ўшанда

— Йўқ, йўқ! Минг шукрлар, ҳали дунёда
Ёмонлар ҳокиммас, ёмонлар кўпмас...
— Нима десанг де-ю, аммо одамлар
Бўлиб қолдилар-ку гуноҳдан қўрқмас!

— Қани, ростини айт, тутзор йўқ жойдан
Ҳеч вақт кўрганмисан пилла олганин?
Ахир, билганмисан, сигир ўрнида
Пулдан суту қатиқ тайёрланганин?

Баъзан ақлим етмас, ер ҳам, ҳосил ҳам
Халқимиз сонидан ўн бор кўпайди.
Қайдан пайдо бўлди, «танқис» деган сўз?
Нима баракани ердан кўтарди?
Балки нопокликлар...
— Ҳа, гапларинг ҳақ!!

III

— Нопокликка бўлган сендаги нафрат,
Хиёнатга қалбдан ёнмоғинг буткул —
Бу шундай қонунки, бундан афзалроқ,
Даҳшатлироқ қонун бўлмоғи мушкул!
Ҳар битта қалбдаги нафрат томчиси,
Нопок одамларга жазо қамчиси!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Лекин, эътирозим, сен айтганчалик,
Дунёда ёмонмас, яхшилар кўпроқ.
Ҳали ҳам яхшилар суяб турибди,
Ҳа, шулар бўлмаса аллақачоноқ,
Дунё ғарқ бўларди ўз гуноҳига!

Замин аллақачон бўларди барбод!
....

IV

— *Аллақачон эмиш! Гуноҳлар эмиш!...*
Ахир, аллақачон деганинг қачон?
Шу фурсат турибмиз жар ёқасида,
Қара, ўпирилмоқда тепангда осмон.
Атом бомбалари бошимиз узра,
Қатор сумалакдек турган пайтда,

Биз-чи; Афросиёб қаърини қазиб
Тирилтирмоқчимиз тарихни қайта!..
....

— Ноумидлик!.. Тўхта, сенга не бўлди!
Ахир, кўнглинг мунча ҳасратга тўлди!
Бир дам хотирингга ўтмишни келтир,
Қирқ биринчи йилни бир он қилгин ёд.
Инсоннинг қудрати қуролда эмас,
Уни буюк қилган умид, эътиқод.

Ахир, Ленинград қамалда эди,
Очлик!.. Нон ўрнига... ёғар эди ўқ,
Ноумид қолмадик, ҳатто шунда ҳам
«Эрмитаж» таъмири тўхтагани йўқ.

Бир нафас қалбларда сўнмади умид,
Унутганлари йўқ боболар руҳин.
Тантана қилинди ахир, қамалда
Буюк Навоийнинг беш юз йиллигин...

Шундай эътиқодки, бундай эътиқод,
Доим қалбимизда экан барқарор!..

www.ziyouz.com kutubxonasi

— Бунга хеч шубҳам йўқ, аммо дардимни
Дўстим, шошилмагил, қилгунча изҳор!

Менинг бу ёнишим, ноумидликмас,
О, дўстим, сен бундан ғазабни фарқ қил!
Менинг бу қаҳримни урушга нафрат,
Санъату ҳаётга ташналик деб бил!

Рафаэл ишлаган гўзал мадонна,
Париж музейидан ўғирланган он,
Бутун гўзалликдан бўлгандек маҳрум
Атроф кўтарганди бир вақт ғалаён.

Мадраса безагин синиқ парчаси,
Ва ё ўғирланса, тарихий сопол
Тутилган гуноҳкор борки, барчаси
Сазойи этилган, осилган дарҳол.

Энди уруш бўлса битта расммас!..
Ахир тасаввур эт!
— Бўлди, бўлди, бас!!

V

Иккиси ҳам узоқ толди сукутга,
Сукутда тошларди атрофга разм.
Гўри Амир, Регистон сукутда, жимжит.
На азон овози келар, атроф жим.

Шундай бир сукутки, улар қалбида
Недандир ваҳима, фарёд кўпарди.
Бирдан сукут портлаб, кўзи олдида
Заминни парчалаб кўкка кўтарди.

Самарқанд сайқали, олтин саройлар
Сиқим тупроқ бўлиб тўзди самога.
Буюк Навоий-ю, Мирзо Улуғбек
Фарёди ўрлади аршу аълога!

Ибодатхоналар олтин қуббаси
Ерда оқар эди симобдек эриб.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Гўё ушатилган нон бурдасидек
Самода учарди замин ёрилиб.

Қолган эди зулмат, даҳшатли садо,
Ҳаёту мавжудот бўлганди адо...
Атроф кукун бўлди, атроф кул бўлди,
Гўзалликлар бўлди ер билан яксон.
Улар хаёлида қоришган эди
Гўё атом тушиб ер билан осмон.

VI

Наҳот шундай бўлса бизнинг келажак?
— Кел, қўй, бу дунёнинг ташвишин бир дам.
Мана, бунга қара, — бу — бош чаноғи,
Бу ҳам бир вақт бўлган қош кўзли одам.

Аҳир, бу ҳам бир вақт шодлик, қайғу-ю,
Неъмату шаробнинг ҳузурин билган.
Балки, бу дунёга устун бўлай деб
Ҳой-ю ҳавас, шуҳрат ортидан қувган!

Кимнинг бош суяги? Ҳамлет айтгандек
Сарой маҳрамими? Ва ёки гадо?
— Агар шамдон чиқса ёнидан — шоир,
Қилич, қалқон бўлса, демак подишо.
Агар кетмон чиқса, билгин, у деҳқон,
Ҳасса чиқса, чўпон, гадо бўлади.
— Ҳа, ўлим шундайки, шоҳу гадони
Бир дамда теппа-тенг қилиб қўяди.

Бири пайғамбардир, бири фуқаро...
Биз боболар руҳин этмоқчимиз шод.
Эрта биз ўзимиз нима бўламиз,
Бизни эсlarмикан келажак авлод?

Энди-чи?.. Алҳазар, айтмоққа тил лол!..
Агар шундай бўлса, замон кетиши,
Бизни ёд этишмас, ҳатто жаҳонда
Қолармикан омон, бирорта киши?
Энди уруш бўлса!..

www.ziyouz.com kutubxonasi

— Энди бўлсамас,
Бу урушлар қачон тугайди, дегин!
Уруш, ахир, бомба портлаши эмас,
Ё атом ёмғири келтирган қирғин...
Уруш деган нарса!..

VII

Айтиб улгурмай,
Бирдан бўрон кўпиб, қуярди ёмғир.
Оппоқ далаларни ювган бу жала
Ўзбек деҳқонининг таъбин қилар кир.

Ёққан ёмғир эмас, машаққат эди,
Ўзбек деҳқонининг қалбига азоб.
Қор чангаллаб терган онлар ҳам бўлган,
На чора, бермасдан машаққатга тоб.

VIII

Атом асри деймиз, НТР деймиз,
Асло булар эмас тинчликни бузган!
Недан ҳалок бўлди, ахир Индира?
Тинчлик истармиди унга ўқ узган?

Агар тасодифан ғарамлар ёнса,
Нодон боис бўлиб ёнса ўрмонзор
Эзгу ниятларда оташ келтирган
Наҳот, Прометей бўлса гуноҳкор!

IX

Ҳикмат бор — дўстинг ким, билмоқчи бўлсанг,
Қўлига қурол бер, нодонга эса,
Бир кун бўлса ҳамки, бериб кўр амал.
Қасам ичаманки, бири шу маҳал.
Энг аввало сенга ўқталса милтиқ,
Амал теккани-чи? Улуғ ўзим деб
Дўстдан юз ўгириб, ура бошлар дўқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳа, балли! Инсон ҳам атом кучига...
Атом қудратига етмади осон,
Лекин жаноблар бор, НТР билан
Бу она дунёни қилмоқчи яксон.

Ногоҳ гугурт чақиб ёққан ўтидан,
Ўзи ҳалок бўлган гўдак сингари,
Атомни кашф этиб, гўдакдек гангиб,
Инсон ўзин барбод этмаса ҳали?

Бўлмайди! Бизлар бор! Умидсиз бўлсанг,
Қўлинг ишга, оғзи бормайди ошга.
Ахир бу дунёда умид бор, халқ бор.
Бунчалар ваҳимага йўлиқдинг, ошна.

— Замон ўзи шундай — шуҳратпарастлик,
Васваса ва атом қаерга боқма!
— Ҳали шундай дегин?
— Бўлди, талашиш,
Ахир жонга тегди!.. Тинчлик ҳам керак!
— Ҳамиша тортишиш, ноаҳиллик ҳам
Сенингча, тинчликка кирмайди, демак!
— Албатта! Ва лекин бу оқ, қора деб
Баҳслашиб кўкракка урмагил юз йил,
Сен, ғолиб чиқмайсан, ҳақгўй бўлмайсан,
Бўлмаса исботи, бўлмаса далил.

Ҳақиқат баҳсларда туғилмоғи ҳақ,
Баҳс — олий чўққиси инсон эркининг.
Баҳслашмоқ гуноҳмас, аммо, у нечун?
Ҳар бир нарсанинг бор, чеки, лекини...
«Лекини» бу — халқинг, ким ҳақлигига
Энг олий гувоҳу энг олий ҳакам.
— Ҳақиқатни айтдинг! Халқ омон бўлса,
Ўз ҳукмини айтар сену менга ҳам.

— Албатта!.. Бўлди қил! Ёмғир бошлади.
Кел, хумор ёзайлик, чиққунча офтоб.
Минг-минг шукурларким, ёмғир ёғмоқда,
Бунинг ўрнида-чи, ўқ ёғса, шу тоб...
— Нафасинг иссиқ қил!

www.ziyouz.com kutubxonasi

— Ҳа-ҳа, жон ширин.
Ўлимни, урушни истамас инсон!
Икки дўст кутарди ҳамон қуёшни,
Ноумид қолмади, ёришди осмон!

Мен узоқ тикилдим улар ортидан,
Ўйим улар билан бирга кезарди.
Не сирки, уларнинг ўтли баҳсидан
Қалбимда ҳаловат, ҳузур сезардим.

Булар талашарди на шону шуҳрат,
Ва на қилардилар мартаба баҳсин.
Булар юксак эди майда ҳасратдан,
Қурбони бўлмоқдан ўз кичик нафсин.

Қувонч бағишларди бу икки дўстнинг
Аср ҳақидаги ўтли ташвиши.
Кошки, ўйласайди дунё тинчлигин
Шундай жон куйдириб ахир ҳар киши!

ЭВМ, НТР инсон ақлининг
Буюк чўққисики, ҳаммага аён.
Бу шундай асрки, бусиз ҳаётни
Тасаввур этиб ҳам бўлмас ҳеч қачон!

Мана шунда бизнинг қудратимиз ҳам,
Чўлу саҳроларни айладик обод.
Инсон ақли ҳозир шундай қудратки,
Етади дунёни қилмоққа барбод!

Ҳали бу дунёда дўст бор, душман бор,
Ҳали мавжуд экан ғоя кураши,
Табиий, дунёга бу икки дўстнинг
Ташвиши хавф-хатар билан қараши.

Йўқ, бу ваҳма эмас, васваса эмас,
Уларнинг яшашга бўлган севгиси.
Ҳаётга беадад бўлган ташналик,
Келажакка умид, ишонч белгиси!

www.ziyouz.com kutubxonasi

Булар кимлар? Менинг ватандошларим,
Буларнинг баҳсидан қилардим фахр.
Булар еру кўкнинг, ҳар бир гиёҳнинг
Ташвишин, тақдирин ўйларди ахир.

Дунё қил устида турганлиги рост,
Атом ҳалокати хавфида олам.
Дунё шаксиз омон қолади фақат,
Шулардек қайғурса ҳар битта одам.

Шул сабаб қалбимга ёт эди кадар
Руҳим эркаларди эзгу муддао.
Кўкда чарх урарди бир жуфт кабутар,
Райҳонлар руҳидан хуш эди ҳаво.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МАРДЛИК ВА ВАФО ҲАҚИДА ЭРТАК

Бир бор экан ҳам йўқ экан,
Қадим-қадим замонда,
Қўш кокилдек Амударё
Ва Сир оққан томонда —
Ҳаммаёққа донг таратган
Бир султон ўтган экан.
Узоқ яшаб, тишлар тушиб
Қувватдан кетган экан.
Бу Султоннинг бисотида
Бор экан ёлғиз қизи.
Гўзаллиг-у доноликда
Танҳо экан бир ўзи.
Ҳатто юзин яшираркан
Ҳуснин кўрганда гуллар.
Сўзин тинглаб, бир дам тилдан
Қолар экан булбуллар.
Ҳуснин кўрган товуслар-чи
Патин юлиб қоларкан.
Шаҳло кўзин кўрган оҳу
Кўзин юмиб оларкан.
Яқинига йигитлар ҳам
Кела олмас, тортиниб
Сўзни тинглаб донолар-чи
Сўзлай олмас ботиниб,
Доноликка доно эди
Ҳусида чексиз гўзал.
Бу парими, сеҳргарми
Ҳеч ким этолмасди ҳал.

II

Турна қатор совчилар
Тинмай келиб кетарди
Йиллар ўтар, кекса султон
Қалбини чок этарди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Маликага хуш келганлар
Отасиға ёқмасди.
Султон маъқул кўрганига
Қиз қайрилиб боқмасди.
Севги гўё бу ҳам бир куй
Ҳар кимнинг ўз ҳисси бор;
Гулни севган кишининг ҳам
Ўзин севар иси бор.
Муҳаббатни бир қолипга
Асло қўйиб бўлурми!
Севги бу — нур, нурга эса,
Баҳо қўйиб бўлурми!
Ота-бола иккаласин
Ҳеч тўғри келмас шарти.
Ошиқ-мошиқ севганларнинг
Ўзига бўлур дарди.
Кекса Султон хаёлида
Не ташвишлар кезарди.
Кўпни кўрган чол ниятин
Ёш қиз қайдан сезарди.
Султон қанча ўғил кўрди.
Ўғиллари турмади.
Қариганда уйланди ҳам
Аммо, фарзанд бўлмади.
Бир оёғи тўрда бўлса,
Бир оёғ энди гўрда.
Шунча давлат тожу-тахти
Қолади қайси қўлда!..
Бу давлатлар кимга қолар?
Бошқаради элни ким?
Арзигулик бир меросхўр
Ахир куёв-ку лозим!..

III

Диққат бўлган султон, қизин
Чақиртириб эрталаб.
Ниятини билмоқ бўлди
Кўнглин овлаб эркалаб.
Отасининг мақсадини
Доно қиз сезган замон,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бир ҳикоя сўзлагандек
Дилин қиларди баён:
Бир ажойиб туш кўрибман:
Тушимда баҳор эмиш.
Ер-у осмон чаманзор-у
Атроф лолазор эмиш.
Теваракдан сайрар эмиш,
Тинмай жаннат қушлари.
Кекса-ю ёш сайр этармиш.
Топиб кўнгил хушларин.
Дарахтларда ноз-неъматлар
Гулламасдан пишганмиш.
Ҳеч кишида бир нола йўқ,
Ҳамма кўнгил хушлармиш.
Лекин ҳали туш бўлмасдан
Осмон бети қорайиб,
Бирданига бўрон туриб
Ақл етмас, ғаройиб
Булут каби қора қушлар
Атрофдан босиб келди.
Йиртқич ҳайвон овозидек
Овози тошиб келди
Қуёш юзин теваракдан
Тундек қоплаб оларди.
Жон-жонвор-у одамларга
Чангалини соларди.
Шодлик ўрнин қий-чув босди,
Атрофин босди зулмот.
Ошиқлар ҳам бир-бирларин
Ташлаб, кўтардилар дод.
Манман деган полвонлар ҳам
Ўзларин урди ғорга.
Шаҳзодалар қиличларин
Ташлаб қочдилар жарга.
Бу хаёлми ё ўнгимми,
Билолмайман ҳали ҳам,
Бир паҳлавон қўрқув билмай
Ёнимда турди шу дам.
Девдек бир қуш ҳатто менга
Солмоқ бўлганда чангал,
Бир куч билан мени сақлаб

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бўйнин узди дангал.
У куёшми ё одамми
Юзидан ёғарди нур.
Кўз нуридан қора қушлар
Ёниб тушарди гур-гур.
Қора қушлар бу йигитнинг
Мардлигин кўрган замон.
Фарёд солиб ғойиб бўлиб
Ёришган эмиш осмон.
Қадимгидек ўйин-кулги,
Бошланди яна сайр.
Йигит бир сўз айтиб кетди,
Менга деяркан хайр!
Сенга бирор ташвиш тушса,
Мен ҳамиша тайёрман.
Шаҳзодамас, оддий зотман,
Сенга ошиғ-у зорман.
Ўша йигит эл-у мени
Офатлардан асради.
Вафо, нима ботирлик не,
Отажоним, оқлади.
У шу юртда яшар эмиш,
Кимлигини айтмади.
Неча пайтки, унинг меҳри
Юрагимдан кетмайди.

IV

Кекса султон индамади,
Кеча-кундуз фикр этди.
Мулозимлар, вазирига
Ўз ниятин зикр этди.
Йиғилганлар одоб билан
Шоҳга қилди тавозе.
Куёв танлаш неча кунлар
Ўртада бўлди мавзу.
Бу аҳволдан султон қизи
Ўзича қон йиғларди.
Бир мададкор топа олмай
Юрагини тиғларди.
Кошки эди бир қуш бўлсам...

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бўлса эди қанотим,
Бу саройдан қочар эдим,
Учиб ўша заҳоти.
Қиз ноласин эшитарди,
Саройдаги тўтиқуш.
Одам каби унга сўзлаб,
Қиз кўнглини қилди хуш:
Сен қафасдан мени бўшат
Мен сен учун учаман.
Султон суҳбат қилган уйга
Астагина тушаман.
Мен отангнинг ниятини
Сенга қиламан ошкор.
Ана шунда бирон чора,
Тадбир ўйламоқ даркор.

V

Қиз шодланиб озод этди
Қушни дарҳол қафасдан.
Етиб борди суҳбат томон
Тўти ўша нафасда,
Вазир сўзлар: шаҳаншоҳим,
Султонларнинг шоҳи — сиз.
Тўқсон баҳор кечирдингиз.
Яшамоқда боқий — Сиз!
Султонимиз, шон-шуҳратда
Қудратда сиз тенги йўқ.
Саховату марҳаматда
Сиздек феъли кенги йўқ,
Сиздек зотга куёв бўлиш,
Бир мўъжиза, катта бахт.
Эртакларда ҳатто йўқдир,
Бу салтанат, тожу-тахт
Куёв бўлган, сиздек зотнинг
Керак қадрин билмоғи,
Сўзингиздан чиқмайдиган,
Қобил-солиҳ бўлмоғи.
Маккор вазир шоҳни мақтаб
Хом теридек ийларди.
Тожу-тахтга эга бўлиш

www.ziyouz.com kutubxonasi

Йўлларини ўйларди.
Вазир сўзин тугатмасдан
Бир четда турган тўти,
Қаҳ-қаҳ уриб, бирдан кулди,
Вазирнинг учди қути.
Чунки тўти одамларнинг
Сўзларини биларди,
Фақатгина ножўя гап
Айтилганда куларди.
Бу вазирнинг жуда гўзал,
Қобил ўғли бор эди,
Мўминликка мўмин эди,
Жуда беозор эди.
Не буюрсанг, йўқ демасди,
Айтган ишни қиларди.
Киргин десанг ўту-сувга
Ҳатто ўзин урарди.
Қобил, гўзал бу йигитча
Фарқсиз эди тўтидан
Қаҳ-қаҳ уриб кулган эди
Тўти гапнинг шўтидан.

VI

Лашкарбоши сўзга чиқди,
Таъзим этди Султонга.
Нимадандир ҳайиққандек
Назар солди ҳар ёнга:
Кўп қатори хизмат қилдим
Сизга, шоҳим, жонимдан,
Қулингизман, хато қилсам,
Ўтинг, қошиқ қонимдан.
Жанг жадалсиз юрт бўлмайди,
Ёв-ғанимсиз эл бўлмас,
Сизга лойиқ куёв ёвдан
Бўлмоғи керак қўрқмас!
Юртни сақлар йигитларинг,
Жангдан қўрқмас ботири,
Курашолмас кўнгли юмшоқ.
Ва паришон хотири.
Дарёларни кесиб ўтсин,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Тошлар келса, кемирсин
Тожу-тахтга қасд қилганин
Қонин сувдек шимирсин.
Пойгаларда чавандоз-у,
Отишда эса мерган.
Сизга лойиқ куёв бўлар
Жангда жонини берган.
Лашкарбошин сўзини тинглаб
Саройда турган тўти
Қаҳ-қаҳ урди, саркарданинг
Бирдан ўзгарди қути.
Чунки тўти сезган эди
Лашкарбоши ҳийласин
Билган эди, сабабини
Шоҳни алдаб ийлашин.
Чунки унинг қаҳри қаттиқ,
Мерган ўғли бор эди.
Ўта майхўр, қилмишидан
Элу-юрт безор эди.
Фақат бошин силкиб қўйди
Тахтда ўтирган Султон.
Бу «ҳа»миди, ё «йўқ»миди
Саркарда эди ҳайрон.
Ўтирганлар ҳаммаси ҳам
Ўз ўғлини мақтарди.
Бир амаллаб қуда бўлиш
Йўлларини ахтарди.
Бирин ўғли қўрқмас бўлса,
Аммо ҳунар йўқ эди.
Бирисида ҳунар бўлса,
Олтину зар йўқ эди.
Бирисида инсоф бор-у
Лекин ўзи бўш-баёв
Доносида ҳусндан йўқ,
Бу ҳам бўлолмас куёв.
Ҳаммасининг сўзин тинглаб,
Султон тиклаб қаддини:
Билмоқ бўлди жим ўтирган
Шоирнинг ҳам дардини.
— Шоҳон-шоҳим, жуда мушкул
Ишқ-муҳаббат савдоси.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳар кўнгилнинг ўз севгани
Ўз-ўзича даъвоси.
Маликамиз кўнгиллари
Кимни қилар ихтиёр,
Гоҳо доно телба кўнглин
Топмоққа қолар ночор.
Топмоқ бўлиб байт ёзаман
Ошиқларнинг кўнглини.
Мана бу деб айтиб бўлмас,
Муҳаббатнинг йўлини.
Султон бир оз ижирғанди,
Солган бўлди қовоғин.
Лашкарбоши, вазир секин
Қириб қўйди томоғин.
Муҳаббатнинг сирларини
Шоир сўзлаб улгурмай,
Аммо сарой қизиқчиси
Сўзлай кетди пайдар-пай.
— Султонимиз, ўтинаман,
Кечинг қошиқ қонимдан.
Сўзлаш учун рухсат этинг
Пул берсам ҳам ёнимдан.
Эрга тегмоқ бўлган ким-у,
Султонимнинг қизими?
Тушинолмай қолдим сира,
Ёки унинг ўзими?
Уйланмоқчи бўлган ким-у
Вазирми, ўғлими?
Ўғли бўлса, қайдан билар
Йигит қизнинг кўнглини.
Йигит, қизнинг агар бўлса,
Ўзининг кўз-қулоғи.
Бир-бирини келиб кўрсин
Бут бўлса қўл оёғи.
Шоҳон-шоҳим, Сиздан тортиб
Мени ҳамма севади.
Хотиним-чи ташлаб кетди,
Мени одам демади?
Доноли-гу, ҳусн, бошқа,
Ботирлик, ҳунар бошқа.
Ишкда вафо бўлмаса-чи,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Битган балодир бошга!
Шоҳнинг ишқи, қурбақага
Тушган деган тўғри гап!
Қиз йигит ҳам ёмон бўлмас,
Бир-бирин кўрса синаб.
Қизиқчининг бу сўзлари
Баъзиларни кулдирди,
Баъзиларни ҳушёр қилди.
Баъзиларни ўлдирди.
Султон бирдан чапак чалди,
Ўтирганлар бўлди жим.
Эртагаёқ элни йиғинг,
Шудир султонлик ҳукмим.
Ҳар бир йигит қиз олдида
Ўзлигини кўрсатсин.
Илми-ҳунар, ишқда қатъий
Сўзлигини кўрсатсин.
Шу чоқ тўти парвоз қилиб
Қанотларин силкитди.
«Тўғри, тўғри» деганича
Қайгадир учди кетди!

VII

Қорлар эриб баҳор келди.
Кўк ёришиб чақиндан,
Биров эшак, биров отдан
Хуллас узоқ-яқиндан,
Шаҳзода-ю, чўпонлар-у
Қиздан бўлиб умидвор
Кеча-кундуз сарой томон
Келишар турна қатор.
Карнай-сурнай авжга чиқиб,
Ноғоралар урилди.
Кенг майдонда қизиқчилар,
Баланд дорлар қурилди.
Расталарда нишолда-ю,
Обокилар сотилди.
То новвотдан чилимга боп
Томакилар сотилди.
Пашмаклар-у, парвардалар...

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳар кишининг ўз хариди.
Уйланмаган йигитларда
Фақат муҳаббат дарди.
Бирданига ғала-ғовур.
Тўхтади бозор-ўчар
Султон қизи кириб келди,
Усти-боши олтин-зар.
Ўрталикка жарчи чиқди,
Шоҳ ҳукмин қилди баён.
Қиз ишқида келишганлар
Тизилишди бир томон.
Қатор турар шаҳзодалар,
Чавандоз-у ҳам мерган.
Жун тўн кийган чўпонлар-у
Орзуга айб йўқ деган.
Қиз баҳона, ҳар ким ўзин
Кучин синаб кўрмоқчи.
Биров қиз деб, бир мол деб,
Шоҳга куёв бўлмоқчи.
Саркарданинг қўрқмас ўғли
Ўртага чиқди аввал.
Кумуш камар, кимхоб тўни
Устида ёнар ял-ял.
Кўзлари ҳам бойўғлининг
Кўзи каби ёнарди.
Ботирликдан нишон бўлиб
Қиличи товланарди.
Ҳунарингни кўрсатгин деб
Нидо қилганда Султон.
У отига қамчи урмай
Шовқин солди оломон.
Мана бунинг ҳунари деб
Қўли синган ва чўлоқ.
Кўзи шишган, ёшу кекса
Ўртага чиқди шу чоқ.
Бу аҳволдан ҳайрон бўлиб
Ғазабланган малика,
Ўз фикрини айтмоқ учун
Ўрнидан турди тикка:
Ҳо ҳалойиқ, бу йигитнинг
Қиличи қилни ёрар,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Кўкда учган мезонни ҳам
Камонда ура олар.
Лекин бунинг қўрқмаслиги,
Қаҳри бор-у, раҳми йўқ.
Ҳунар бор-у, дўст-душманни
Ажратувчи фаҳми йўқ.
Бундай йигит менга ёру
Тахтга бўлолмас лойиқ.
Маликага таҳсин айтди,
Теваракдан ҳалойиқ.

Кўп ўтмасдан одоб билан
Кўксида икки қўли
Ўрталикка чиқиб келди
Вазирнинг қобил ўғли.
Салом бериб, бош эгганча
Узоқ ерга тикилди.
Ва Султоннинг оёғига
Бошин уриб йиқилди
Ҳунарингни кўрсат, дея
Султон қилганда нидо,
«Қулингизман, не айтсангиз
Шуни қиламан бажо!
Бир ниятим малика-ю
Ҳам сизга қул бўлишдир.
Тирик деса тирилишу
Ўлган деса, ўлишдир».
Султон унинг бошин силаб
Кўзларига ёш олди.
Малика-чи қовоқ солиб
Ўрнидан туриб қолди:
Ахир менга тўти қушмас,
Ақли расо ёр керак.
Эл дардини фаҳм этган
Доно ҳукмдор керак.
Оқ-қорани фаҳм этмаган
Дўст, душманни фарқ этмас.
Йигит учун бўйин эгиш,
Ҳуснинг ўзи етмас: —
Маликанинг сўзин тинглаб
Йигит қуллиқ этарди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бу аҳволни кўрганлар-чи,
Бирдан кулги кўтарди.

Майдон аро чиқиб келди
Қадди расо паҳлавон.
На кимхоб тўн, на от, қилич,
Устида эски чопон.
Халойиққа салом берди.
Буйруқ кутиб турди жим.
На малика, на султонга
Аммо қилмади таъзим.
Бу саҳройи хону бекка
Хушомадни билмаган,
Меҳнат билан кун кечириб,
Сира таъма қилмаган.
Ўзига хон, ўзига бек,
Йигитнинг бу туриши,
Шоҳга маъқул тушмагандек,
Башараси буришди.
Аммо йигит ишонч билан,
Турар эди қад тиклаб,
Бу туриши маликанинг
Кўнглин ўтди қитиқлаб.
Кимлигию ҳунарини
Сўраганда малика,
Қамиш найни чала кетди,
Жойида туриб тикка.
У чалган най оддий наймас,
Мўъжиза, сеҳр эди.
Кўнгилларни эритувчи
Ишқ эди, меҳр эди.
Най чалганда чаман бўлиб
Кўринарди бу дунё.
Булбулларинг сайроғидан
Иборат эди гўё.
Най куйида бу йигитнинг
Ширин тили бор эди.
Маликанинг ишқи тўла
Гўё дили бор эди.
Бу куйдан маст малика ҳам
Тебратаркан бошини,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Билмас эди, не ҳис билан.
Оққанини ёшини.
Чин муҳаббат бу — дунёда
Мўъжиза-ю сеҳрдир.
Одамларнинг юрагида
Уйғотилган меҳрдир.
Куйни бўлиб ғазаб билан
Ўрнидан турди вазир:
Шоҳимизга найчи эмас,
Куёв керакку ахир!
Найчига пул керак бўлса,
Ҳаққин берамиз дарров.
Аммо қизга вафоли ёр,
Султонга керак куёв!
Шу чоғ унинг тепасида
Тўти қуш қилди парвоз
Гир айланиб одамлардек
Бирдан чиқарди овоз:
Маликани кимки севса,
Муҳаббати синалсин.
Не ниятда севган бўлса,
Шу нияти синалсин.
Шу зум бирдан бўрон турди.
Гумбирлаб чақди чақмоқ.
Қора қушлар пайдо бўлди
Осмон бағрида шу чоқ.
Девдек қушлар қанот ёзиб,
Човут солмоқ бўларди.
Чангалига отларни ҳам
Ҳатто олмоқ бўларди.
Ваҳший қушлар ҳар йил элнинг
Мол-донини таларди.
Парранда-ю дарранда-ю
Бор жонини таларди.
Қий-чув бўлиб тўрт томонга
Оломон тўзиб кетди.
Куёвлар-чи, бир-биридан
Қочишда ўзиб кетди.
Талвасада вазир қочди
Мўмин ўғлини бошлаб.
Саркарданинг ўғли қочди,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қилич қалқонин ташлаб,
Аммо чўпон ҳайиқмади,
Талвасага тушмади.
Сақлаш учун маликани
Билагидан ушлади.
Қушлар унга човут солса,
Қанотидан тортарди.
Фарёд солиб қочганларни
Камон билан отарди.
Бу йигитда пайдо бўлиб
Сеҳрли бир битмас куч.
Калласини узар эди
Қай томондан келса дуч.
Қора қушлар қий-чув билан
Бирдан қочиб қолишди.
Худди булут тарқалгандек
Яна осмон ёришди
Майдонаро турар эди,
Малика-ю ва чўпон.
Садоқатли тўти яна
Пайдо бўлди ўша он.
Қочиб қолган одамларни
Тўти қайта чақирди.
Чўпон йигит мардлигини
Элга айта чақирди.
Эл йиғилиб карнай, сурнай,
Қайтадан чиқди авжга
Чўпон йигит эга бўлди
Малика-ю тахт тожга!
Бу чўпоннинг қўрқмаслиги,
Ҳам мардлиги синалди.
Севганига вафодору,
Ҳамдардлиги синалди.
Ўша куни эл орзида
Шодлик бўлди, куй бўлди.
Етти кеча, етти кундуз
Хурсандчилик, тўй бўлди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

МУНДАРИЖА

НУРНИ ТОПТАБ БЎЛМАС

Миллатни 6
Сен учун дедим 7
Наврўз муборак 8
Нима ҳам дердим 9
Шоирлар ҳақида 10
Она ва тиш 11
Розиман 13
Дарди йўқ кесак 14
Хотинлар табассуми 15
Гулшанда тонг эди 16
Зарра ўртанмасдим 17
Дунё ва одамлар 18
Муддао 20
Агар баъзи бирлар 21
Ёлғончи 22
Йўлбарс боласи 23
Айрилиқ 24
Ҳасса 25
Тирик ўлмоқ 26
Гоҳо тушларимга 27
Қиёфа 28
Жанг чоғи 29
Қирқ йиллик 30
Соқоллари оппоқ 31
Хотинлар 32
Улфатлар 33
Баҳор кечаси 35
Болаликда 36
Тилда айтилмаган севги... 37
Шамол 38
Қабр тоши 40
Умрда нималар кечмайди 41
Қарғалар 42
Тангрим ўзинг 43
Розилик 44
Унутиш 46
Бедард ёшлигим 47
Ман ўлган эмишман! 48
Майсалар 50
Бошларимда не савдо 51
Даво 52
Ёшликда ёрнинг ишқида 53
Менинг нафсим 54
Ҳайкал 55
Чаманларни ўзи асрасин 56
Соғлом одам 57

www.ziyouz.com kutubxonasi

Кексалик . . . 60
Чинор . . . 61
Қабристонда . . . 62
Мукофот . . . 63
Алла . . . 64
Гўдак йиғиси . . . 66
Қайси бирисиз? . . . 67
Буюклик . . . 68
Менинг юртимда истиқлол . . . 70
Она-ер завқини унутма сира! . . . 71
Виждон . . . 72
Баъзилар дўст билан фахрланади . . . 74
Отамнинг ёшига кирмадим ҳали . . . 75
Баъзан тотув дўстлар . . . 76
Кун ила тун . . . 77
Она . . . 78
Сенинг бахтинг . . . 79
Соғинч . . . 80
Ҳазон фасли . . . 81
Суянчиқ . . . 82
Ота . . . 84
Истак . . . 85
Мангулик ҳақида ўйлар . . . 86
Тол . . . 87
Шалола . . . 88
Шеърнинг туғилиши . . . 89
Сизга деганим . . . 90
Мотам кезларида . . . 92
Ваъда . . . 93
Чўққи устида қуёш . . . 94
Ваҳима . . . 95
Ором . . . 96
Қайсин Қулиевга . . . 97
Истиқлол тонги . . . 98
Баъзан одамларни . . . 100
Омад . . . 101
Қайтиш . . . 103
Баҳслашув . . . 104
Баҳор чоғи эди . . . 106
Бедана . . . 107
Маслаҳат . . . 108
Юпанч . . . 109
Одамгарчилик . . . 110
Жимжит! . . . 111
Ақл ва макр . . . 112
Иккиси ҳам ширин . . . 113
Паришонлик . . . 114
Олма . . . 115
Бобом . . . 116
Осмонбоз . . . 117
Сурат . . . 118
Қор ёғади . . . 119
Куйлаганим ўзингсан . . . 120
Чанқоқлик ва занжирлар . . . 122
Хотин . . . 123
Кузак япроқларни . . . 124

www.ziyouz.com kutubxonasi

Қалб, дўстлик, сўз 125
Шеърларим 127
Гоҳо мафтун қилар 128
Яшагим келади 129
Сўнгги булут 130
Сўндирма, ёндир! 131
Куз 132
Менинг юлдузим 133
Кексалик 134
Зарралар 135
Ўйлар 136
Баҳона 137
Шарпалар 139
Ариқ бўйларига 141
Оқибат 142
Илҳом 143
Шунча ваҳшийлашиб кетдими инсон 145
Из 147
Умид 148

РУБОИЙЛАР

Илоҳий муҳаббат

Ошиқларда 160
Баъзилар 161
Оқшом 162
Илоҳий муҳаббат 163
Қизим Хуршидахонга 164
Онагинам 165
Жанжалсиз уй 166
Сўроқ бўлармиди! 167
Инсон инсон учун 169
Севаман деб 171
Қишлоқ гўзаллари 172
Чинорнинг шохлари 174
Яна баҳор келди 175
Ташаккур 176
Оналар ташвиши 177
Тасодиф 178
Муҳаббат 179
Севги ва рашк 180
Азобланма 182
Телба дема 183
Муборак 184
Ўйлар ва ҳақиқат 185
Чирт-чирт узилади 186
Икки ёшлик 187
Яхшилик 188
Нурга йўғрилганлар 189
Садоқат 192
Севганингданми, тўйганингданми 193
Албомга 194
Қандай бўларкин? 195
Тўкма кўз ёшингни 196
Кун қизариб ботди 197

www.ziyouz.com kutubxonasi

Сибирь тонги . . . 198
Баҳор томчиси . . . 199
Тилла узук . . . 200
Онам мени . . . 201
Қайрағоч . . . 202
Уни кўрганмисан? . . . 203
Бахт ва севинч ҳақида . . . 204
Инкирозми, эътироз . . . 205
Бобомнинг фалсафаси . . . 206
Қуёш ер васлига ошиқиб . . . 207
Тош ҳайкал . . . 209
Кутиш . . . 211
Ғуборларни ювмоқда баҳор . . . 212
Хотинлар мадҳи . . . 213
Шамол учиргандек . . . 214
Ватан . . . 215
Момоқалдироқ . . . 216
Эслаш . . . 218
Гоҳ шоҳ, гоҳ . . . 219
Онамнинг дуоси . . . 220
Гўдак . . . 222
Гуноҳ менда эмас . . . 223
Сенинг ҳуснинг . . . 224
Севги сирлари . . . 225
Баҳор ҳазили . . . 227
Кечир . . . 228
Қалб . . . 229
Гулзорга кирдиму . . . 230
Яхшига яхшиман . . . 231
Рад этилган севги . . . 232
Баҳор келди . . . 233
Мактуб . . . 234
Нурли кечалар . . . 236
Менинг назаримда . . . 237
Жийда . . . 238
Шарросдан юз ювди . . . 239
Ҳаммаси ўзинг . . . 240
Бургут . . . 241
Ўқ . . . 242
Чойхона . . . 243
Ватан ҳақида қўшиқ . . . 245
Кечирилмас гуноҳ . . . 246
Бугун нега . . . 247
Чумчуқ . . . 248
Пахтакор дўстимга . . . 249
Шеърим ҳақида . . . 251
Дўстлик . . . 252
Кеча лайлак келди . . . 253
Илҳом водийси . . . 254
Қиш эртаси . . . 256
Ранжитма . . . 257
Денгиз қирғоғида . . . 259
Сабабни билсам . . . 260
Гулзор ва ер . . . 261
Истайманки . . . 262
Сонет . . . 263

www.ziyouz.com kutubxonasi

Умрим борича 264

ДОСТОНЛАР

Кўнгил чироғи 266
Асp бахси 283
Мардлик ва вафо хақида эртак 300

www.ziyouz.com kutubxonasi

ШУКРУЛЛО

ТЎКИЛГАН ДАРДЛАРИМ

(Шеърлар, рубоийлар, достонлар)

«Шарк» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
Бош тахририяти
Тошкент — 2001

Муҳаррир *А. Бобониёзов*
Рассом *К. Акчулаков*
Бадиий муҳаррир *Ф. Башарова*
Техник муҳаррир *Р. Бабаханова*
Мусаҳҳиҳ *Н. Мухамедиева*

www.ziyouz.com kutubxonasi

Теришга берилди 23.05.2001. Босишга рухсат этилди 18.07.2001. Бичими 84х108 /32. Антиква гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма табоғи 16,8. Нашриёт ҳисоб табоғи 9,0. Адади 5 000 дона. Буюртма № 2034. Баҳоси келишилган нархда.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. 700083, Тошкент шаҳар, «Буюк Турон» кўчаси, 41

www.ziyouz.com kutubxonasi